

APEK

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije

Stegne 7, p. p. 418

1000 Ljubljana

telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01

e-naslov: info.box@apek.si, <http://www.apek.si>

davčna št.: 10482369

Številka: 38241-4/2009/

38241-5/2009/

Datum: 20.11.2009

Zadeva: Odgovor na pridobljena mnenja in pripombe v zvezi z javnim posvetom o analizi upoštevnega trga 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« in o analizi upoštevnega trga 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljevanju: Agencija), je na podlagi 21. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS 13/07-UPB1 in 102/07-ZDRad; v nadaljevanju ZEKom) izdelala analizo upoštevnega trga 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji« in analizo upoštevnega trga 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«.

Agencija je dne 12.8.2009 v skladu s 95. členom ZEKom predložila analizi v postopek javnega posvetovanja tako, da ju je objavila na svojih spletnih straneh¹. Agencija je na podlagi upoštevanih pripomb na analizo upoštevnega trga 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture (vključno s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« in na analizo upoštevnega trga 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« pridobljenih v okviru javnega posvetovanja, prišla do delno spremenjenih in dopoljenih zaključkov glede predloga obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, zato je dne 24.9.2009 spremenjeni del analize še enkrat predložila v postopek javnega posvetovanja².

V obeh analizah je bilo ugotovljeno, da je operater s pomembno tržno močjo družba Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana, za katero je skladno z drugim odstavkom 22. člena ZEKom Agencija predlagala naložitev naslednjih obveznosti: obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, obveznost zagotavljanja preglednosti, obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, obveznost ločitve računovodskih evidenc.

¹http://www.apek.si/sl/analizi_upostevnih_trgov_4_in_5_s_predlaganimi_obveznostmi

²

http://www.apek.si/sl/kronoloski_pregled_objav_analiza_upostevnega_trga_4_dostop_do_fizicne_omr_ezne_infrastrukture_vkljucno_s_sodostopom_ali_razvezanim_dostopom_na_fiksni_lokaciji_medopera_terski_trg_in_analiza_upostevnega_trga_5_sirokopasovni_dostop_medoperaterski_trg_s_pr

Ker je Agencija pri sprejemanju ukrepov in oblikovanju politik na trgu elektronskih komunikacij dolžna pridobiti mnenje zainteresirane javnosti, je javno objavila predmetno analizo ter obenem pozvala zainteresirano javnost, naj nanjo poda svoje pripombe oziroma morebitne predloge in pri tem določila rok za posredovanje pripomb 30 dni od objave analize na spletnih straneh. Agencija je v objavi obenem tudi sporočila, da bo pridobljena mnenja in pripombe objavila ter jih ustrezno upoštevala pri sprejetju ukrepov. 95. člen ZEKom v prvem in drugem odstavku namreč določa, da mora Agencija pri oblikovanju politike na trgu elektronskih komunikacij pred sprejetjem ukrepov, ki bodo na ta trg pomembno vplivali pridobiti in primerno upoštevati mnenje zainteresirane javnosti, pred sprejetjem pa je dolžna svoje predloge iz prvega odstavka 95. člena ZEKom objaviti in mnenja nanje zbrati v objavljenem roku, ki ne sme biti krajši od 30 dni. Tretji odstavek 95. člena ZEKom določa, da mora Agencija po preteku roka iz drugega odstavka in pred sprejetjem akta ali predpisa iz prvega odstavka istega člena, na spletnih straneh objaviti pridobljena mnenja in pripombe ter v njihovi objavi navesti način, kako so bila upoštevana ali razloge, zaradi katerih niso bila upoštevana.

Do izteka roka dne 11.9.2009 (prvo javno posvetovanje) in 24.10.2009 (drugo javno posvetovanje) je Agencija prejela posamezna mnenja in pripombe o predlaganih obveznostih na navedenih upoštevni trgih naslednjih zainteresiranih oseb:

- družba Amis d.o.o., Tržaška cesta 85, 2001 Maribor,
- družba Maxtel d.o.o., Jurčkova cesta 233, 1000 Ljubljana,
- družba Stelkom d.o.o., Špruha 19, 1236 Trzin,
- družba T-2, d.o.o., Streliška cesta 150, 2000 Maribor,
- družba Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana in
- družba Tušmobil d.o.o., Brnčičeva ulica 49, 1231 Ljubljana – Črnuče.

Agencija v nadaljevanju odgovarja na posamezna mnenja in pripombe vseh navedenih zainteresiranih oseb. Zaradi boljše preglednosti, je Agencija pripombe in odgovore razvrstila po posameznih poglavjih in ločeno po upoštevni trgih.

Analiza upoštevnega trga 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«

1. Uporabljeni izrazi

Družba Telekom Slovenije d.d. v svojem mnenju št. 11/08-11.9./77-09 z dne 11.9.2009 pripominja, da je iz analize razvidno, da le-ta vključuje tudi dostopovna omrežja nove generacije (NGA). Agencija bi po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. morala iz tega razloga v seznam uporabljenih izrazov vključiti tudi tehnologije, ki spadajo v NGA, predvsem tehnologiji FTTH in FTTN. Posebej pomembni so vmesniki v katerih se vključujejo alternativni operaterji. Izpustitev navedene terminologije lahko pripelje do nejasnosti v zvezi z izpolnjevanjem naloženih obveznosti.

Istočasno družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da je negovorni pas frekvenčnega spektra po standardu ISDNIADSL nad 138 kHz in ne 25 kHz, kot je nepravilno zapisano v Analizi. Enaka definicija se upošteva že v dokumentu »Študija merilne metode in postopka, analize merilnih rezultatov in vsebinskega ter oblikovnega koncepta poročil o rezultatih merjenja prenosne poti krajevne zanke« z dne 5.10.2007, katero je naročila Agencija. Frekvenčni pas nad 138 kHz, zaradi vpliva xDSL storitev na obstoječe storitve, velja vse od pričetka uporabe za vse operaterje, tudi za družbo Telekom Slovenije d.d.

Agencija se z pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. strinja in jo bo upoštevala.

2. Opredelitev upoštevnega trga

Družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da Agencija v primeru analize zamenljivosti na maloprodajnem trgu, ne podaja jasne slike, ki bi prikazovala konkurenčne pogoje ter izboljšave, ki so rezultat regulacije na veleprodajnem trgu v obdobju po izdaji OPTM odločbe z dne 16.1.2007. Prikaz stanja na maloprodajnem trgu z upoštevanjem premikov in sprememb, bi bistveno jasneje odražal izboljšanje konkurenčnih pogojev, kot je to razvidno iz diagramov v točki 4.1.1., (Zamenljivost na maloprodajnem trgu). Poleg prikaza deležev in gibanja posameznih tehnologij, bi bilo potrebno prikazati tudi gibanja deležev operaterjev, še posebej na reguliranih DSL trgih.

Agencija na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da je v skladu s Smernicami Komisije o analizi trga in oceni znatne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirjem Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve št. 2002/C 165/03 izhajala iz analize maloprodajnega trga, saj povpraševanje po produktih na medoperaterskem trgu izhaja iz povpraševanja na maloprodajnem trgu. To pa seveda ne pomeni, da Agencija sklepa na konkurenčnost upoštevnega veleprodajnega (medoperaterskega) trga le preko stanja na maloprodajnem trgu. Slednja primerjava nam sicer pokaže, katere vrste dostopa upoštevati tudi pri proučevanju substitucije na veleprodajnem trgu, vendar pa je predmet regulacije trga »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)« veleprodajni nivo, torej ponudba in povpraševanje operaterjev po veleprodajnih produktih, ki so potrebni za oblikovanje maloprodajnih produktov. Tržni deleži xDSL pri ugotavljanju substitucije na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu niso več niti predmet analize, še manj pa regulacije obravnavanega upoštevnega trga.

Nadalje družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da se kabelska omrežja, po uvedbi novih standardov posodablja na način, ki omogoča ponujanje širokopasovnih storitev, ki so po hitrosti primerljive z DSL tehnologijo. Tako je danski kabelski operater Ziggo, vse svoje priključke nadgradil po standardu Eurodicsis 3.0, kar mu je omogočilo dvig hitrosti od 15/1.5 Mb/s na 25/4 Mb/s, kar je že primerljivo s tehnologijo VDSL2. Tri evropske države (Norveška, Portugalska in Velika Britanija) so kabelski dostop že vključile na trg 4. V večini evropskih držav je strategija izgradnje NGA zasnovana tudi na tehnologiji FTTN in koaksialnem dostopovnem omrežju. Tržni deleži kabelskih operaterjev v Sloveniji so zelo stabilni in daleč presegajo povprečni delež v EU (V Sloveniji na dan 1.1.2009 znaša 23%, v EU pa samo 15% ...). Analiza maloprodajnega trga po občinah, ki je podana v Prilogi 1 k pripombam družbe Telekom Slovenije d.d. po njenem mnenju kaže, da je v 72 občinah, ki pokrivajo 67% prebivalstva, tržni delež kabelskih operaterjev 30%.

Agencija uvodoma pripominja, da je predmetna analiza namenjena ugotavljanju stanja na slovenskem trgu. Agencija je pri izdelavi analiz obeh upoštevnihih trgov upoštevala možnost nadgrajevanja in izboljševanja kabelskih omrežij s standardom DOCSIS 3.0, ki omogoča tovrstnim omrežjem nivo varnosti primerljiv tistemu, ki ga zagotavlja fiksni dostop preko bakrenega ali optičnega omrežja. Na podlagi tega je Agencija pri skupini UPC (kot največji skupini kabelskih operaterjev) naknadno poizvedela (dopis št. 38241-5/2009-1/6 z dne 7.10.2008) kolikšen delež njenega kabelskega omrežja je nadgrajen z omenjenim standardom. Pri tem je ugotovila, da skupina UPC v svojem sistemu še nima v celoti implementiranega standarda DOCSIS 3.0, kar pomeni, da navedeno kabelsko omrežje v smislu varnosti še ne predstavlja ekvivalenta fiksnemu dostopu preko bakrenega omrežja, kar je pojasnjeno tudi v predmetni analizi.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da v primeru optičnih omrežij družbe Telekom Slovenije d.d., Agencija poudarja, strategijo postopne zamenjave bakrenih zank z optičnimi, kar po mnenju družbe ne drži, saj bo (kot izhaja iz analize) imela družba Telekom Slovenije d.d. vsaj petletno obveznost ponujanja bakrene infrastrukture. Ugotovitev Agencije, da bodo operaterji, ki so že investirali v razvezavo krajevnih zank, zaradi prehoda družbe Telekom Slovenije d.d. na optično omrežje ostali brez dostopa do svojih končnih uporabnikov tako nikakor ne drži. Navedeni argumenti so po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d., kot izhaja iz analize, osnova in so ključni za neutemeljeno vključitev optike na trg 4. Tudi omejitve v pokritosti z optičnim dostopovnim omrežjem, ki so jih nekateri regulatorji obravnavali kot ključni razlog za izključitev optičnega dostopa, v primeru trga v Sloveniji niso bile upoštevane, čeprav so kot ključni razlog vplivale na izključitev kablanskega omrežja iz definicije trga. Danski regulator se je odločil za izključitev optičnega dostopa s trga 4 ravno zaradi omejitev v pokritosti ozemlja in visokih stroškov prehoda LLU operaterjev na optični dostop.

Družba Telekom Slovenije d.d. je prav tako kritičen do načina analize prisotnosti operaterjev po občinah, kjer Agencija poudarja prisotnost po občinah, s poudarkom na številu občin in ne procentu prebivalstva, ki ga občine pokrivajo. Na ta način je analiza nepregledna in lahko tudi zavajajoča, saj je pokritost prebivalstva ključna za oceno razširjenosti določene infrastrukture. Iz pravkar naštetih razlogov se Telekom Slovenije ne strinja z definicijo upoštevnega trga, saj iz razmer na trgu izhaja, da je bakreno omrežje povsem zamenljivo s kabluskim omrežjem, optično omrežje pa še ni toliko geografsko razširjeno, da bi se ga lahko vključilo na upoštevni trg.

Agencija na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da je pri svojem delu v kar največji meri upoštevala skupna stališča Skupine evropskih regulatorjev (ERG), ki na temo dostopa do omrežij naslednje generacije (NGA) izrecno predlaga možnost regulacije operaterskega dostopa do optičnih zank, kar je v svojih komentarjih na predloženo analizo potrdila tudi Evropska Komisija, dopis št. SG-Greffe (2009) D/5397 z dne 11.9.2009. Naložitev prepovedi ukinitve posamezne lokacije ali posamezne krajevne zanke pred pretekom vsaj 5-ih let od začetka njene uporabe s strani operaterja v nobenem primeru ne pomeni, da strategija družbe Telekom Slovenije d.d. ni skrajševanje zank oziroma nadgradnja obstoječih bakrenih zank z optičnimi, zaradi česar je nadaljnja utemeljitev vključitve dostopa preko optičnega omrežja kot del upoštevnega trga seveda pravilna, utemeljena in nujno potrebna za zagotovitev konkurenčnosti na trgu v prihodnje. Navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. ne držijo, saj Slovenija po razvitosti optičnega omrežja sodi v sam evropski vrh, zaradi česar je posledično tudi ena prvih držav, ki bo regulirala dostop do optičnega omrežja. Poleg tega je nujno izpostaviti stališča Evropske komisije, ki je že večkrat poudarila, da je pri regulaciji upoštevne trgov potrebno upoštevati tehnološko nevtralni pristop, zaradi česar je že več držav pozvala k regulaciji optičnega dostopovnega omrežja (med drugim tudi danskega regulatorja NITA, ki ga družba Telekom Slovenije d.d. navaja kot primer). Nizozemski regulator OPTA, ki se srečuje z zelo podobno tržno situacijo na področju optike kot Slovenija, pa je obveznost razvezave optične zanke ravno tako naložil.

3. Analiza upoštevnega trga o obstoju konkurence

Družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah pripominja, da v analizi pogoša podrobnejšo analizo stanja na maloprodajnem trgu, kar edinole omogoča vpogled v konkurenčne razmere na trgu in je osnova za oceno regulatornih ukrepov na veleprodajnem trgu. Prikaz stanja na veleprodajnih trgih, pri čemer se z izključitvijo kabluskih omrežij ustvari stanje dominacije xDSL tehnologije (ker je delež optičnih priključkov še razmeroma nizek) je zavajajoče s stališča ocene konkurenčnih razmer na trgu. xDSL tehnologija bo tudi v naslednjih letih prevladujoča na veleprodajnem trgu, medtem, ko se bodo razmere na maloprodajnem trgu še naprej hitro spreminjale v korist

alternativnih operaterjev. Nekateri podatki, ki jih Agencija navaja ne držijo, kot je podatek v zvezi z deležem vseh razvezanih zank (Agencija navaja, da je to 8,7% vseh krajevnih zank, dejansko število pa znaša 24%), ali pa podatek, da je tržni delež družbe Telekom Slovenije d.d. na maloprodajnem trgu 61,6% (dejansko število je 48,2%). Iz navedenega izhaja, da je Agencija analizo opravila z napačnimi podatki, ki so v kontni posledici tudi pripeljali do napačnih zaključkov.

Nadalje družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da Agencija v zvezi z doseganjem ekonomij obsega, oziroma ekonomij povezanosti poudarja, da bi operaterji, ki bi želeli vstopiti na trg, zaradi visokih stroškov zagotavljanja storitev težko ponudili nižjo ceno kot Telekom Slovenije. Analiza cen, podanih na sliki 7 v Analizi navedenega dejstva ne podpira, saj je optični priključek družbe T-2 cenejši od vseh ostalih priključkov.

Agencija je na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. glede podrobnejše analize stanja na maloprodajnem trgu odgovarjala že pod točko 2. Agencija v zvezi z navedbami družbe Telekom Slovenije d.d. glede izračunanih deležev poudarja, da so le te napačne in zavajajoče. Agencija je namreč tržni delež družbe Telekom Slovenije d.d. na maloprodajnem trgu ugotavljala na podlagi vseh xDSL priključkov, medtem ko je delež, ki ga navaja družba Telekom Slovenije d.d., izračunan na podlagi vseh fiksnih širokopasovnih priključkov, vključno s širokopasovnimi priključki kabelskih operaterjev, ki pa niso del upoštevnega trga. Poleg tega se navedeni podatek, na katerega se sklicuje družba Telekom Slovenije d.d. nanaša na drugo četrletje leta 2008, medtem ko analiza temelji na podatkih za tretje četrletje, zaradi česar so podatki navedeni s strani družbe Telekom Slovenije d.d. starejši, kar Agencijo čudi, saj je ravno družba Telekom Slovenije d.d. v preteklosti pogosto poudarjala pomembnost čim novejših podatkov za analizo. Istočasno je potrebno poudariti, da je Agencija delež razvezanih krajevnih zank alternativnih operaterjev izračunala na podlagi podatkov, ki ji jih je posredovala družba Telekom Slovenije d.d. in sicer na podlagi vseh aktivnih priključkov družbe Telekom Slovenije d.d. in ne na podlagi vseh xDSL priključkov navedene družbe, kar je verjetno z namenom zavajanja vzela kot osnovo družba Telekom Slovenije d.d.

4. Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevnelem trgu

Družba Telekom Slovenije d.d. se v svojih pripombah ne strinja z ugotovitvijo Agencije, da na trgu ni učinkovite konkurence, ter da delež Telekoma Slovenije na trgu znaša 91%. Če bi Agencija, po vzoru drugih držav v EU izključila optični dostop, bi navedeni delež še vedno znašal 100%, kljub dejstvu, da so se konkurenčne razmere na trgu zelo izboljšale. To dokazujejo naraščajoči tržni deleži alternativnih operaterjev na maloprodajnem trgu, ki je edini lahko osnova za oceno konkurenčnih razmer na trgu. Ocena napredka na trgu je možna samo preko ocene stanja na maloprodajnem trgu, saj je cilj regulacije na veleprodajnem trgu ravno sprememba in izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu.

Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. pojasnjuje, da je potrebno tržni delež operaterjev ugotavljati na podlagi vseh tehnologij oziroma oblik dostopa, ki so bile na podlagi ugotavljanja zamenljivosti vključene v upoštevni trg, zaradi česar je tržni delež, kot ga je izračunala Agencija popolnoma pravilen. Istočasno Agencija v zvezi z navedbami družbe Telekom Slovenije d.d. ponovno poudarja, da je pri analizi skladno s Smernicami izhajala iz analize maloprodajnega trga, saj povpraševanje po produktih na medoperaterskem trgu

izhaja iz povpraševanja na maloprodajnem trgu. To pa seveda ne pomeni, da ima stanje na maloprodajnem trgu odločilen vpliv na oceno konkurenčnosti veleprodajnega (medoperaterskega) trga, kamor sodi predmetni upoštevni trg. Primerjave tržnih deležev xDSL dostopa na maloprodajnem trgu tako ne morejo biti relevantne za analizo trga »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«, saj je predmet proučevanja na tem trgu ponudba in povpraševanje operaterjev po veleprodajnih produktih, ki so potrebni za oblikovanje maloprodajnih produktov, kjer pa razmere še zdaleč niso konkurenčne. Rast tržnega deleža alternativnih operaterjev na maloprodajnem trgu kaže zgolj na ustreznost in rezultate dosedanje regulacije, ter na nujnost in potrebo regulacije veleprodajnega (medoperaterskega) trga tudi v prihodnje.

5. Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

Družba Telekom Slovenije d.d. ugotavlja, da Agencija na več mestih kot opravičilo za naložitev obveznosti navaja prejem številnih pritožb operaterjev, ne navaja pa števila dejansko ugotovljenih kršitev z odločbo. Iz dejanskega stanja nikakor ne izhaja nujnost naložitve številnih obveznosti kot so predlagane v posameznih poglavjih v analizi. Sorazmernost predlaganih obveznosti tako sploh ni ugotovljena. Prav tako se Agencija sklicuje na naložene obveznosti s strani evropskih regulatornih organov (na katere tudi Evropska komisija ni imela pripombe) in v tem išče opravičilo za enako naložitev obveznosti družbi Telekom Slovenije, pri tem pa se ne ukvarja z dejanskim stanjem na trgu, tehničnimi lastnostmi omrežja ter zmožnostmi v družbi Telekom Slovenije d.d., kar še posebej velja pri naložitvi izvedbenih rokov. Obveznosti so tudi iz tega razloga popolnoma nesorazmerne. Družba Telekom Slovenije d.d. iz tega razloga Agencijo poziva, da ponovno prouči predlagane obveznosti v okviru posameznih poglavij, tako z vidika izvedljivosti ter sorazmernosti obveznosti (upoštevajoč breme za družbo Telekom Slovenije d.d. ter cilj, ki se želi s tem doseči).

Agencija na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da ravno številne pritožbe (teh je bilo v zadnjem letu kar 55) operaterjev kažejo na številne probleme in šikaniranje, s katerim se le-ti srečujejo na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, ter na nujnost krepite regulacije v prihodnje. Agencija namreč namerava družbi Telekom Slovenije d.d. kar nekaj dodatnih obveznosti naložiti ravno z namenom izboljšanja konkurenčnih razmer na veleprodajnem trgu, ter z namenom omogočanja možnosti ugotavljanja kršitev, za katere bo lažje in hitreje ukrepala v postopkih nadzora. Istočasno Agencija poudarja, da je primere regulatorjev v drugih državah članicah navajala le kot dodatne primere, ki dodatno kažejo na pravilne odločitve Agencije. Pravilnost odločitev Agencije v opravljeni analizi upoštevne trga s predlaganimi obveznostmi je potrdila tudi Evropska komisija, ki v svojem mnenju, dopis št. SG-Greffe (2009) D/5397 z dne 11.9.2009 ni imela pripomb. Poleg tega se Agencija odloča za naložitev obveznosti v postopkih in okvirih, ki so zakonsko predpisani, ter na podlagi obsežne in podkrepljene argumentacije (tudi z vidika načela sorazmernosti), in se ji zaradi nalaganja obveznosti nikakor ni nikomur dolžna opravičevati.

5.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Družba T-2 d.o.o. v svojih pripombah, dopis z dne 11.9.2009, predlaga, da za razvezavo optične krajevne zanke ni nikakršnega moratorija, kot je to predlagano v obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe,

saj zanj, kot smo skupaj ugotovili na javnem posvetovanju, ni razlogov. Hkrati takšen ukrep omejuje naročnike pri prosti izbiri operaterja, družbi Telekom Slovenije d.d. pa omogoča monopol nad krajevno zanko, kar negativno vpliva na razvoj konkurence na trgu elektronskih komunikacij.

Prav tako, se tudi **družba Amis d.o.o.** v svojih pripombah, dopis z dne 11.9.2009, navaja, da se kljub obrazložitvi ne more strinjati z dveletnim moratorijem glede dostopa do optične krajevne zanke. Glede na cenovno obveznost, ki jo namerava naložiti Agencija je jasno, da bo družba Telekom Slovenije d.d. upravičena do nadpovprečnega nadomestila za vloženi kapital (WACC), zato ni mogoče govoriti o ekonomski neupravičenosti dajanja optičnih povezav v zakup alternativnim operaterjem, kar naj bi destimuliralo družbo Telekom Slovenije d.d. pri širitvi optičnega omrežja. Ne glede na predvideno regulacijo družba Amis d.o.o. dvomi, da bi naloženi ukrepi odvrnili družbo Telekom Slovenije d.d. od gradnje - pogledati je samo treba v kako velikem obsegu je družbi Telekom Slovenije d.d., kot dolgoletnemu monopolistu, olajšana izgradnja tega omrežja - razpolaga z omrežnimi elementi, ki jih bo lahko uporabil; ekonomija obsega; financiranje iz obstoječih medoperaterskih dobičkov... S predvideno cenovno obveznostjo bo družba Telekom Slovenije d.d. potemtakem stimulirana glede gradnje in širitve optičnega omrežja, še vedno pa bo imela kot graditelj omrežja prednost pred ostalimi, saj se bo na objektu pojavila prva, zato ne potrebuje dodatnih stimulacij, s predvidenim moratorijem. Že dejstvo, da se bo družba Telekom Slovenije d.d. pojavljala v vlogi investitorja ji prinaša dovolj veliko konkurenčno prednost pred ostalimi, zato je družba Amis d.o.o. prepričana, da je moratorij povsem nepotreben predvsem pa družbi po njenem mnenju Agencija s tem daje neupravičeno prednost (ki jo tako ali tako ne potrebuje). Popolnoma jasno je, da se večina uporabnikov po dveh letih ne bo več odločala za drugega operaterja, kar bo vodilo v nov monopolni položaj družbe Telekom Slovenije d.d. na trgu. Navedeni moratorij ne bo pripomogel k večji konkurenčnosti na povezanem maloprodajnem trgu. Družba Telekom Slovenije d.d. bo tako v nedogled imela prednost prvega na trgu (kar je v nasprotju z vsemi novimi priporočili glede NGN), kljub temu, da bi se mu vlaganja v dostop preko optičnih vlaken v teh objektih finančno povsem ustrezno povrnila. S tem se bo tudi omejila svobodna izbira uporabnikov kar je v nasprotju s temeljnimi načeli ZEKom. Ne glede na navedeno, družba Amis d.o.o. vseeno opozarja na nedoslednost pri opredelitvi za katere objekte moratorij velja - ali mora biti objekt priključen na omrežje ali zadostuje izgradnja optične napeljave do objekta - opisujeta navedeni ločnici isto stanje ali ne? Ni tudi jasno kam Agencija potemtakem uvršča kategorijo »FTTH passed home«, glede na poudarjanje slabe utiliziranosti zgrajenega optičnega omrežja - spada ta kategorija zgrajenega omrežja v kategorijo »zgrajena optična napeljava do objekta« kot si to tolmači družba Amis d.o.o. in kar bi po njenem mnenju tudi bilo pravilno? Gotovo pa Agencija po mnenju družbe Amis d.o.o. razpolaga s konkretnimi podatki koliko je objektov, ki do sedaj niso bili priključeni na nobeno omrežje družbe Telekom Slovenije d.d. in je optična napeljava do objekta že zgrajena - navedeni podatek, če bo javno objavljen, bo zagotovo olajšal reševanje morebitnih prihodnjih sporov glede uporabe in tolmačenja odločbe, ko bo le ta izdana in izvršljiva. V kolikor družba Amis d.o.o. pravilno razume navedeno točko, za navedene objekte ne velja predvideni moratorij. Družba Amis d.o.o. predlaga, da se moratorija ne uvede.

Agencija v zvezi s pripombami družb T-2 d.o.o. in Amis d.o.o., ter glede na pripombe Evropske komisije na predlagano obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva odgovarja, da bo pripombe upoštevala. Skladno s tem bo Agencija do sedaj predvideni moratorij za obveznost operatorskega dostopa do greenfield optičnih vlaken dve leti od izgradnje (prevzema/kolavdacije) posameznega vlakna odpravila, hkrati pa bo zaradi načela sorazmernosti upoštevala postopni prehod (glidepath) na stroškovne cene pri nekaterih vrstah optičnih vlaken (t. i. greenfield vlakna).

Družba Amis d.o.o. nadalje predlaga, da se obveznost dostopa do optične krajevne zanke dopolni še z navedbo optične krajevne podzanke (fibre sub-loop oz. fibre SLU). Dostop do podzanke je treba vključiti med obveznosti, ker je možnost, da bo družba Telekom Slovenije d.d. omrežje pričel graditi na ta način (implementacija FTTH/C - PON - OSDF). V tem primeru bodo za dostop do podzank, v kolikor bo to sploh mogoče, veljala pravila družbe Telekom Slovenije d.d., ki ne bodo podrejena odločbi, saj bo družba Telekom Slovenije d.d. trdila, da navedeni dostop ni del naloženih obveznosti. Skladno z navedenim predlogom, naj se predlog smiselno upošteva pri nadaljnjem besedilu, kjer se navajajo obveznosti v zvezi z optično krajevno zanko.

Agencija ugotavlja, da hipotetične ideje o razvoju omrežja niso zadosten razlog za širitev regulatornih obveznosti. Do takih sprememb bi se lahko Agencija opredelila v naslednji analizi, če bi do njih res začelo prihajati v relevantnem obsegu. Pri tem pa ni nepomembno, da je naložena možnost dostopa do krajevne podzanke, ki bo alternativnim operaterjem pomagala v primeru spremembe strategije družbe Telekom Slovenije d.d. s FTTH na FTTC.

Družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah navaja, da bo v primeru razvezave optične krajevne zanke potrebno določiti način povezovanja alternativnih operaterjev na strani aktivne opreme. Ta se bo, namreč razlikovala od načina povezovanja družbe Telekom Slovenije d.d. Koncept bo potrebno določiti v skladu s predlogom Priporočila o regulaciji NGA. Agencija bi po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. morala že v analizi določiti točke in način povezovanja, ki v skladu s predlogom Priporočila veljajo za FTTH tehnologijo.

Agencija odgovarja, da ni jasno, na kateri del citiranega (osnutka) Priporočila se operater sklicuje. Pri tem dodaja, da je predvsem na operaterju s pomembno tržno močjo, da določi ustrezne točke in način povezovanja, po načelu nediskriminacije, transparentnosti in skladno s predpisano kakovostjo.

Družba Telekom Slovenije d.d. nadalje nasprotuje obveznosti asimetričnega dostopa in smatra, da bi vsi operaterji z lastno optično infrastrukturo morali imeti enake obveznosti dostopa do hišne napeljave, saj gre za del omrežja, ki ga je težko ponoviti in zato predstavlja »ozko grlo« v dostopovni infrastrukturi. Po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. tudi praksa v drugih državah kaže, da je obveznost simetričnega dostopa s principi delitve terminalnega dela optične hišne napeljave že vključena v nacionalno zakonodajo in velja za vse operaterje z lastnim optičnim dostopovnim omrežjem. Kot primer navaja Francijo in Španijo, v katerih je regulator podrobno prečil različne načine dostopa in principe delitve, sama obveznost pa je vključena v nacionalno zakonodajo. V primeru Slovenije je asimetrična regulacija dostopa do hišne napeljave še toliko bolj nerazumljiva, ker je obveznost naložena operaterju, ki ima na celotnem trgu FTTH samo tretjino aktivnih priključkov. Zato družba Telekom Slovenije d.d. odločno nasprotuje enostranski naložitvi obveznosti dostopa do hišne inštalacije v sklopu obveznosti na trgu, saj menimo, da je potrebno ustrezno generalno določilo predvideti v nacionalni zakonodaji. Telekom Slovenije prav tako opozarja Agencijo, da bo morala proučiti koncept dostopa do terminalnega dela optične krajevne zanke v skladu s tehničnimi možnostmi operaterjev. Omrežje družbe Telekom Slovenije d.d. je namreč zgrajeno na način, da se razdelilna točka nahaja v jašku, da je izvedena z varjenjem vlaken in zato ni enostavno dostopna, kot je to primer pri bakrenem omrežju. Agencija bi problematiko dostopa do razdelilne točke, ki povezuje hišno inštalacijo, morala podrobno proučiti v realnih okoliščinah, v katerih delujeta oba operaterja (družba T-2 d.o.o. in Telekom Slovenije d.d.).

Družba Amis d.o.o. v izogib morebitnim nesporazumom glede tolmačenja »hišne napeljave«, predlaga natančnejšo opredelitev tako, da bo jasno, da se optično vlakno v primeru FTTx ne zaključi na OPT, ampak neposredno v uporabnikovem stanovanju/hiši/poslovnih prostorih.

Agencija se strinja z navedbami družbe Telekom Slovenije d.d., da sta primera regulacije dostopa do hišne napeljave v Franciji in Španiji specifična, saj imata to obliko dostopa zakonsko urejeno. Trenutno veljavni zakon v Sloveniji tovrstne obveznosti ne vključuje, prav tako pa Agencija skladno z zakonom nima možnosti nalaganja simetričnih obveznosti na način, kot ga predlaga operater. Skladno s tem Agencija nalaga obveznosti na podlagi opravljenih analiz in v okviru zakonsko predpisanih okvirov in tako le družbi, za katero je bilo na podlagi analize ugotovljeno, da ima na trgu položaj operaterja s pomembno tržno močjo. V primeru, da Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. ne bi naložila obveznosti zagotovitve dostopa do hišne napeljave, bi prihajalo do podvajanja napeljave znotraj stavb in s tem do nepotrebnega obremenjevanja končnih uporabnikov, kar bi lahko imelo za posledico tudi onemogočanje izvedbe vzporedne napeljave in s tem ponujanje storitev za kasneje vstopajočega operaterja v določeni zgradbi.

V zvezi s pripombo družbe Amis d.o.o. pa Agencija odgovarja, da je tehnično treba zagotoviti zaključek optične povezave neposredno v stanovanju oziroma poslovnih prostorih, vendar pa to ne pomeni, da je hišna napeljava del optične zanke, saj prav to dejstvo zahteva dodaten ukrep skupne uporabe hišne napeljave.

*Iz obrazložitve izhaja, da Agencija nalaga dostop do optičnega delilnika (ODF), česar pa v predvidenem izreku ni zaslediti. **Družba Amis d.o.o.** predlaga dopolnitev besedila z vključitvijo predvidenega dostopa do ODF.*

Agencija se strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo bo upoštevala. Rešitev je sama po sebi umevna, saj razvezava brez dostopa do prostorov optičnega delilnika, tako kot v primeru bakrenih zank do glavnega delilnika (MDF), ni mogoča.

Družba Telekom Slovenije d.d. meni, da bi obveznost dostopa do kanalizacije zahtevala obsežne analize, ki jih Agencija ni izvedla. Tudi prakse v drugih državah potrjujejo, da so razmere pri nujenju kanalizacije tako kompleksne, da lahko v praksi povzročijo velike težave. Tako portugalski Telekom poroča o zapletih pri določanju prostih kapacitet, problemih posodabljanja podatkovne baze, problemih v zvezi z določanjem SLA, velikih kadrovske obremenitvah v zvezi s preverjanjem informacij, nadzorom nad izvajanjem del, pogostih in zamudnih posegih, ter zahtevnem spremljanju stanja zaradi odstopanj v izvedbi in zamudah pri dostavi izvedbene tehnične dokumentacije. Družba Telekom Slovenije d.d. opozarja, da se vse opisane težave lahko pojavijo tudi v Sloveniji, ker družba ne razpolaga z informacijskim sistemom za sledenje zasedbe jaškov in kanalizacije. Vse tovrstne poizvedbe zahtevajo čas in ustrezne kadrovske resurse za ročne preveritve, kar je potrebno upoštevati pri pripravi rokov za izvedbo.

Agencija v zvezi z navedbo družbe Telekom Slovenije d.d. pripominja, da bi družba Telekom Slovenije d.d. s podatki o zasedenosti njenih jaškov in kanalizacije kot dober gospodarstvenik morala razpolagati že v preteklosti, še pred naložitvijo obveznosti. Na podlagi navedb družbe Telekom Slovenije d.d. tako Agencija zaključuje, da je naložitev navedene obveznosti še toliko bolj skladna z načelom sorazmernosti, saj je izvedba le te v končni fazi tudi v interesu družbe Telekom Slovenije d.d.

*Iz obrazložitve izhaja, da se Agencija ni odločil za naložitev dostopa do valovne dolžine. **Družba Amis d.o.o.** vseeno pripominja, da potemtakem ni jasno kaj je z*

dostopom do že zgrajenih xWDM-jev oz. tistih, ki jih bo družba Telekom Slovenije d.d. še namestila (za svoje potrebe) - ali bo v tem primeru veljala obveznost enakopravnega obravnavanja in bo družba Telekom Slovenije d.d. operaterju dolžna zagotoviti dostop, kar bi utegnilo sprožiti vprašanja o primernosti presoje regulativnih ukrepov v postopkih nadzora.

Kot je Agencija obrazložila že v analizi, se za naložitev obveznosti dostopa do valovne dolžine družbi Telekom Slovenije d.d. na podlagi načela sorazmernosti ni odločila, saj neosvetljena optična vlakna in aktivna (ethernet) povezava prek optike zadostujeta, da bi alternativni operaterji lahko uspešno dostopali do končnih uporabnikov. V primeru, da bo Agencija v prihodnje s strani operaterjev kljub vsemu prejela pritožbe, bo na podlagi le teh sprožila postopke nadzora, ki jih bo vodila v skladu z naravo izpostavljene problematike.

Družba Telekom Slovenije d.d. v nadaljevanju navaja, da obveznost dostopa do aktivne ethernet povezave ni jasno določena in se zato družba sprašuje na kakšno storitev se obveznost nanaša: del optične krajevne zanke od aktivne opreme alternativnega operaterja do optičnega delilnika ali pa dejansko na aktivno ethernet povezavo, tako kot je to v besedilu izrecno zapisano.

Po mnenju **družbe Amis d.o.o.** prav tako ni podana definicija aktivne ethernet povezave ter v zvezi s tem povezanimi parametri (uporaba VLAN, QoS ipd parametrov).

Agencija odgovarja, da je ethernet povezava aktivna povezava med dvema točkama, ne pa neosvetljeno optično vlakno. V ethernet produkt je torej vključena aktivna oprema, od družbe Telekom Slovenije d.d. pa se pričakuje, da bo tak produkt vzpostavila.

Družba Telekom Slovenije d.d. nadalje pripominja, da Agencija navaja podatke o skupnem številu obveznosti dostopa do hišne napeljave, kabelske kanalizacije, neosvetljenih optičnih vlaknih, valovni dolžini znotraj optičnega vlakna ter aktivni ethernet povezavi. Agencija navaja zgolj skupno število obveznosti po državah iz katerih ni razvidno realno stanje, saj niso omenjene omejitve in pogoji, ki jih je regulator določil ob naložitvi obveznosti. Tabela navaja, da je dostop do neosvetljenih vlaken obvezen v desetih državah EU. Družba Telekom Slovenije d.d. ugotavlja, da se obveznost večinoma nanaša na povezavo uličnih kabinetov in lokacije MDF-ov v sklopu omrežja izgrajenega v tehnologiji FTTH. Pomembno dejstvo je, da navedeno obveznost regulator velikokrat nalaga pogojno: na prvo mesto postavlja obveznost dostopa do kanalizacije in v primeru, če to ni možno nastopa obveznost dostopa do optičnega vlakna (Nemčija, Španija). Zato so števila dostopov navedena v tabeli nerealna, ker se števila podvajajo. Tabela tudi ne vsebuje ločene obveznosti dostopa do optične zanke, ki je ključna obveznost dostopa do optične infrastrukture. Opozarjamo, da je navedena obveznost dejansko naložena samo na Nizozemskem in Finskem, kjer imajo Telekomski večinski tržni delež na trgu in je zato situacija drugačna od situacije v Sloveniji. V nekaterih državah je dostop do optične zanke izključen iz trga zaradi tehničnih omejitev pri razvezavi zanke (v Španiji se je Telekom odločil za tehnologijo GPON FTTH, ki trenutno ne omogoča dostop do posameznega uporabnika). V drugih državah (Danska) je izključitev optične zanke vezana na omejitve v razprostranjenosti tehnologije (optika je prisotna v določenih regijah), kar ne omogoča zamenljivost med optičnim in bakrenim omrežjem. Na Portugalskem se je regulator odločil za vključitev optike na trg, ne pa za naložitev regulatornih obveznosti. Iz navedenih podatkov je razvidno, da se je za regulacijo optične zanke odločil samo nizozemski regulator, kar pa je razumljivo zaradi prehoda Telekoma na »all IP« in opustitve bakrenega omrežja, kar je KPN objavil že leta 2005. Stanja v Sloveniji zato ni možno primerjati s stanjem na Nizozemskem.

Agencija v zvezi s pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. ponovno poudarja, da je situacija na trgu v Sloveniji specifična, saj se Slovenija po penetraciji optičnih priključkov v Evropi uvršča v sam vrh. Skladno s tem je takšna neposredna primerjava med državami in obveznostmi, ki so jih posamezni regulatorji naložili, sprejemljiva le kot dodaten argument.. Država s trenutno najbolj podobno situacijo na trgu pa je kljub vsemu Nizozemska, kjer imajo prav tako visoko penetracijo optičnih priključkov, istočasno pa se je družba Telekom Slovenije d.d. odločila za enako poslovno potezo kot družba KPN. Kot je družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah že pravilno ugotovila, se je tudi regulator v navedeni državi odločil za naložitev podobnih obveznosti na upoštevem trgu, čemur pa ni v ničemer nasprotovala niti Evropska komisija. Kljub vsemu pa je Agencija primere regulacije v drugih državah članicah v analizi navajala zgolj kot dodatno podkrepitev pravilnosti svojih odločitev, ne pa kot glavno vodilo.

Družba Telekom Slovenije d.d. nadalje navaja, da v vseh državah (Francija, Italija, Portugalska, Španija) v katerih imajo operaterji naloženo obveznost dostopa do hišne napeljave, ta obveznost velja za vse operaterje (simetrični dostop). Obveznost je določena v nacionalni zakonodaji, princip dostopa pa je oblikoval regulator v postopkih nacionalnega posvetovanja. Družba Telekom Slovenije d.d. ugotavlja, da bo asimetrična regulacija v Sloveniji neučinkovita, ker se regulira operater, ki ima na trgu manjši tržni delež. Družba Telekom Slovenije d.d. ugotavlja, da se za naložitev vseh oblik dostopa ni odločil niti eden regulator v EU. Sočasna naložitev vseh možnih obveznosti je nesorazmeren ukrep, čeprav je naložitev posamezne obveznosti lahko primerna. Iz tržne analize tudi ni razvidno, da so naložene obveznosti zahtevane s strani alternativnih operaterjev. Ponovno poudarjamo, da želi Agencija z naložitvijo celotnega spektra obveznosti očitno izboljšati pogoje na veleprodajnem trgu, čeprav bi glavni cilj Agencije morala biti odprava pomanjkljivosti in izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu. Agencija očitno ni želela podrobno predstaviti stanja in premikov na maloprodajnem trgu, še posebej premikov po izdaji OPTM odločbe v drugem krogu analize.

Agencija je na pripombe v zvezi z nalaganjem obveznosti zagotovitve dostopa do hišne napeljave ter prikazovanja in upoštevanja stanja na maloprodajnem trgu odgovarjala že pri prejšnjih pripombah. Agencija ponovno poudarja, da je na podlagi opravljene analize upoštevnega trga ugotovila, da **JE** družba Telekom Slovenije d.d. operater s pomembno tržno močjo na upoštevem trgu 4 »Dostop do (fizične) omrežne infrastrukture s sodostopom ali razvezanim dostopom) na fiksni lokaciji (medoperaterski trg)«, ki ima na upoštevem trgu 91% tržni delež. Navedba družba Telekom Slovenije d.d. glede njenega »manjšega tržnega deleža« torej kaže na njeno namerno zavajanje. Kot je družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah pravilno ugotovila, želi Agencija z naložitvijo predlaganih ukrepov izboljšati konkurenčne razmere na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, saj je že iz naziva upoštevnega trga razvidno, da je le-ta predmet regulacije, kar družba Telekom Slovenije d.d. prav tako očitno večkrat namerno spregleda in poskuša zavajati.

Družba Amis d.o.o. predlaga, da se navedena obveznost omogočanja prehoda uredi v dveh ločenih alinejah, da bo jasno med katerimi oblikami dostopa bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna omogočiti prehod, in sicer:

- morala omogočiti prehod z dostopa z bitnim tokom na razvezan dostop do krajevne zanke, pri čemer bo morala omogočiti tudi hkraten skupinski prehod končnih uporabnikov na določeni lokaciji med navedenimi oblikami dostopa;*
- moral omogočiti prehod z bakrene na optično krajevno zanko, pri čemer bo moral omogočiti tudi hkraten skupinski prehod končnih uporabnikov na določeni lokaciji med navedenimi oblikami dostopa.*

V vsakem primeru družba Amis d.o.o. predlaga Agenciji tudi, da za vključitev priključkov v okviru masovnih prehodov predpise nižje cene kot za vključitev posameznega priključka.

Agencija se strinja s predlogom družbe Amis d.o.o. glede navajanja obveznosti omogočanja prehoda in ga bo ustrezno upoštevala. Na pripombo družbe glede oblikovanja cen v primeru masovnih prehodov pa Agencija odgovarja v delu, ki se nanaša na obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

*V zvezi s točko 1.3 **družba Amis d.o.o.** predlaga preoblikovanje te točke, ki ni skladna z napovednim »pri čemer bo na razumno zahtevo«, saj točka 3 ni smiselna, saj operater ne bo podal razumne zahteve za ukinitvev posamezne lokacije.*

Agencija se strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo bo upoštevala.

***Družba Telekom Slovenije d.d.** opozarja, da obstajajo tudi razlogi na katere ne more vplivati. V primeru zahtev lastnikov zemljišča ali objekta po odstranitvi omrežja ali opreme iz objekta, družba Telekom Slovenije d.d. ne more vplivati na spoštovanje predpisanega roka 5 let.*

*V zvezi s točko 1.3 **družba Amis d.o.o.** nadalje pripominja, da nekateri operaterji uporabljamo kolokacije že od leta 2006 drugi celo od leta 2005, kar bi pomenilo da se 5 letno obdobje izteče že v letu 2010 oz. 2011. V tem času ni pričakovati popolne zamenjave bakrenih zank z optičnimi, prav tako v tem času operaterji ne bomo povrnili vložnega kapitala v razvezavo lokalne zanke. Družba Amis d.o.o. predlaga, da Agencija namesto predlaganega besedila, določi 5 leten odpovedni rok za skupno lokacijo ali posamezno bakreno krajevno zanko. Navedeno bo pomenilo tudi uskladitev z obveznostjo v 5.4. alineji točke 7.2., kjer pa je treba popraviti 2 letni rok (za odpoved posamezne bakrene krajevne zanke) v 5 letnega, drugače, bi družba Telekom Slovenije d.d. lahko odpovedala vse krajevne zanke, skupna lokacija pa bi postala neuporabna in nepotrebna.*

V zvezi s pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. pa Agencija odgovarja, da družba ni predložila nobenih dokazov, ki bi kazali na dejansko možnost obstoja navedenih problemov v realnosti v prihodnje, zato smatra pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. kot nerelevantno. Pri tem pa dodaja, da je operater dolžan urediti služnosti na tujih zemljiščih. Nadalje Agencija glede pripombe družbe Amis d.o.o. odgovarja, da imajo operaterji z družbo Telekom Slovenije d.d. kljub vsemu sklenjeno pogodbo o dostopu do omrežja, poleg tega pa je družbi Telekom Slovenije d.d. naložena tudi prepoved zavrnitve že odobrenega operaterskega dostopa, kar izključuje možnost nastanka posledic, ki jih navaja družba Amis d.o.o.

***Družba Amis d.o.o.** dodatno k točki 1. predlaga tudi, da se doda nova točka 4, ki bi se glasila: »v odsotnosti drugačnega pisnega dogovora zmanjšala število krajevnih zank na posamezni lokaciji za največ 10% od pričetka uporabe skupne lokacije s strani operaterja.« Družba Telekom Slovenije d.d. na določenih območjih že izvaja tki. skrajševanje lokalne zanke s čimer zmanjšuje število krajevnih zank na obstoječih skupnih lokacijah. Ne-naložitev navedenega ukrepa bi pomenila, da bi družba Telekom Slovenije d.d. lahko vse nezasedene krajevne zanke oziroma njegove zanke preusmeril na nove lokacije, tako da bi alternativnemu operaterju na skupni lokaciji ostale le trenutne stranke, novih pa ne bi več mogel pridobivati, ker bi bile vse preostale zanke povezane na neko drugo lokacijo, kjer pa alternativni operater ni prisoten.*

Agencija odgovarja, da obstoječe prepovedi glede ukinjanja krajevnih zank in lokacij zadovoljijo tako interesom operaterjem kot tudi načelu sorazmernosti, zato njihova dodatna širitev ni potrebna.

Družba Tušmobil d.o.o. v svojih pripombah, dopis št. 9899/09 – MF z dne 9.9.2009 opozarja, da so predlagani roki še vedno predolgi, še posebej za odpravo napak. 2 delovna dneva sta za odpravo napak, za zagotavljanje vsaj minimalnega nivoja kakovosti, še vedno predolga, saj stranke želijo in tudi od operaterja zahtevajo odpravo napak v čim krajšem času. Kot primer navaja delovanje IPTV storitve in prijave napake/nedelovanja v petek popoldne. Družba Telekom Slovenije d.d. ima možnost odprave napak v 2 delovnih dni, to pomeni, da bo stranka brez IPTV storitve do torka naslednjega tedna, skupaj cele 4 dni. Pri tem se družbi Tušmobil d.o.o. postavlja vprašanje kako bo sploh lahko obdržala stranke, glede na to, da stranki ne morejo pomagati in lahko samo čakajo kdaj bo družba Telekom Slovenije d.d. (uspešno) odpravila napako. Pri 8 dnevnem roku za izvedbo naročila predlagamo, da se le ta zmanjša na 5 delovnih dni, saj je priklop novega naročnika standardiziran postopek in bi ga družba Telekom Slovenije d.d. s svojimi kapacitetami zaposlenih brez težav opravila v 5 delovnih dni. Družba Tušmobil d.o.o. predlaga, da se čas za odpravo napak skrajša na največ 1 delovni dan oz. 2 (navadna) dneva in da družba Telekom Slovenije d.d. vzpostavi dežurno službo, ki bo ažurno spremljala in odpravljala prijave napak od operaterjev.

Prav tako tudi **družba Amis d.o.o.** v zvezi z določenimi roki pripominja, da je predpisovanje skrajnih rokov neustrezno zato, ker so za alternativne operaterje vse izvedbe, ki so vezane na rok, izvedene prav na ta zapovedani skrajni rok, ki je praviloma vedno zadnji dan, čeprav je pretekla večletna praksa pokazala da je družba Telekom Slovenije d.d. sposobna izvedbe v krajših rokih (sam zase). Glede predlaganih rokov družba Amis d.o.o. predlaga, da Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti priprave SLA, naloži tudi pripravo višjih nivojev zagotavljanja storitev (kot je to praksa v tujini - npr. standard, business, premiere), seveda pod ustreznimi cenovnimi pogoji. V okviru tega je po mnenju družbe Amis d.o.o. več kot primerno, da Agencija sama določi ustrezne razpone glede rokov v katerih je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna nekaj storiti, kot je tudi predvideno v obrazložitvi (stran 59 in 60). Družba Amis d.o.o. Agenciji predlaga, da lestvico rokov vključevanja opredeljeno na strani 59 vključi v izrek, ker je drugače brezpredmetna, kar sicer smiselno izhaja tudi iz obrazložitve Agencije. Ne glede na obrazložitev, pa je družba Amis d.o.o. vseeno prepričana tudi, da so predlagani roki predolgi. Družba Amis d.o.o. predlaga ustrezno skrajšanje teh rokov v vseh točkah:

- a) predlog: 95% 1 delovni dan, 99% 2 delovne dni, 1% 3 delovnih dni
- b) predlog: 3 delovne dni (dokumentacija že obstaja, saj je bila podlaga za zavrnitev),
- c) predlog: 4 delovne dni,
- d) predlog: 4 ure (družba Telekom Slovenije d.d. bi morala v roku 4 ur ali manj odpraviti napako ali pa vsaj opraviti diagnostiko iz katere bi potem napovedala v kolikšnem času bo napako odpravila, pri čemer ta rok ne sme biti daljši od 48 ur).

Družba Telekom Slovenije d.d. predlaga, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem RUO. »Rok za odgovor na preveritev je tri (3) delovne dni v primeru, ko družba Telekom Slovenije d.d. razpolaga z vso potrebno tehnično dokumentacijo. V primeru, ko je za pripravo odgovora na preveritev potrebno izvesti dodatne aktivnosti (ogled na terenu, preveritve, ipd) je rok za odgovor na preveritev pet (5) delovnih dni od prejema preveritve. V posameznih izjemnih primerih se ta rok podaljša za največ tri (3) delovne dni. Telekom Slovenije bo v primeru podaljšanja tega roka obvestil operaterja«. Družba Telekom Slovenije d.d. poizvedb, ki jih mora opraviti na terenu, ne more opraviti v zahtevanem roku. Poleg tega so bili roki v letošnjem letu skrajšani in usklajeni tudi za

poizvedbe po BRO. Družba Telekom Slovenije d.d. za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 60% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 dnevu, 80% v 2 dneh in 100% v 5 dneh. Pravkar navedeni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni.

Istočasno družba Telekom Slovenije d.d. tudi predlaga, da v veljavi ostane določilo, ki je za te primere že predvideno v obstoječem RUO. Družba Telekom Slovenije d.d. bo v primeru zavrnitve poizvedbe na posebno zahtevo operaterja, razloge za zavrnitev izkazal tudi z ustrežno tehnično dokumentacijo najkasneje v desetih (10) delovnih dneh od prejema operaterjeve zahteve. V kolikor je bila zavrnitev izvedbe upravičena, bo družba Telekom Slovenije d.d. takšno zahtevo zaračunal operaterju v skladu s cenikom. Glede na dejstvo, da v preteklih dveh letih takih zahtev s strani operaterjev skoraj ni bilo (manj kot 5), predpisan ukrep predstavlja nesorazmerno zahtevo Agencije, saj pomeni nepotrebno obremenitev zaposlenih Telekoma Slovenije ob dejstvu, da je takih zavrnitev v mesecu približno 1000. Končni uporabnik lahko, kljub zavrnitvi drugega operaterja, še vedno dobi omejen širokopasovni dostop družbe Telekoma Slovenije d.d. preko brezžičnih ali multipleksnih EMX sistemov.

Prav tako je po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. opredeljeni rok za vzpostavitev po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. v primeru, ko je potreben poseg na terenu, vezan na termin, ki ga s končnim uporabnikom dogovori operater. Prosti termini so ponujeni iz skupnega nabora terminov za širokopasovne storitve na maloprodajnem in operaterskem trgu. Pri tem se izbira termin za vzpostavitev, ki je opredeljen v skladu z razumnim rokom 8 delovnih dni. Družba Telekom Slovenije d.d. nima možnosti vplivanja na to, kdaj operater dogovori termin (ali je to 8. delovni dan ali 15. delovni dan). Glede na to ni možno opredeliti in od Telekoma Slovenije zahtevati porazdelitev izvedbe naročil. Telekom Slovenije naročilo izvede na termin, ki ga dogovori operater. Podatki o izvedbi naročil, ki so bili s strani Telekoma Slovenije posredovani na podlagi poziva, dopis št. 38241-412009, so predvsem v primeru, ko naročila izvaja sam zase posledica tega, da je večji del naročil izveden na način brez posega pri končnem uporabniku. Družba Telekom Slovenije d.d. zaradi zgoraj opisanega ne more zagotoviti predvidene distribucije rokov za vključitve, kot jih predvideva Agencija.

Družba Telekom Slovenije d.d. predlaga, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem RUO. »Rok za odpravo napake od prijave napake do odprave napake je tri (3) delovne dni, ki se v primeru težjih napak lahko ustrezno podaljša. O nastanku težjih napak Telekom Slovenije nemudoma znotraj treh (3) delovnih dni od nastanka napake obvesti operaterja. V primeru težjih napak bo Telekom Slovenije določil rok za podaljšanje roka za odpravo napak, pri čemer pa to podaljšanje ne sme trajati več kot dodatnih pet (5) delovnih dni. V primeru napak, ki so posledica višje sile in napakah, kjer je na odpravo napake Telekom Slovenije ne more vplivati (večje poškodbe, pridobitev soglasja, itd.) se lahko rok za odpravo napake podaljša. Pri tem je Telekom Slovenije o konkretnih vzrokih dolžan operaterja obvestiti.« Družba Telekom Slovenije d.d. vseh napak ne more odpraviti v zahtevanem krajšem roku. Družba Telekom Slovenije d.d. za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 25% vseh napak odpraviti v 1 dnevu, 70% vseh napak odpraviti v 2 dnevih, 85% vseh napak odpraviti v 3 dneh in 100% v 8 dneh. Sedaj veljavni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse, po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. Agencija zmotno misli, da se z odpravo napak ukvarjajo vsi zaposleni v Skupini Telekom Slovenije, tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni. Prav tako tudi ugotavljamo, da se število napak z povečanjem števila razvezanih zank povečuje, kar prav tako vpliva na čas odprave napak.

Agencija v zvezi s tem odgovarja, da je pri določanju rokov poskušala upoštevati tako interese družbe Telekom Slovenije d.d. kot tudi interese alternativnih operaterjev, pri čemer je tehtala med konkurenčnostjo trga in potrebo po sorazmernosti. Istočasno se Agencija tudi

zaveda pomembnosti ustrezno določenih rokov in še bolj učinkovito izvajanje le-teh. Poleg tega je bilo v času od pretekle analize upoštevnega trga objavljeno Priporočilo o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operatorski dostop in operatorski dostop z bitnim tokom, ki vključuje tudi roke. Agencija je skladno z vsem navedenim določila roke pri razvezanem dostopu in sodostopu Agencija ugotavlja, da so naloženi roki sorazmerni in primerni. Istočasno Agencija tudi poudarja, da so del naloženih obveznosti tudi pogodbene kazni, s katerimi se še dodatno zagotavlja poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Poleg tega bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti enakega obravnavanja dolžna Agenciji mesečno dostavljati podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke (del katerih so tudi podatki o rokih), na podlagi katerih bo Agencija lahko preverjala izvrševanje obveznosti enakega obravnavanja. Z namenom zagotovitev učinkovitega izvajanja je Agencija predlagala naložitev obveznosti vzpostavitve lestvic. Glede na pripombe družb Agencija zaključuje, da so bile lestvice optimalno določene, pri tem pa se strinja z pripombo družbe Amis d.o.o. glede vključitve lestvic v sam izrek, kar bo tudi upoštevala.

Družba Amis d.o.o. k točki 1.a) tudi predlaga, da se vsaj v obrazložitvi pojasni kaj je mišljeno s pojmom »ostale informacije« saj se kaj hitro pripeti, da večina informacij v zvezi s poizvedbo spada v to kategorijo. Tako se danes dogaja, da je na odgovor o možnosti vključitve SRD treba čakati več dni, medtem, ko se za isti priključek prejme odgovor na poizvedbo za širokopasovni dostop praktično takoj, kar pomeni da družba Telekom Slovenije d.d. razpolaga s podatki, vendar jih namensko ne posreduje takoj. Zaradi tega je treba predpisati katere podatke mora družba Telekom Slovenije d.d. sporočiti v roku 15 minut in med njimi mora biti tudi odgovor ali je vključitev možna ali ne. Družba Amis d.o.o. posebej izpostavlja problematiko neaktivnih telefonskih števil, ki niso vpisane v regletno knjigo družbe Telekom Slovenije d.d. - v primeru poizvedbe, odgovora vsekakor ni mogoče pridobiti v 15 minutah.

Agencija pričakuje, da bo v ogromni večini primerov že podatek o lokaciji glavnega delilnika in dolžina krajevne zanke pomenil tudi možnost za razvezavo, saj je taka obveznost družbe Telekom Slovenije d.d. Ne vidi pa Agencija možnosti za širjenje informacij, ki se posredujejo v 15 minutah, na informacije, ki jih je eventuelno mogoče zbrati le pri terenskih meritvah, prav tako pa ne želi omejiti kroga potrebnih informacij z njihovim natančnim definiranjem. Družba Telekom Slovenije d.d. se mora zavedati, da mora v vsakem primeru posredovati vse potrebne informacije.

Glede točke 1.b) se družba Amis d.o.o. strinja z obveznostjo predložitve izjave zakonitega zastopnika, vendar bo takšna izjava imela vrednost le v morebitno izvedenem postopku prekrška. Skladno s prej predlagano vsebino SLA, je družba Amis d.o.o. mnenja, da bi morala Agencija, za vse te prekoračitve rokov ali druge kršitve (npr. napačen odgovor), naložiti ustrezne pogodbene kazni, saj bodo le te učinkoviteje pripomogle k odvrnitvi teh »pomot«. V primeru nedopustne »pomote« v postopku zavrnitve poizvedbe je skoraj gotovo, da bo zainteresirani končni uporabnik medtem že sklenil naročniško pogodbo z družbo Telekom Slovenije d.d. - ustrezna pogodbena kazen bi bila 48 mesečnih naročnin za izbrani paket in/ali možnost, da končni uporabnik brez vseh obveznosti (ne glede na vezave ipd.) preide k alternativnemu operaterju, ki mu je družba Telekom Slovenije d.d. zavrnila poizvedbo. V primeru izdaje prekrškovne odločbe je družba Telekom Slovenije d.d. sicer ustrezno kaznovan, operater pa ostaja oškodovan.

Agencija na pobudo odgovarja, da je že naložen primeren sistem pogodbenih kazni in da namen določbe v prvi vrsti ni kaznovanje, temveč resno obravnavanje obveznosti enakega obravnavanja in dostopa do omrežja. Agencija se sicer strinja s predlogom družbe Amis d.o.o. glede nujnosti zaščite v primeru napačno zavrjnene poizvedbe in jo bo upoštevala.

Varianta: v primeru napačnega odgovora, da razveza ni mogoča, štejejo vsi nadaljnji dnevi do sanacije stanja za zamudo pri realizaciji razvezave, torej določitev posebne pogodbene kazni ni potrebna.

Nadalje **družba Tušmobil d.o.o.** pripominja, da se prijava napak za nekatere storitve, kljub že naloženi obveznosti z dne 16.1.2007, še vedno ne vrši preko enotnega informacijskega sistema, ampak po mailih in/ali faxih. Družba Telekom Slovenije d.d. za svojo maloprodajno enoto ne uporablja enotnega informacijskega sistema, ampak njim prilagojen portal, ki nima toliko omejitev kot jih imamo ostali operaterji.

Družba **Telekom Slovenije d.d.** pripominja, da operaterjem preko operaterskega portala že sedaj omogoča prijavo napak in povratno obveščanje ob odpravi napake. Družba Telekom Slovenije d.d. pripravlja nadgradnjo obstoječega sistema in sicer tako, da bo lahko operater sproti spremljal status posamezne napake.

Družba Amis d.o.o. pripominja, da vzpostavljeni informacijski sistem predstavlja svojevrstno problematiko, s katero se družba Amis d.o.o. spopada že najmanj zadnji dve leti. Ne glede na izvedene postopke nadzorov, številne sestanke, na katerih se je obravnavala ta problematika (na ravni operaterjev, Agencije in še kje) je jasno, da informacijski sistem za naročanje in odpravo napak ni enoten za vse udeležence na trgu, saj je družba Telekom Slovenije d.d. izvzeta iz tega sistema oz. ga lahko po svojih potrebah prilagaja sebi. Predvidena obveznost je vsekakor potrebna, bi pa jo bilo treba razširiti tako, da se bo nanašala tudi na vso drugo komunikacijo (poizvedbe, naročila, stornacije, nadgradnje omrežja ipd.) in da bo jasno, da mora biti vzpostavljeni informacijski sistem enak in enoten za vse, tudi za družbo Telekom Slovenije d.d. Družba Telekom Slovenije d.d. je že pred letom in pol predlagal, da se naredi vmesna transakcijska baza za transparentnost preko katere bi potekale vse transakcije (komunikacija) med operaterji in maloprodajo družbe Telekom Slovenije d.d. na eni strani ter veleprodajnim delom družbe Telekom Slovenije d.d. na drugi. Navedena baza je bila že dogovorjena, potrebno jo je le še implementirati. Vsekakor je potrebno takšno bazo izvzeti iz nadzora družbe Telekom Slovenije d.d. ter zagotoviti neizbrisnost vseh posegov ter transakcij. Tako bi bilo treba zagotoviti takšno sledljivost, da bo mogoč vpogled v vsa dana povpraševanja (vseh operaterjev), odgovore in ostalo za vsak posamezen priključek. S tem bi tudi preprečili, da bi en operater za isti priključek prejel pozitiven odgovor, drug pa negativen. Prav tako pa bi bilo možno slediti vsem terminom povpraševanj in odgovorov. To je edini način za zagotovitev enakopravnega položaja vseh operaterjev. Glede na to, da je ideja nastala na pobudo družbe Telekom Slovenije d.d. maja 2008, bi naložitev ne bila prehudo breme.

Dodatno **družba Amis d.o.o.** predlaga tudi, da se družbi Telekom Slovenije d.d. izrecno naloži vzpostavitev in dostop do spletnih storitev (web service), za potrebe avtomatiziranja naročanja storitev. Trenutno je možna uporaba preko spletne strani, ki pa avtomatizacije ne omogoča in se tem povzroča dodatne ter povsem nepotrebne stroške. Navedeni predlog naj se po potrebi obravnava znotraj pripomb k bazi podatkov.

Družba T-2 d.o.o. predlaga, da se družbi Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe naloži, da preko enotnega informacijskega sistema uvede portal za obvestila o nameravanih vzdrževalnih in nujnih delih na omrežju družbe Telekom Slovenije d.d. in hkrati za operaterjevo prijavo in spremljanje odprave napak družbe Telekom Slovenije d.d. Tipi napak: izpad električnega napajanja na kolokaciji, izpad klima naprav na kolokaciji, prekinitev optike, napake na interkonekciji, prekinitev kabla z večjim številom bakrenih parov, itd. Trenutni sistem obveščanja o prekinitvah in izpadih poteka

izključno preko telefax-a in telefonskega povpraševanja o napaki na CNU. Smatramo, da je tak način obveščanja neažuren, zastarel in hkrati diskriminatoren. Večkrat se zgodi, da operater na CNU noče povedati za kakšen tip napake gre, kje je napaka, kdaj bo odpravljena in s tem diskriminira operaterja, saj za lastne potrebe vse te podatke ima. Pregled vseh napak na portalu, lahko pomaga in pospeši k hitrejšemu lociranju in odpravi napake.

Agencija na pripombe odgovarja, da je že sama v analizi predlagala naložitev vzpostavitve enotnega informacijskega sistema. Glede na to, da je bila tovrstna obveznost družbi Telekom Slovenije d.d. naložena že na podlagi odločbe št. 38241-23/2006-6 z dne 16.1.2007, ter da se je že oblikovala in že večkrat sestala skupina predstavnikov operaterjev za vzpostavitev centralne baze za razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke ter za dostop z bitnim tokom, se Agencija strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. Skladno s tem, bo družbi Telekom Slovenije d.d. naložila razširjeno obveznost vzpostavitve enotnega informacijskega sistema za vse faze in postopke, povezane z navedeno obliko medoperaterskega dostopa. Istočasno Agencija tudi poudarja, da je družbi Telekom Slovenije d.d. naložena tudi obveznost enakega obravnavanja, kršitev katere se ugotavlja v postopku nadzora. Nekatere dodatno naložene obveznosti (kot npr. obveznost mesečne dostave podatkov o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke) pa bodo v pomoč Agenciji pri vodenju tovrstnih postopkov.

*V zvezi s točko IV **družba Amis d.o.o.** predlaga sledeče besedilo: »Ne bo smela zavrniti že odobrenega operatorskega dostopa do razvezave bakrene krajevne zanke in podzanke ter optične zanke ter s tem povezanih elementov omrežja in pripadajočih zmogljivosti«, navedeno besedilo je skladno s prvim odstavkom 26. člena ZEKom, ter je dovolj jasno, da ne pomeni morebitne širitve obveznosti, kot jo je predvideva obstoječe besedilo. Družba Amis d.o.o. izrecno opozarja na V.5. točko, ki bi lahko izpadla iz nabora predvidenega besedila.*

Agencija se strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo upoštevala.

***Družba Amis d.o.o.** v zvezi s točko V.2 predlaga, da se beseda »želja« nadomesti z utemeljena zahteva (oziroma »razumna zahteva«, kar bi bilo skladno tudi z nadaljevanjem besedila - v 6. točki Agencija določa, da mora družba Telekom Slovenije d.d. ponuditi, kot ga operater ZAHTEVA. Tudi v postopku nadzora se bo lažje odločalo o razumni zahtevi, ne pa o želji operaterja. Družba Amis d.o.o. predlaga tudi, da se v okviru ustrezne tehnične dokumentacije izrecno napiše, da le ta zajema tloris prostora skupne lokacije, z vrisano opremo, ki prostor zaseda ter opisom navedene opreme in njene funkcije. Posebej pa je treba izpostaviti, da bi bilo treba zagotoviti možnost ogledov v prisotnosti tretje neodvisne osebe, pri čemer družba Amis d.o.o. predlaga prisotnost pooblaščenih oseb Agencije - s tem bi se zavarovalo stanje v času zavrnitve, kar bo olajšalo morebitne postopke nadzora, če bodo uvedeni v zvezi s presojo ustreznosti ravnanja družbe Telekoma Slovenije d.d. V sklopu SLA bi bilo treba zagotoviti ustrezno ter dovolj visoko pogodbeno kazen za vsako neupravičeno zavrnjeno poizvedbo, ki bo družbo Telekom Slovenije d.d. odvrnila od takšnih ravnanj. Navedene pogodbene kazni, kot jih predlaga družba Amis d.o.o. imajo prav enako preventivno vrednost, kot jih imajo globe, ki so predvidene z ZEKom. Vsekakor bodo operaterji precej na boljšem v primeru, če bo družba Telekom Slovenije d.d. spoštovala razumnost zahtev s strani operaterjev, kljub temu, da bo to počel zaradi predvidenih pogodbenih kazni.*

Agencija se strinja s predlogom družbe Amis d.o.o. glede spremembe besede »želja« in jo bo upoštevala. V zvezi z ostalimi pripombami pa pojasnjuje, da bi se s predpisovanjem konkretnih dokumentov, ki bi se lahko šteli kot ustrezna tehnična dokumentacija kvečjemu omejila in povečala možnost, da bi iz tega okvira izpadla kakšna dokumentacija, ki bi se

kasneje lahko ocenila kot potrebna oziroma pomembna. Poleg tega Agencija ugotavlja, da je naknadno predpisovanje obvezne prisotnosti tretje osebe trenutno neustrezno, saj se Agencija v samih postopkih nadzora, ki jih vodi, odloča za način ugotavljanja kršitev. Poleg tega Agencija tudi pojasnjuje, da je v analizi upoštevne trga predvidela kar nekaj dodatnih ukrepov, ki bodo pripomogli k doslednejšemu izvajanju naloženih obveznosti ter boljši transparentnosti nad delovanjem družbe Telekom Slovenije d.d., ter s tem k učinkovitejšemu zagotavljanju konkurenčnih pogojev na trgu, zaradi česar trenutno ne vidi potrebe po dodatnem nalaganju s strani družbe Amis d.o.o. pogodbenih kazni, saj so za ugotovljene kršitve že v okviru ZEKom predvidene globe. Poleg tega Agencija pojasnjuje, da v okviru predlaganih obveznosti obstaja varianta: v primeru napačnega odgovora, da razveza ni mogoča, štejejo vsi nadaljnji dnevi do sanacije stanja za zamudo pri realizaciji razvezave, torej določitev posebne pogodbene kazni ni potrebna.

Družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da pri povečavah moči elektroenergetskih priključkov za potrebe alternativnih operaterjev pogosto sooča s kompleksnimi in zamudnimi postopki. To je še posebej problematično, če gre za majhne povečave moči. Družba Telekom Slovenije d.d. vidi rešitev navedenih problemov tudi v vzpostavitvah lastnih elektroenergetskih priključkov, še posebej, če gre za toplotno izolirane kolokacije tipa A in B, kakor tudi gradnjo ločenih zunanjih vtičnic za priključitev mobilnega ali prenosnega agregata. Ločevanje bo pogosto najprimernejša rešitev tudi v primerih zahtev po enosmernem ali agregatnem napajanju, saj so kapacitete družbe Telekom Slovenije d.d. načrtovane samo za lastne potrebe.

Družba Tušmobil d.o.o. glede elektroenergetskega napajanja predlaga, da si lahko operaterji, poleg namestitve števecov za merjenje dejanske porabe električne energije, sami, direktno od ponudnika, zagotovijo električno napajanje. Sedaj je situacija takšna, da jim družba Telekom Slovenije d.d. prefakturira porabo električne energije iz njihove skupnega računa. Pri zagotavljanju števecov za merjenje dejanske porabe električne energije bi opozorili, da je smiselno nameščati števce samo v kolokacijah tipa A, kjer ima vsak operater svoj prostor oz. sobo. Družba Tušmobil d.o.o. nadalje predlaga možnost lastnega povezovanja (lastno »patchiranje«) med operaterji v primeru kolokacije tipa C.

Agencija odgovarja, da se ne želi še bolj spuščati v ureditve elektroenergetskega napajanja skupnih lokacij. Pri tem Agencija pripominja, da imajo tudi najemniki prostorov vso pravico do sklenitve pogodb z elektrodistributerji, posebni dogovori o napajanju skupnih lokacij pa morajo biti skladno na podlagi razumnih zahtev operaterjev prav tako mogoči.

V zvezi s točko V.5 **družba Amis d.o.o.** pripominja, da bi bilo treba v izogib morebitnim nesporazumom glede tolmačenja navedene obveznosti jasno definirati, da velja ta obveznost tako za povezovanje med lokacijami, kot na lokaciji sami. Družba Amis d.o.o. predlaga, da se navedena obveznost razdeli na dve ločeni točki:

»5a) bo morala omogočiti neoviran dostop z lastnim optičnim vlaknom ali optičnim kablom tretjih ponudnikov oziroma na zahtevo operaterja optičnim kablom družbe Telekom Slovenije d.d. do drugih prostorov operaterja na drugih lokacijah

5b) bo morala omogočiti samostojno povezovanje operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe z opremo in izvajalcem, ki ju lahko priskrbi operater sam, pri čemer bo morala za te potrebe zagotoviti souporabo kanalov, zgradb in drugih potrebnih zmogljivosti.« Po mnenju družbe Amis d.o.o. gre za zelo različna primera, zato ne spadata v isto točko. Povezovanje prostorov se lahko izvede tudi z bakrenimi kablom (EI, UTP, ipd), zato je potrebna splošna in ločena obveznost.

Družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi z obveznostjo dostopa z lastnim optičnim kablom operaterjev med prostori skupne lokacije znotraj iste stavbe, ter na zahtevo

povezave z optičnim kablom družbe Telekom Slovenije d.d. do prostorov operaterja na drugih lokacijah opozarja, da se morajo navedene povezave uporabljati izključno v namene povezovanja kolokacij, sama izvedba pa mora biti usklajena s pravili projektiranja in izgradnje, ki velja za opremo družbe Telekom Slovenije d.d., ob upoštevanju vseh omejitev, ki iz tega izhajajo.

Agencija ugotavlja, da delitev na točki ni potrebna, sploh glede na predlagano oženje možnosti souporabe in lastnega izvajalca, ki se sedaj nanaša na obe možnosti. Bo pa Agencija razmislila o možnosti preoblikovanja navedene točke. Glede pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. pa Agencija opozarja, da so omejitve pri projektiranju mogoče, a morajo biti razumne in nediskriminatorne. Omejitve uporabe seveda ni dopustna, saj bi to pomenilo diktiranje pogojev na drugih trgih.

*V zvezi s točko V.6 **družba Amis d.o.o.** pripominja, da ker pri obratovanju cen najemnin skupnih prostorov prihaja do velikih razlik glede enega od pomembnejših elementov (površina) za obračun, družba Amis d.o.o. predlaga, da Agencija omeji oziroma določi kaj je najmanjši prostor (npr. tloris stojala oz. stojal, če je potreba njihova namestitve) ter za potrebe obračuna določi drug primernejši način določanja, kot ga opredeljuje družba Telekom Slovenije d.d. v točki 9.4 veljavnega RUO, ker je način, ki ga uporablja družba Telekom Slovenije d.d. diskriminatoren). Družba Amis d.o.o. pojasnjuje, da na vseh skupnih lokacijah uporablja opremo istega proizvajalca oz. identičen tip opreme, torej dve telekomunikacijski omari vsaka dimenzij 60 cm x 60 cm (skupaj 0,72 kvadratnega metra površine), družba Telekom Slovenije d.d. pa mu obračunava zakup prostora izjemno heterogenih površin (med 2,5 in 6 kvadratnega metra). Prav tako operater, ki zakupi prostor skupne lokacije plača tako adaptacijo prostora v celoti ter hkrati za ves čas trajanja zakupnega razmerja plačuje mesečne zakupnine (po prepričanju družbe Amis d.o.o. bi bilo primerneje, če družba Telekom Slovenije d.d. sam nosi stroške osnovne adaptacije, ter zakupnikom obračunava mesečne zakupnine, z upoštevanimi stroški adaptacije).*

Agencija na pripombo družbe Amis d.o.o. odgovarja, da je ugotavljanje ustreznosti določanja najmanjšega prostora predmet postopka nadzora, ki se bi lahko vodil na podlagi prejetih pritožb operaterjev. Skladno s tem ugotavlja, da je podrobnejša členitev predlagane obveznosti neustrezna. Na pripombo družbe v zvezi s plačevanjem stroškov adaptacije odgovarja v delu, ki se nanaša na obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi s 6. točko meni, da navedena obveznost ni v skladu s predlogom Priporočila o regulaciji NGA omrežij. Nova verzija Priporočila še posebej poudarja zaščito potencialnih investitorjev, zniževanje stroškov, pobuda pa je v največji možni meri prepuščena operaterjem - investitorjem v dostopovno omrežje. Agencija bi morala spodbujati družbo Telekom Slovenije d.d. pri iskanju optimalnih rešitev, ne pa mu nalagati obveznost gradnje omaric, ki bodo omogočale namestitve dodatne opreme samo na osnovi izraženega interesa drugih operaterjev. Agencija bi morala upoštevati tudi vse tehnične omejitve, ki so vezane na gradnjo skupnih omaric. Te so predvidene za vgradnjo tipske opreme, ki jo skupaj z omarico dobavlja proizvajalec. Pogosto so projektirane tako, da zagotavljajo pasivno hlajenje, proizvajalec pa jamči za dobro delovanje samo pod pogojem namestitve opreme, ki je testirana v sklopu ponujene rešitve. Prav tako mora investitor že vnaprej načrtovati elektro priključke, »backhaul« povezave, torej vse oblike povezovanja omarice v TK sistem, to pa bi v primeru, da bi omarico uporabljalo več operaterjev, zelo povečalo začetno investicijo. Družba Telekom Slovenije d.d. predlaga, da Agencija sledi smernicam v predlogu Priporočila, ki investitorju zagotavljajo jasne pogoje ponujanja dostopa in posledično zmanjšanje rizikov. Družba Telekom Slovenije d.d. je Agencijo

večkrat seznanil s problematiko gradnje FTTN omrežij ter problemi, ki se ob tem pojavljajo. Družba Telekom Slovenije d.d. je operaterjem in Agenciji predlagal gradnjo po modelu segmentacije omrežij, ki pomeni spremembo v topologiji dostopnega omrežja na način, da to postane bistveno bolj učinkovito. V slovenskih razmerah je to še posebej pomembno, saj bo FTTN tehnologija pogosto najprimernejša rešitev v ruralnem področju z nizko gostoto uporabnikov. Družba Telekom Slovenije d.d. meni, da bi se Agencija morala že v preteklem obdobju odzvati na pobudo, da skupaj z alternativnimi operaterji doseže dogovor, ki bi omogočal gradnjo segmentiranih omrežij, tudi če bi v prehodnem obdobju to pomenilo nazadovanje na investicijski lestvi. V nasprotnem, družba Telekom Slovenije d.d. ne bo zainteresiran za investicije v FTTN tehnologijo.

Družba Amis d.o.o. v zvezi s točko V.7 pripominja, da je konec leta 2008 družba Telekom Slovenije d.d. med drugim tudi na družbo Amis d.o.o. naslovila obvestilo glede spremembe omrežja (skrajšave zank), glede katerega pa je jasno samo, da ga družba Telekom Slovenije d.d. interpretira kot zavrnitev interesa, česar pa družba Amis d.o.o. ni storila. Ker ni jasno katero obvestilo je mišljeno v navedeni točki (ali so mišljena tudi že poslana obvestila ter odgovori nanje), družba Amis d.o.o. predlaga, da se to vprašanje reši še pred izdajo odločbe in predvsem kako bo ta odločba vplivala na obdobje pred njeno uveljavitvijo (torej odgovore operaterjev, ki jih je družba Telekom Slovenije d.d. že pridobil).

Agencija odgovarja, da je ideja navedenega (osnutka) Priporočila prav izgradnja dodatnih kapacitet, ki bodo omogočale konkurenco. S tem je usklajen tudi predlog Agencije. Pobuda, o kateri govori družba Telekom Slovenije d.d., pa je bila dejansko nesprejemljiva, saj je ukinjala razvezavo zanke. Zainteresiranost za FTTN tehnologijo je seveda v prvi vrsti stvar poslovne politike operaterja, vendar pa predlagane cene, ki vsebujejo primeren donos na kapital, ne morejo biti razlog za odločitev proti investicijam.

V zvezi s točko V. 8 **družba Amis d.o.o.** predlaga, da se navedeno besedilo dopolni z navedbo, da mora družba Telekom Slovenije d.d. ravnati kot dober gospodarstvenik ter v najkrajšem možnem času pri čemer pa bo morala upoštevati naslednje skrajne roke.

Družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi z roki pri skupni lokaciji predlaga, da roki za poizvedbe ostanejo v delovnih (in ne koledarskih) dneh, kot je že v veljavi. Družba Telekom Slovenije d.d. nima vzpostavljenega informacijskega sistema za upravljanje tehnoloških prostorov, kot to Agencija zmotno predvideva. V družbi Telekom Slovenije d.d. vse preveritve, tudi za lastne potrebe, izvajamo ročno. Družba Telekom Slovenije d.d. vseh kolokacijskih prostorov ne more pripraviti v največ treh mesecih, zato predlaga, da je rok za izvedbo naročila za skupno lokacijo največ 6 mesecev, kot je to zapisano tudi v obrazložitvi ukrepa, pri čemer pa predlagamo dodatno segmentacijo rokov. Družba Telekom Slovenije d.d. bo 70% kolokacij v roku pripravila v roku 3 mesecev in preostalih 30% kolokacij v roku 6 mesecev.

Agencija na pripombe odgovarja, da je pri določanju rokov poskušala upoštevati tako interese družbe Telekom Slovenije d.d. kot tudi interese alternativnih operaterjev, pri čemer je tehtala med konkurenčnostjo trga in potrebo po sorazmernosti. Istočasno se Agencija tudi zaveda pomembnosti ustreznih določenih rokov in še bolj učinkovito izvajanje le-teh. Poleg tega je bilo v času od pretekle analize upoštevnega trga objavljeno Priporočilo o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operatorski dostop in operatorski dostop z bitnim tokom, ki vključuje tudi roke. Agencija je skladno z vsem navedenim določila roke pri skupnih lokacijah. Agencija ugotavlja, da bo kljub temu upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. Skladno s tem predlaga, da je rok za izvedbo skupne lokacije 4 mesece, pri čemer pa

istočasno predlaga obveznost, da bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna vzpostaviti lestvico tudi za izvedbo skupne lokacije, pri čemer Agencija kot primerno ocenjuje naslednjo porazdelitev: 70% vseh naročil za skupno lokacijo izvesti v 3 mesecih in 100% v 4 mesecih. Agencija tudi poudarja, da so del naloženih obveznosti tudi pogodbene kazni, s katerimi se še dodatno zagotavlja poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Poleg tega bo družba Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti enakega obravnavanja dolžna Agenciji mesečno dostavljati podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke (del katerih so tudi podatki o rokih), na podlagi katerih bo Agencija lahko preverjala izvrševanje obveznosti enakega obravnavanja.

Družba Amis d.o.o. predlaga, da Agencija izrecno opredeli na katero naročnino se pogodbena kazen nanaša, pri čemer bi bila primerna le maloprodajna naročnina za izbrani paket, kar se dokazuje z naročniško pogodbo operaterja s končno stranko. Navedeno je skladno z obrazložitvijo namena. Ne glede na to, da je predlog družbe Amis d.o.o. netipičen, glede na predlagano evropsko priporočeno prakso oziroma obstoječe primere SLA, pa družba Amis d.o.o. v okviru SLA predlaga širitev obveznosti plačila pogodbenih kazni za vse zamude ali neupravičene zavrnitve glede posameznih storitev, ki so del upoštevnega trga, s strani družbe Telekom Slovenije d.d.. Trenutno veljavni RUO že vsebuje določilo, da družba Telekom Slovenije d.d. v primeru pravnomočne sodne ali upravne odločitve glede neupravičene zavrnitve poizvedbe, operaterju povrne stroške, Agencija pa tudi sama na strani 68 poudari, da je zavrnjeni naročnik v primeru zavrnitve priklopa s strani družbe Telekom Slovenije d.d. za operaterja za vedno izgubljen, na drugih mestih obrazložitve pa je poudarjen pomen vsakega posameznega naročnika za operaterja. Učinek zavrnitev, še posebej neupravičenih, je za operaterja lahko usoden in absolutno tudi takšna praksa pomeni indirektni pritisk na konkurenco. Konkretno učinke pa lahko operaterji predstavljajo le v pobudah za uvedbo postopka nadzora. Primeri, ko družba Telekom Slovenije d.d. odgovori napačno in neupravičeno zavrne poizvedbo niso osamljeni, javna korist je varovana z morebitno izdano odločbo o prekršku, vendar družba Amis d.o.o. od teh sankcij nima nekih neposrednih koristi, kljub temu da je neposredno konkretno prizadeta z nastalo kršitvijo. Po prepričanju družbe Amis d.o.o. so to gotovo razlogi, ki govorijo v prid določitvi pogodbenih kazni tudi za primere izven teh, ki jih je predvidela Agencija s pričujočo analizo. Pogodbene kazni tudi ni nujno, da so denarne - v primeru neupravičeno zavrnjene poizvedbe, ko je naročnik, interesent družbe Amis d.o.o. postal naročnik družbe Telekom Slovenije d.d., mora imeti družba Amis d.o.o. možnost naročnika pridobiti nazaj, kar pa je dolžna izpeljati družba Telekom Slovenije d.d., brez uveljavljanja pogodbenih kazni oziroma drugih obveznosti za naročnika, če pa to ni mogoče, pa naj bo družba Telekom Slovenije d.d. družbi Amis d.o.o. plačati določeno primerno denarno kazen (48 mesečnih maloprodajnih naročnin za izbrani naročniški paket).

Družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi s predlaganimi pogodbenimi kaznimi opozarja, da je kot dodatne pogoje v najboljšem primeru mogoče razumeti naložitev nekih izvedbenih rokov, ne pa tudi pogodbene kazni. Z naložitvijo pogodbenih kazni bi Agencija prekoračila možnosti, ki jih ponuja 26. člen ZEKom, kar pomeni, da je tako dejanje nezakonito. Kljub napačni uporabi 26. člena ZEKom, pa bi morala Agencija do enakih zaključkov priti pri oceni sorazmernosti ukrepa. Glede na to, da nastopa Agencija tudi v funkciji prekrškovnega organa, ima iz tega naslova možnost, da odloča o prekrških za kršitve ZEKom in na njegovi podlagi izdanih predpisov in na takšen način sankcionira nedisciplinirano ravnanje operaterja. Prav tako družba Telekom Slovenije d.d. opozarja, da je Agencija že sedaj v okviru navedene obveznosti družbi Telekom Slovenije d.d. naložila vključitev pogodbenih kazni. Kot je bilo že večkrat navedeno, Agencija v okviru analize ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oz. naloženih ukrepov, kar prav tako velja za obveznost vključitve pogodbenih kazni v

vzorčno ponudbo. Agencija se znova ne ukvarja z dejanskim stanjem v preteklem obdobju. Agencija v zvezi z pogodbenimi kaznimi ne utemelji potrebe po naložitvi tovrstne obveznosti na podlagi nekih konkretnih ravnanj družbe Telekom Slovenije d.d. Iz tega razloga je še posebej neupravičena naložitev obveznosti vključitve strožjih pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo kot veljajo danes. Predlagana obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo je tako povsem nesorazmerna in neutemeljena obveznost. Glede na to, da je Agencija posamezne izvedbene roke še dodatno skrajšala (rok za odgovor na poizvedbo, rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije,...), je naložitev strožjih obveznosti v smislu višjih pogodbenih kazni toliko bolj neupravičena.

Agencija v zvezi s pripombami poudarja, da JE naložitev rokov in pogodbenih kazni družbi Telekom Slovenije d.d. skladna z določbo prvega odstavka 26. člena ZEKom, saj le-ta Agenciji dopušča, da naloži dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Kot je Agencija napisala že v analizi, so določeni primerni roki in pogodbene kazni ukrep, s katerim bo izpolnjevanje obveznosti ustrezno zavarovano. Ta ukrep se zato kaže kot primeren, saj je naravnani v doseganje zakonsko določenih ciljev, poleg tega pa je nujen, saj na drugačen način (torej z morebitnimi milejšimi ukrepi) tega cilja ni mogoče doseči. Agencija poudarja, da je bila potreba po naložitvi obveznosti oblikovanja pogodbenih kazni izpostavljena tudi v Poročilu o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operatorski dostop in operatorski dostop z bitnim tokom. Istočasno Agencija na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da ravno številne pritožbe operaterjev kažejo na številne probleme in šikaniranje s katerim se le-ti srečujejo na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, ter na nujnost izboljšanja regulacije v prihodnje. Agencija namreč namerava družbi Telekom Slovenije d.d. kar nekaj dodatnih obveznosti naložiti ravno z namenom izboljšanja konkurenčnih razmer na veleprodajnem trgu, ter z namenom omogočanja možnosti ugotavljanja kršitev, za katere bo lažje in hitreje ukrepala v postopkih nadzora. Poleg tega je tudi iz pripomb alternativnih operaterjev na analizo upoštevne trga, predstavljenih v tem dokumentu, nedvoumno razvidno, da je naložitev pogodbenih kazni nujna za zagotovitev konkurenčnih razmer na trgu. Pogodbene kazni je potrebno obravnavati ločeno od zakonsko predpisanih kazni, ki jih Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naloži v primeru ugotovljenih kršitev, saj znesek pogodbenih kazni prejmejo direktno operaterji, ki so utrpeli škodo zaradi kršitev družbe Telekom Slovenije d.d. in kot take predstavljajo tudi neko odškodnino za nastalo škodo. Poleg tega so bile (kot to pravilno navaja družba Telekom Slovenije d.d.) navedene kazni že vključene v vzorčno ponudbo, kar pa v primeru nadaljnjega naložitve tovrstne obveznosti, družbe v nobenem primeru dodatno ne obremenjuje, še posebej pa ne v primeru, da družba spoštuje izvrševanje predpisanih rokov (kot sama poudarja v svojih pripombah), saj potem le-te zanjo ne predstavljajo niti finančnega bremena. Agencija se strinja tudi s predlogom družbe Amis d.o.o. glede nujnosti zaščite v primeru napačno zavržene poizvedbe in jo bo upoštevala. Varianta: v primeru napačnega odgovora, da razveza ni mogoča, štejejo vsi nadaljnji dnevi do sanacije stanja za zamudo pri realizaciji razvezave, torej določitev posebne pogodbene kazni ni potrebna.

Družba Amis d.o.o. predlaga, da bi morala Agencija izrecno določiti, da oblikovanje fonda rezervnih paric ni dovoljeno oz. mora biti zelo omejeno. Prav tako družbi Telekom Slovenije d.d. ne sme biti dovoljena uporaba rezervnih paric za vključevanje novih strank ob istočasni zavržitvi alternativnega operaterja.

Agencija v zvezi s pripombo odgovarja, da je naložitev obveznosti kot jo predlaga družba Amis d.o.o. že predlagala v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja.

Družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da Agencija v zvezi s prepovedjo postavljanja nerazumnih pogojev predvsem izpostavlja nepotrebna ali nerazumna zavarovanja terjatev (npr. nerazumne bančne garancije), medtem ko Agencija v okviru

Analize ne obrazloži pojma nerazumnosti. V zvezi s tem družba Telekom Slovenije d.d. poudarja, da je bančna garancija eden izmed možnih finančnih instrumentov, s katerim je mogoče sankcionirati finančno nedisciplino pogodbene stranke. Pri tem pa je pomembno, da se bančna garancija uporablja z vsemi svojimi elementi. V kolikor Agencija prepoveduje izvedbo naročila storitev s pogojevanjem predložitve bančne garancije in podobno, s tem izkrivi sam namen finančnega instrumenta in je instrument tako v praksi neuporaben. Družba Telekom Slovenije d.d. pa je v primeru nezmožnosti zavarovanja terjatev izpostavljen precejšnjemu tveganju.

Agencija poudarja, da so nerazumne bančne garancije izpostavljene le kot primer in le del predlagane prepovedi oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev. Agencija se strinja, da je smiselna uvedba zavarovanja plačil za primere, ko do plačil dejansko ni prišlo in to na podlagi nespornih terjatev. Agencija pri tem poudarja, da je družba Telekom Slovenije d.d. v preteklosti predlagala uvedbo zavarovanja plačil na podlagi sklicevanja na odprte terjatve, ki predstavljajo plačila za storitve, ki so med operaterji iz vsebinskih razlogov sporna, nekatere pa se celo nanašajo na postavke, ki jih je Agencija v nadzornih odločbah spremenila oziroma prepovedala zaračunavati. Agencija ugotavlja, da je naložitev predlagane prepovedi oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev družbi Telekom Slovenije d.d. zaradi izkušenj v preteklosti nujno potrebna za zagotavljanje konkurenčnosti na trgu. Istočasno tudi poudarja, da je namen in cilje nalaganja tovrstne obveznosti obširno utemeljila že v analizi, zato podrobnejša definicija razumnosti ni potrebna.

5.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

***Družba Tušmobil d.o.o.** glede obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja ponovno poudarja, da družba Telekom Slovenije d.d. svojo maloprodajno enoto obravnava prioritarno, kar je razvidno pri odpravljanju napak, raznih informacijah, informacijskem sistemu in kakovosti omrežja, ki ga uporabljajo ostali operaterji. Družba Tušmobil d.o.o. zahteva, da Agencija, kljub naloženi obveznosti enakega obravnavanja, družbo Telekom Slovenije d.d. tudi nadzoruje in ob morebitnih kršitvah ustrezno kaznuje.*

***Družba Telekom Slovenije d.d.** meni, da zahteva po istem informacijskem sistemu za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja maloprodajna enota družbe Telekom Slovenije d.d., v dobesednem pomenu nerazumna in neizvedljiva. Operaterji imajo na voljo spletni vmesnik (operaterski portal) preko katerega naročajo in upravljajo storitve, pri čemer je ta vmesnik podložno vezan na isti informacijski sistem, kot ga družba Telekom Slovenije d.d. uporablja za svoje maloprodajno enoto (Atlantis). Procesno je naročanje enako tako za ostale operaterje kot za maloprodajno enoto družbe Telekom Slovenije d.d., razlika je le v vhodnem sistemu (operaterji uporabljajo spletni portal, maloprodaja družbe Telekom Slovenije d.d. pa prodajni del Atlantisa).*

Agencija v zvezi s pripombami poudarja, da je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna v okviru obveznosti enakega obravnavanja operaterje obravnavati enako kot njene lastne maloprodajne enote oziroma z njo povezane družbe. Komunikacija operaterjev kaže da družba Telekom Slovenije d.d. navedene obveznosti ne izpolnjuje v celoti, zato je naložitev predlagane obveznosti v prihodnje nujna. Skladno s tem je Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naložila dodatno obveznost mesečnega dostavljanja podatkov o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke, na podlagi česar bo lažje preverjala izvrševanje obveznosti enakega obravnavanja.

***Družba Amis d.o.o.** predlaga, da se določijo pravila glede oblikovanja rezerv. Rezerve morajo biti vnaprej določene ter evidentirane. O uporabi vsake rezervne parice se*

obvestijo vsi operaterji in Agencija skupaj z razlogi za uporabo, tako da se lahko preveri ali ni prišlo do diskriminacije - družba Amis predlaga da se rezerve ukinejo – danes je večina priključkov širokopasovnih, kar pomeni da lahko na vsakem takšnem priključku še dodatna stranka na PSTN v kolikor se razcepnik postavi v OPT. Predvsem pa mora družba Telekom Slovenije d.d. objaviti seznam rezerv po OPT, kar bi mu bilo treba izrecno naložiti znotraj ustrezne obveznosti.

Družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi s tretjo alinejo navaja, da odločno nasprotuje predlagani obveznosti, saj bo povzročila bistveno večje stroške za potrebe zagotavljanja univerzalnih storitev, prav tako pa se bo podaljšal čas vzpostavitve univerzalnega priključka.

Agencija odgovarja, da se je v preteklosti dogajalo, da je družba Telekom Slovenije d.d. zavračala poizvedbe operaterjev za razvezan dostop do krajevne zanke zavrnila z obrazložitvijo, da pri določenem naročniku ni prostih zank (paric), ker so le te definirane kot rezervne, kasneje pa je istega naročnika priključila sama. Agencija je v preteklosti dobila številne pritožbe alternativnih operaterjev v zvezi z navedeno kršitvijo enakega obravnavanja, zato Agencija ugotavlja, da je naložitev eksplicitne prepovedi dajanja zank v rezervo (razen za namene, za katere je uporaba dovoljena) nujno potrebna za zagotavljanje konkurence na trgu in s tem proste izbire končnih uporabnikov med ponudniki storitev na maloprodajnem trgu. Istočasno Agencija pojasnjuje, da lahko izvajalec univerzalne storitve skladno s 16. členom ZEKom zaprosi za nadomestilo neto stroškov izvajanja univerzalne storitve. Popolna prepoved dajanja v rezervo ni potrebna, kolikor se rezerve oblikujejo in uporabljajo na nediskriminatoren način.

Družba T-2 d.o.o. predlaga, da se družbi Telekom Slovenije d.d. v okviru obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja naloži, da podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke, ki so potrebni za preverjanje izvrševanja obveznosti enakega obravnavanja, mesečno dostavi Agenciji in jih hkrati na pregleden način objavi na svoji spletni strani, ločeno po posameznem operaterju ne glede na to ali je to hčerinsko ali partnersko podjetje ali pa drug operater.

Družba Telekom Slovenije d.d. opozarja, da 24. člen ZEKom jasno določa, da lahko Agencija z odločbo določenemu operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost enakega obravnavanja v zvezi z operatorskim dostopom. Navedena določba pa ne predvideva naložitev obveznosti o posredovanju točno določenih informacij kot to Agencija neupravičeno predlaga v navedeni točki Analize. Navedena zahteva je po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. brez ustrezne pravne osnove in tako nezakonita. **Družba Telekom Slovenije d.d.** navaja, da podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke Agenciji dostavlja enkrat letno. Mesečno posredovanje podatkov je po prepričanju družbe Telekom Slovenije d.d. nesorazmerno stopnjevanje obveznosti. Predlagamo, da so poročila četrletna. Pri tem opozarjamo, da podatka o odstotku napačnih odgovorov na prejete poizvedbe družba Telekom Slovenije d.d. ne more posredovati, saj s takimi podatki ne razpolaga.

Družba Amis d.o.o. v zvezi s četrto alinejo predlaga, da se poleg navedene obveznosti, družbi Telekom Slovenije d.d. naloži, da bo moral navedene podatke o kakovosti spremljati ločeno zase in za operaterje.

Agencija poudarja, da je predlagala navedeno obveznost predvsem zaradi nespoštovanja naložene obveznosti enakega obravnavanja s strani družbe Telekom Slovenije d.d. v preteklosti. Agencija ugotavlja, da je za uspešno spremljanje izvajanja naložene obveznosti enakega obravnavanja naložitev predlagane obveznosti posredovanja podatkov o kakovosti razvezanega dostopa nujno potrebna. Potreba po oblikovanju in objavi primernih podatkov o

kakovosti je bila izpostavljena že v skupnih stališčih o uporabi ustreznih ukrepov Združenja evropskih regulatorjev (ERG) ter v Poročilu o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operaterski dostop in operaterski dostop z bitnim tokom. Poleg tega 24. člen ZEKom predvideva naložitev obveznosti z namenom zagotavljanja enakega obravnavanja s strani operaterja s pomembno tržno močjo. Skladno z vsem navedenim so navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. ponovno neresnične in zavajajoče. Poleg tega Agencija pojasnjuje, da se podatki, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. letno posreduje Agenciji razlikujejo od podatkov, ki bi jih družba Telekom Slovenije d.d. morala posredovati mesečno. Agencija ugotavlja, da četrletno posredovanje podatkov ne bi omogočalo ažurnega spremljanja dogajanja na trgu in posredno ne bi zagotavljalo pravočasnega in sprotnega ukrepanja Agencije v primeru ugotovljenih kršitev naložene obveznosti enakega obravnavanja. Istočasno Agencija tudi poudarja, da je prvotni namen naložitve obveznosti enakega obravnavanja družbi Telekom Slovenije d.d. zagotavljanje obravnavanja operaterjev s strani družbe na enak način kot le-ta obravnava svoje maloprodajne enote oziroma z njo povezana podjetja, zaradi česar podrobnejša členitev podatkov o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke tudi na pretekle pritožbe operaterjev ni potrebna.

***Družba Telekom Slovenije d.d.** v zvezi z alinejo 5.4 pripominja, da bi Agencija morala v analizi upoštevati veliko dinamiko v razvoju širokopasovnega trga, naraščanje infrastrukturne konkurence in realne okoliščine na posameznih območjih. Družba Telekom Slovenije d.d. je prepričana, da bi morala Agencija predvsem upoštevati regionalno raznolikost, ne pa obveznost posplošiti na celotni teritorij RS.*

*V zvezi z alinejo 5.4 **družba Amis d.o.o.** predlaga tudi, da se navedena obveznost dopolni z obveznostjo, da je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna operaterje vnaprej obveščati tudi o uvajanju novih kolokacij na bakrenem in na optičnem omrežju, uvajanju podzank ipd. Kot primeren rok družba Amis d.o.o. predlaga 6 mesecev.*

Agencija je v analizi ugotovila, da je upoštevni geografski trg območje Republike Slovenije, na katerem ima družba Telekom Slovenije d.d. položaj operaterja s pomembno tržno močjo. Skladno z navedenim se tudi obveznosti nalagajo družbi Telekom Slovenije d.d. za celotno območje Republike Slovenije in ne segmentirano po posameznih področjih. Glede pripombe družbe Amis d.o.o. pa Agencija opozarja na splošne obveznosti nediskriminatornega obveščanja in transparentnosti.

***Družba Telekom Slovenije d.d.** se v zvezi z alinejo 5.5 sprašuje za katere storitve sploh gre. Predvideva, da se je ta obveznost v tem poglavju pomotoma zapisala, saj meni, da je možna le na trgu 5.*

***Družba Amis d.o.o.** v zvezi z alinejo 5.5 predlaga, da se iz previdnosti doda, da enak način obveščanja velja tudi za spremembe že uvedenih akcij.*

Agencija pripominja, da ne gre za nikakršno napako in da družbe Telekom Slovenije d.d. verjetno taka obveznost niti ne bi skrbela, če ne bi sama ocenjevala, da so take storitve mogoče. Ista družba je denimo postavila vprašanje glede specifikacije ethernet storitve. Za spremembe pogojev pa veljajo pravila o spremembi vzorčne ponudbe in pravilo nediskriminacije pri obveščanju, zato jih na tem mestu Agencija posebej ne obravnava.

*V zvezi z alinejo 5.6 **družba Telekom Slovenije d.d.** navaja, da podatkov o razpoložljivosti kapacitet skupnih lokacij družbe Telekom Slovenije d.d. nima evidentiranih v informacijskih sistemih. Preveritev se izvaja na podlagi posameznih povpraševanj s fizičnimi ogledi na posameznih funkcijskih lokacijah.*

Agencija v zvezi z navedbo družbe Telekom Slovenije d.d. pripominja, da bi družba Telekom Slovenije d.d. s podatki o razpoložljivosti kapacitet skupnih lokacij kot dober gospodarstvenik morala razpolagati že v preteklosti, še pred naložitvijo obveznosti, in to najmanj za lastne potrebe. Prav tako po zakonu obstaja kataster komunikacijske infrastrukture, torej se lahko vprašamo, ali pripomba dejansko pomeni priznanje kršitev predpisov na tem področju. Skladno z navedbami družbe Telekom Slovenije d.d. Agencija zaključuje, da bo naložitev predlagane obveznosti preprečila nepotrebne večkratne fizične ogleda, s čimer se bo razbremenilo prav resurse družbe Telekom Slovenije d.d., ki bodo potem razpoložljivi pri nalogah, ki s tega vidika dodatno obremenjujejo družbo.

Družba Amis d.o.o. se vsekakor strinja z odločitvijo glede omejitve rezervacij, kot enega od razlogov, ki jih je družba Telekom Slovenije d.d. v preteklosti s pridom uporabljala. Ker pa je mogoče projektno dokumentacijo izdelati tudi naknadno, bi bilo treba vgraditi dodatne varovalke za zagotovitev spoštovanja predvidene obveznosti - ustrezno visoke pogodbene kazni (ki naj upoštevajo predviden izgubljeni dobiček - število paric dostopnih z lokacije pomnoženo s 24 mesečnih naročnin najbolj prodajanega paketa operaterja). Družba Amis d.o.o. predlaga, da Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naloži, da ji ob vsaki takšni rezervaciji, predloži primeren projekt, s čimer bodo najboljše zavarovani alternativni operaterji, v morebitnem uvedenem postopku nadzora zoper družbo Telekom Slovenije d.d. Rezervacija bi bila veljavna le v kolikor družba Telekom Slovenije d.d. projekt predloži Agenciji in velja eno leto od predložitve, brez podaljševanj ali novih projektov, z neznatno drugačno vsebino (kot je predvideno). Enako možnost rezervacij, pa bi morali imeti tudi operaterji.

Družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi z posredovanjem informacij o morebitnih rezervacijah navaja, da zaradi neevidentiranih podatkov v informacijskih sistemih, podatkov v informatizirani obliki ni mogoče zagotoviti. Operaterjem lahko družba Telekom Slovenije d.d. zaradi neevidentiranih podatkov o omrežju v informacijskih sistemih, zagotavlja le nekatere podatke. Podatki bodo operaterjem v pisnem odgovoru zagotovljeni za posamezno lokacijo za preveritev, rezervacijo in naročilo, na podlagi fizično izvedenih aktivnosti.

Agencija poudarja, da je vzpostavitev informacijskega sistema za evidentiranje navedenih podatkov potrebna že zaradi gospodarnega ravnanja družbe Telekom Slovenije d.d., zato Agencija ugotavlja, da navedene obveznost za družbo Telekom Slovenije d.d. predstavlja predvsem dodatno korist. Agencija v zvezi s pripombo družbe Amis d.o.o. odgovarja, da navedena obveznost za družbo Telekom Slovenije d.d. predstavlja novost in bo služila svojemu namenu, medtem ko bi v primeru še podrobnejše naložitve obveznosti ta lahko predstavljala nesorazmerno breme družbe Telekom Slovenije d.d. v primerjavi s koristmi.

Družba Amis d.o.o. v zvezi s 6. alinejo predlaga, da se predlagani nabor teh parametrov, ki je naveden kasneje v obrazložitvi (stran 72), prenese neposredno v izrek.

Agencija ugotavlja, da je navedena pripomba družbe Amis d.o.o. nerazumljiva, saj v obrazložitvi ni nobenih parametrov, ki bi se nanašali na določila 6. alineje, medtem ko se parametri na strani 72 nanašajo na četrto alinejo izreka.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da operaterjem ne omogoča izdelave in prikaza poljubnih statistik preko informacijskega sistema, ki omogočajo nadzor nad enakim obravnavanjem. Statistike je možno zagotoviti le v obliki poročil, ki morajo biti v naprej opredeljena in se kot taka npr. mesečno prikazujejo.

Agencija poudarja, da je obveznost naložila prav z namenom, da bo izdelava in prikaz statistik omogočeno prek enotnega informacijskega sistema v prihodnosti. Namen naložitve navedene obveznosti je med drugim ravno to, da si operaterji lahko sami izdelujejo poročila in ne da to zanje počne družba Telekom Slovenije d.d. Glede na navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. Agencija zaključuje, da naložitev navedene obveznosti za družbo Telekom Slovenije d.d. ne predstavlja dodatnega bremena, saj ima sama že vzpostavljen informacijski sistem, ki omogoča pripravo tovrstnih poročil, po drugi strani pa pomeni dodatno razbremenitev družbe, saj ji v prihodnje ne bo potrebno izdelovati poročil za operaterje, saj si bodo le-ta lahko izdelali sami.

5.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

Družba Tušmobil d.o.o. se v celoti strinja z naloženimi obveznostmi glede zagotavljanja preglednosti.

Družba T-2 d.o.o. predlaga, da se družbi Telekom Slovenije d.d. v okviru zagotavljanja obveznosti preglednosti naloži realizacija popravka normativa kvalitete bakrene parice. Tabela na podlagi katere družba Telekom Slovenije d.d. testira, preizkuša in ugotavlja primernost oz. ustreznost parice je neustrezna in zastarela (z vidika danes razpoložljivih tehnologij). V času, ko so bili določeni normativi v tabeli je bila aktualna tehnologija ADSL (ki po standardu deluje do 6144/1024 kbit/s). RUO definira v razvezani lokalni zanki uporabo tehnologije VDSL-2, katera omogoča simetrične hitrosti do 100 Mbit/s. Družba T-2 d.o.o. predlaga, da Agencija naloži družbi Telekom Slovenije d.d. spremembo normativa preizkušanja bakrene parice, pri čemer predlaga tudi normative. Družba Telekom Slovenije d.d. po mnenju družbe T-2 d.o.o. izvaja preizkušanje s tehnologijo ADSL ali ADSL2+, ki je glede na tehnične karakteristike neprimerna za operaterje, ki uporabljajo sodobnejšo tehnologijo (beri VDSL-2). Testiranje z opremo operaterja družbe Telekom Slovenije d.d. ni merodajno, ker na sinhronizacijske preizkuse neposredno vpliva programska oprema (beri SW) in DSL chip set (oz. kombinacije chip-setov). Merilna metoda s preizkušanjem sinhronizacije pod nedefiniranimi tehničnimi pogoji je neustrezno, necertificirano in ni merodajno. Družba Telekom Slovenije d.d. po javno dostopnih informacijah razpolaga tudi s tehnologijo VDSL-2, vendar v praksi še nismo zasledili niti enega poizkusa preverjanja sinhronizacije (tudi na kolokacijah, kjer ima družba Telekom Slovenije d.d. instalirano opremo VDSL-2). Očitno družba Telekom Slovenije d.d. namenoma ne izvaja testiranja linij z tehnologijo VDSL-2, kar razumemo kot diskriminatorno obravnavo konkurenčnih operaterjev. Testiranje linije z uporabo kratkotrajne metode sinhronizacije je neprimerno, kar se tiče napak na linijah, kjer imamo težave z prekinjanjem linije zaradi motenj presluha, impulznega šuma, previsokega nivoja »background noise«, motenj s strani ISDN na priključkih tipa SRD,... Družba T-2 d.o.o. predlaga, da se družbi Telekom Slovenije d.d. naloži tudi definiranje fizičnih lastnosti bakrene parice oz. izvajanje odprave napake in ugotavljanje ustreznosti parice na podlagi fizičnih karakteristik linije: ohmska upornost zanke, izolacijske upornosti, slabljenje linije pri frekvenci 300 kHz, slabljenje linije tudi pri višjih frekvencah za tehnologijo VDSL2 (npr 3750 kHz), nivo šuma ozadja (background noise), motnje impulznega šuma, dovoljene napetosti na linijah. Družba Telekom Slovenije d.d. po mnenju družbe T-2 d.o.o. z preizkusom sinhronizacije linije z ADSL ali ADSL2+ tehnologijo ne more kvalitetno izvajati odprave napake za družbo T-2 d.o.o. Družba T-2 d.o.o. predlaga, da Agencija naloži družbi Telekom Slovenije d.d. definiranje pogojev, na osnovi katerih bodo meritve bakrene parice merodajne tudi za družbo Telekom Slovenije d.d., RUO navaja, da lahko operaterji dodatne meritve proti plačilu naročimo pri družbi Telekom Slovenije d.d. Podjetje T-2 d.o.o. meritve bakrenih paric iz smeri interne instalacije in iz smeri kolokacije proti uporabniku izvaja redno v okviru lociranja in odprave napak.

Agencija pojasnjuje, da je družba Telekom Slovenije d.d. skladno z že naloženimi in s predlaganimi obveznostmi dolžna izpolnjevati obveznost enakega obravnavanja. Istočasno mora družba Telekom Slovenije d.d. posodabljati svojo vzorčno ponudbo skladno s spreminjanjem storitev na trgu. Izvajanje oziroma spoštovanje naloženih obveznosti s strani družbe v praksi pa Agencija ugotavlja v postopkih nadzora.

***Družba Telekom Slovenije d.d.** pripominja, da morajo biti v vzorčni ponudbi opisani vsi postopki in tehnične rešitve vezani na predlagane obveznosti in zagotovitev vse potrebne informacijske podpore, ki pa se jo je potrebno šele opredeliti, nato razviti, testirati in tudi vzpostaviti. Zato je rok za pripravo vzorčne ponudbe do prvega v naslednjem mesecu od objave odločbe povsem nerazumen. Agencija zmotno ugotavlja, da sprememba RUO glede na predlagane obveznosti, predstavlja le administrativne posege. Spremembe zahtevajo zelo preiščljene tehnične rešitve, ki jih mora Agencija verificirati, ter predvsem celo vrsto procesnih sprememb in prilagoditve informacijskih sistemov. Družba Telekom Slovenije d.d. zahteva, da je rok za pripravo vzorčne ponudbe vsaj 60 dni od dneva dokončnosti odločbe. Dopolnitev vzorčne ponudbe prvi dan naslednjega meseca od objave odločbe je absolutno prekratek rok za uveljavitev novega RUO. Roki za implementacijo zahtevanih novih funkcionalnosti informacijskega sistema s strani družbe Telekom Slovenije d.d. ne bodo vezani na rok za objavo vzorčne ponudbe in jih bo družba Telekom Slovenije d.d. zagotovil glede na razpoložljive resurse, kar bo navedel tudi v spremembi vzorčne ponudbe.*

***Družba Amis d.o.o.** na tem mestu postavlja vprašanje glede obdobja med dokončnostjo odločbe ter objavo/uveljavitvijo vzorčne ponudbe - katera pravila v tem času veljajo? Družba Amis d.o.o. je sicer mnenja, da je odločba neposredno uporabljiva tudi v tem vmesnem času, kaj drugega niti ne bi bilo mogoče, glede na to, da prej veljavna odločba ne velja več, ni pa logično, da v tem vmesnem času ne bi veljala prav nobena pravila. Družba Amis d.o.o. predlaga, da se določi tudi veljavnost pravil v tem vmesnem času. Družba Amis d.o.o. predlaga tudi, da Agencija izrecno določi, da je dan objave vzorčne ponudbe, ki bo prilagojena veljavni odločbi, hkrati že datum njene veljave. Običaj družbe Telekom Slovenije d.d. je, da ne glede na sicer jasne izreke odločb Agencije, uveljavitev določi vzorčnih ponudb podaljša še za dodatnih 30 dni.*

Agencija poudarja, da bi vsako podaljšanje roka za pripravo in implementacijo dopolnjene vzorčne ponudbe pomenilo nepotrebno zavlačevanje časa, ko bi stopila v veljavo določila spremenjene vzorčne ponudbe, na podlagi česar bi bili prikrajšani predvsem alternativni operaterji. Spremembe, ki jih bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna implementirati v svojo vzorčno ponudbo so bile naložene predvsem na podlagi ugotovljenega stanja na trgu in z namenom zagotavljanja ter izboljšanja konkurenčnih pogojev na trgu. Poleg tega je družba Telekom Slovenije d.d. bila s predlaganimi obveznostmi seznanjena že v okviru prvega javnega posvetovanja (t.j. 12.8.2009), kar pomeni, da se je lahko nanje pričela pripravljati že vsaj dva meseca pred dejansko naložitvijo obveznosti. Kljub navedenemu pa bo Agencija deloma upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. in podaljšala rok za dopolnitev vzorčne ponudbe na 45 dni od dneva vročitve odločbe. Istočasno se Agencija strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo bo ustrezno upoštevala.

5.4 Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

Agencija najprej povzema pripombe družbe Telekom Slovenije d.d., ki jih je pripravila družba Analysys Mason, Agencija poudarja, da so pripombe v okviru javnega posvetovanja k drugi analizi iste kot pripombe podane k prvi analizi, kljub dejstvu da jih je bilo nekaj že obrazloženo v tej drugi analizi, nekaj pa jih je Agencija upoštevala:

- a) Glavna pripomba **družbe Analysys Mason** je uporaba zrele optične dostopovne infrastrukture, ki predpostavlja veliko število naročnikov FTTH omrežja, v začetni fazi projekta. To ima po mnenju družbe *Analysys Mason* za posledico pre nizko ocenjene stroške.

Agencija navaja, da v kolikor bi agencija kot vhodni podatek uporabila dejansko število naročnikov družbe Telekom Slovenije d.d. bi bili stroški na linijo izredno visoki in nerealistični, saj je nemogoče predvidevati, da je družba Telekom Slovenije d.d. zgradila omrežje za tako nizko stopnjo izkoriščenost kapacitet, kot jo ima sedaj.

- b) **Družba Telekom Slovenije d.d.** navaja, da modelu manjka transparentnosti ter da ni popolnoma v skladu z metodologijo LRIC.

Agencija je družbi Telekom Slovenije d.d. omogočila vpogled v model (v ta namen so bili organizirani posebni sestanki na katerih je bil model podrobno predstavljen), ter ob koncu predstavitve družbi Telekom Slovenije d.d. tudi omogočila vpogled v elektronsko kopijo optičnega dostopovnega modela z vsemi podatki, da bi kar najbolj transparentno prikazala način izračuna posameznih cen. Predstavljeni so bili vsi vhodni podatki, predstavljen je bil način izgradnje fizičnega omrežja, predstavljeni so bili stroški uporabljeni od družbe Telekom Slovenije d.d. ter stroški pridobljeni na podlagi *benchmark* podatkov. Hkrati ob predstavitvi je Agencija pozvala družbo Telekom Slovenije d.d. naj, v kolikor posamezne stroškovne kategorije, oziroma parametre, oceni bistveno drugače, to tudi računsko dokaže, saj bo edino tako lahko Agencija argumente pri končni predstavitvi rezultatov tudi upoštevala. Agencija se je odločila za tak način dela predvsem zaradi dejstva, da je reguliranje optičnega dostopovnega omrežja v EU šele v začetni fazi zaradi česar je želela model dopolniti na podatkih reguliranega operaterja (predvsem za poslovne uporabnike) upoštevajoč metodologijo LRIC. Ne glede na vse navedeno Agencija kalkulacij in podatkov, ki bi bolj podrobno predstavil celotno sliko ni prejela. Ni pa tudi jasno, v čem naj model ne bi bil skladen z metodologijo LRIC, pri čemer Agencija poudarja, da gre za model LRIC+, ki je za družbo Telekom Slovenije d.d. celo bolj ugoden.

- b) **Družba Telekom Slovenije d.d.** navaja, da model Agencije za izračun stroškov optičnega dostopovnega omrežja ni bil usklajen s *top down* modelom družbe Telekom Slovenije d.d..

Agencija je pridobila nekatere podatke *top down* modela družbe Telekom Slovenije d.d. za izračun optične krajevne zanke. Rezultat modela družba primerja z maloprodajnimi cenami dostopa prek optike. Primerjava pokaže, da naj bi bili stroški veleprodajnega zagotavljanja storitev samemu sebi nekajkrat višji od maloprodajnih cen ustreznih oblik dostopa. Agencija zaradi navedenega ni mogla uskladiti modela, je pa na podlagi teh dokumentov ustrezno ukrepala z določitvijo pravih stroškovnih cen. Treba je tudi poudariti, da so bili ne glede na povedano kot vhodni podatki na več mestih upoštevani podatki družbe Telekom Slovenije d.d., ob omejitvah, da ti podatki pogosto niso bili dovolj razčlenjeni za uporabo v modelu, in si je morala Agencija na več mestih pomagati z *benchmark* podatki. Po drugi strani Agencija poudarja, da je *bottom up* metodologija superiorna in podprta s strani Evropske komisije.

- c) **Družba Telekom Slovenije d.d.** oziroma *Analysis Mason* na koncu opisno predstavi nizozemski model regulatorja OPTA.

Agencija se do modela v okviru odgovora v okviru javnega posvetovanja na analizo trga 4 ne more opredeliti, saj ni imela možnosti vpogleda v model, to pa tudi ni potrebno, saj je pri svojem modelu izhajala iz lastnih neodvisnih predpostavk.

Družba Stelkom d.o.o. je v okviru pripomb na drugo javno posvetovanje na analizo trga 4 in 5 opozorila na dejstvo, da je operater, ki trži tudi storitev najema optičnih vlaken, ki so v lasti podjetij elektroenergetskega sistema. Ta optična omrežja so zgrajena v različnih tehnologijah, ki predstavljajo omejitve pri nadgradnjah in novih investicijah pri izgradnji optičnih omrežij. Nadgradnja te storitve zahteva investicije, vendar se le te izvajajo le v primeru, če sovpadajo s funkcionalnimi potrebami energetskega sistema in so ekonomsko upravičene s prihodkom na tržnem segmentu. Menijo, da nizka cena optičnih vlaken pomeni zaustavitev izgradnje optičnega omrežja, kot tudi zmanjšanje prodaje optičnih vlaken, saj je z nizko ceno razvrednoteno optično omrežje njihovih lastnikov, hkrati pa obstaja možnost umika teh omrežij s trga. Menijo, da je trg zadosti konkurenčen in da ne potrebuje dodatne regulative.

Družba Maxtel d.o.o. je v okviru svojih pripomb predlagala, da Agencija v odločbi izdani družbi Telekom Slovenije d.d. na upoštevem trgu 4 jasno navede na katere optične povezave se regulacija nanaša. Iz predlaganih ukrepov naj bi bilo razvidno, da se regulacija nanaša na optične povezave, ki nadomeščajo bakrene povezave. Menijo, da na dele trga dostopa do optične infrastrukture kjer obstaja konkurenca naj Agencija ne bi posegala.

Agencija poudarja, da model zasnovan na učinkoviti metodologiji (učinkoviti stroški, učinkovito omrežje). Prisotnost družbe Telekom Slovenije d.d. na celotnem storitvenem telekomunikacijskem trgu omogoča izkoriščenje ekonomij obsega ter ekonomij povezanosti, s tem pa tudi nižje stroške na enoto produkta/storitve, zaradi odsotnosti konkurence na širšem geografskem območju RS, pa ga vse navedeno ne sili k dodatnemu zniževanju cen in stroškov. V luči navedenega Agencija odločno zagovarja regulacijo optičnega dostopovnega omrežja, ki predstavlja alternativo bakrenemu omrežju. Agencija meni, da bodo funkcionalne potrebe energetskega sistema narekovale nadgradnjo optičnega dostopovnega omrežja elektroenergetske družbe Stelkom d.o.o., tržno zanimivi pa bodo presežki kapacitet. Družba Stelkom bo tako na telekomunikacijskem trgu še vedno lahko nudila presežke kapacitet. Te dodatne kapacitete že po definiciji ne povzročajo dodatnih stroškov, ustvarjajo pa prihodke, ki so po pisanju družbe Stelkom d.o.o. pomemben delež v prihodkih.

Glede na pripombo družbe Maxtel d.o.o., da bi bila regulacija optike omejena le na optične povezave, ki nadomeščajo bakrene povezave, Agencija odgovarja, da bo to dejstvo upoštevala pri oblikovanju cenovnega moratorija na *ad hoc* zgrajene optične povezave za poslovne uporabnike in za povezave do novogradenj, ni pa mogoče upoštevati pripombe kot splošne rešitve, saj bi s tem trajno omejili konkurenco na pomembnem delu optičnega omrežja. Smiselno je torej postopen prehod na regulirane cene. Agencija pa ne glede na to ugotavlja, da bi prehitel preskok na stroškovne cene za nekatere operaterje na poslovnem lahko pomenil nagel izpad načrtovanih prihodkov, zato pripombi družb Stelkom in Maxtel sledila z oblikovanjem razširjenega

Družba Tušmobil d.o.o. se s predlagano stroškovno metodo Agencije strinja, tako na analizo trga 4 kot na analizo trga 5. Na obveznosti nima dodatnih pripomb.

5.4.1 K tabeli »Stroškovni izračuni« modelirane cene za povsem razvezan dostop ter za sodostop.

Družba Amis d.o.o. je pripomnila, da ni jasno iz katerega naslova je naslovni organ pri seštevanju stroškovnih elementov ULL prišel do napake pri izračunu (0,10 € v primeru PRD ter 0,04 € pri SRD).

Agencija pripominja, da podatki v analizi izhajajo iz osnovnega modela, v katerega Agencija po končnem izračunu zaradi konsistentnosti izračunov ni posegala. Rezultati so izračunani glede na morfologijo (mestno središče, mesto, predmestje in podeželje), ter glede na omrežne elemente (PSTN, ISDN BA, ISDN....) hkrati pa glede na stroškovno komponento (fiksni stroški, variabilni stroški, skupni in splošni stroški) upoštevajoč delež aktivnih linij na morfologijo. Glede na obsežne izračune prihaja do prikazanih razlik. Agencija namenoma ni popravljala končnih podatkov (ni želela posegati v model), saj le ti izhajajo iz posameznih sklopov izračunov. Način izračuna je prikazan ilustrativno, Agencija je s prikazom želela razkriti delež skupnih in splošnih stroškov v izračunu LRIC +.

5.4.2 Storitve, ki jih je Agencija modelira

Družba Amis d.o.o. predlaga, da Agencija predvidi tudi ceno dostopa do valovne dolžine, saj meni, da zakup valovne dolžine edina alternativa zakupu optičnih vlaken, zato je primerno, da se predvidi način izračuna tega dostopa.

Agencija se je do problematike opredelila že v poglavju, ki se nanaša na obveznost dopustitve operaterskega dostopa.

5.4.3 Cena razvezave optičnih vlaken- poslovni uporabniki

Agencija se je na podlagi pripomb Evropske komisije odločila, da uveljavi enotno ceno optičnih vlaken brez korektivov na podlagi pripomb družbe Telekom Slovenije d.d. Hkrati pa se je odločila za zagotovitev sorazmernosti ukrepov s pomočjo postopnega prehoda na čisto stroškovno ceno.

5.4.4 Cena najema kableske kanalizacije

Družba Amis d.o.o. ugotavlja, da prvotna pripomba glede cene najema kableske kanalizacije ni bila upoštevana, saj se je cena kableske kanalizacije celo povečala (iz 5,12 € na 5,45 €). Družba Amis d.o.o. zahteva, da se cena zniža na svetovno primerljivo raven. Dodatno predlaga, da se za že zgrajeno (in amortizirano) kanalizacijo ter za najem novozgrajene kanalizacije določita ločeni ceni.

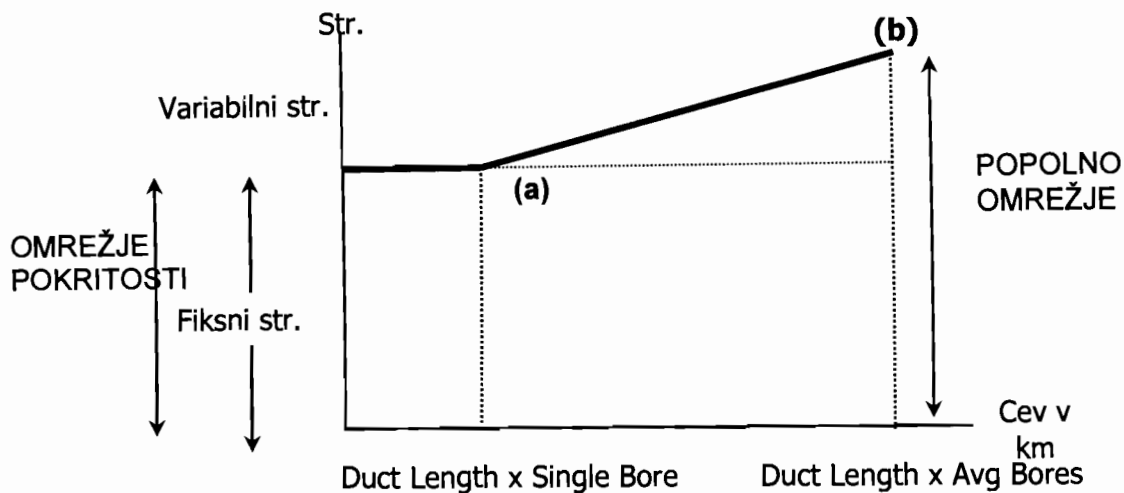
Agencija poudarja, da velja cena 5,45 € za najem metra kableske kanalizacije mesečno za kapaciteto 1200 parov optičnih vlaken. V kolikor alternativni operater poda razumno zahtevo za zakup deleža celotne cevi, se cena zakupa ustrezno preračuna glede na potreben delež kableske kanalizacije. Agencija poudarja, da je cena najema izračunana na podlagi stroškov po metodologiji LRIC+ (učinkovito omrežje, učinkoviti stroški), vhodni podatki, ki pa predstavljajo osnovo za izračun pa so podrobno predstavljeni že v sami analizi. Glede predloga Amis, da se določita dve ceni za že zgrajeno ter za novozgrajeno kanalizacijo Agencija poudarja, da oblikovanje dveh različnih cen glede na zgrajeno/novozgrajeno kanalizacijo ni v skladu z uporabljenimi metodologijami LRIC CCA (Current Cost Accounting) oziroma ni v skladu s stroškovnim računovodstvom na podlagi tekočih stroškov, ki narekuje, da se vsak računovodski strošek vrednoti po njegovi tekoči ali tržni ceni.

5.4.5 Cena neosvetljenega optičnega vlakna

Družba Amis d.o.o. navaja, da ni jasno zakaj je prišlo do takšne spremembe cene (nova cena je za 25,71% višja) ter poziva Agencijo naj pojasni kateri stroškovni elementi so zajeti v postavki VC ter kateri elementi so vplivali na dvig cene in kako.

V osnovi je Agencija pri zajemu podatkov tipizirala stroške na fiksne, ki predstavljajo aktivno kot pasivno opremo ter delo (polaganje kanalizacijskih cevi - ducting, izkopavanje jarkov - trenching, uvlačenje kablov-pulling cables, spajanje kablov- cable splicing), ter opex stroške kar predstavljajo planiranje, vzdrževanje, režijski stroški uprave, izpostav, podporni režijski stroški. Fiksnim stroškom smo pripisali ustrezen strošek kapitala, medtem ko smo opex stroške ali stroške poslovanja upoštevali na letni ravni. Agencija je pri razvijanju tehničnega modela v drugem koraku (koraki so opisani na strani 5, analize trga 4) za izračun uporabila primer dveh omrežij: popolnega omrežja in omrežja potrebnega za pokritost. Omrežje pokritosti (network for coverage) »pokrije« celotno površino ozemlja Republike Slovenije z infrastrukturo, vendar zgoraj posameznega naročnika v vsakem MDF področju. Popolno omrežje (full network) izhaja iz omrežja pokritosti, ter hkrati upošteva, vse naročnike družbe Telekom Slovenije d.d., katerim zagotavlja dostop do omrežja, ob upoštevanju inženirskih vnosnih parametrov (npr. nivo kakovosti storitve...). Razlika med omrežjem pokritosti ter popolnim omrežjem predstavljajo variabilni stroški. Glede na metodologijo je večina fiksnih stroškov na dolgi rok variabilnih, variabilni stroški pa so tisti, ki se spreminjajo glede na cost driver oziroma povzročitelj stroškov, ki je v primeru dostopovnega omrežja povpraševanje po številu linij. Na osnovi vsega napisanega je tako npr. tudi optično vlakno, ki v osnovi predstavlja fiksnim strošek v skladu z metodologijo v 99,92% variabilni strošek (% velja za mestno središče stroškovna razporeditev)

V osnovi pa je spremembi cene botrovala sprememba vhodnih podatkov o operativnih stroških ter spremenjen podatek o zajemu linij.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da v analizi manjka konkretna opredelitev neosvetljenega optičnega vlakna. Navedli so, da je v prejšnji analizi cena neosvetljenega vlakna bila izračunana iz optične zanke, ter nato deljena s povprečno dolžino zanke, v tej analizi pa temu ni več tako.

Agencija navaja, da so spremembi cene botrovali spremenjeni vhodni parametri, ki so bili podrobno predstavljeni v analizi. Agencija je spremembe modela predstavila tudi na vpogledu družbe Telekom Slovenije d.d. v model. Torej je cena neosvetljenega optičnega vlakna izračunana iz cene razvezave optične zanke za rezidenčne naročnike z upoštevanjem stroškov kapitala v višini 13,28%, upoštevajoč povprečno dolžino optične zanke 1266,69m ter velja za par vlakna (dve vlakni). Agencija pri tem opozarja, da se cena na meter uporablja za povezavo med optičnim delilnikom in omarico za potrebe dostopa do podzanke, ne more pa se ista cena uporabiti za FTTH, kjer velja povprečna cena ne glede na dolžino in višji WACC.

5.4.6 Cena backhaul povezave

Družba Amis d.o.o. predlaga, da navedena cena velja za najem para optičnega vlakna. Prav tako meni, da bi bilo potrebno opredeliti za kateri del povezave navedena cena velja in predvsem kje se povezava zaključi (ODF na strani TS). Dodatno družba Amis d.o.o. predlaga, da se družbi Telekom Slovenije d.d. naloži, da se obveznost naloži tudi za že sklenjene pogodbe za backhaul povezave.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da v analizi manjka konkretna opredelitev backhaul povezave. Menijo, da gre pri backhaul povezavah tako za dostopovno kot hrbtenično povezavo, pri katerih pa vlada konkurenca in pri izračunu niso bili zajeti stroški.

Agencija pripominja, da se cena backhaul povezave glede na opredelitev nanaša na par vlaken, pri tem pa opozarja, da bo pretehtala možnost uvedbe blažje cenovne regulacije v obliki »razumne cene«, upoštevajoč morebitno nižjo izkoriščenost cevi v primerjavi z optiko v dostopovnem omrežju in primerljive tržne cene. Agencija se sicer ne more strinjati z navedbami družbe Telekom Slovenije d.d., da v tem pogledu obstaja učinkovita konkurenca, saj gre za dostop do specifičnih lokacij optičnih delilnikov, vendar pa ne želi preprečiti oblikovanja možnosti alternativnega trga za te storitve. Pri tem pa je treba poudariti, da ima alternativni operater v vsakem primeru možnost dostopati do skupne lokacije z lastno infrastrukturo, ob uporabi zgradb in kanalizacije družbe Telekom Slovenije d.d.

5.4.7 Cena ethernet povezave

Družba Amis d.o.o. navaja, da ni jasno zakaj je prišlo do takšne spremembe cene (iz 37,29 € na 51,28 €). Družba Amis d.o.o. dodatno predlaga, da Agencija določi, da cena velja ne glede na razdaljo ter za 1 Gb prenos mesečno.

Agencija je že v uvodnem pojasnilu navedla vse bistvene spremembe, ki so bile implementirane v modelu (drugo javno posvetovanje). Cena ethernet se je bistveno spremenila prav zaradi spremenjenih (višje ocenjenih) operativnih stroškov (planiranje, vzdrževanje, IT stroški, stroški dela, stroški motornih vozil, režijski stroški ipd). Agencija glede cene za ethernet povezave izhaja iz modela, modelirana je povprečna dolžina optične zanke 1193,97m, izračunana cena pa velja za povprečno dolžino, ne glede na dejansko dolžino zanke. Cena velja za povezavo 1GB ETH prenosa mesečno v €.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da manjka konkretna opredelitev Ethernet povezave. Menijo, da iz analize ni razvidno ali gre za L2 Ethernet povezave, ki po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. spadajo na ta trg ali L3 Ethernet povezave, ki na ta trg sploh ne sodijo. Po njihovem mnenju na trgu 4 naj bi bili pretežni »pasivni« elementi. Hkrati ni razvidno kateri vhodne predpostavke so vplivale na dvig cene iz 37 € na 51 €. Skratka menijo, da modelu manjka transparentnost, rezultati niso točni in zanesljivi, saj niso bili usklajeni s top down modelom družbe Telekom Slovenije d.d.

Agencija poudarja, da gre v primeru tako »backhaul povezave« kot ethernet povezave za dodatne oziroma dopolnilne storitve, ki omogočajo, da se storitev dostopa do podzanke lahko učinkovito izvede, predvsem povezave do svojih lastnih naprav alternativnega operaterja. Razpravljanje ali gre za nivo 2 ali nivo 3 je brezpredmetno. Agencija je modelirala ethernet povezavo kot dopolnilno oziroma dodatno storitev in ethernet brez naprav ni, je zgolj neosvetljeno vlakno. Regulirana cena tako vključuje pasivno opremo kot tudi aktivni element.

5.4.8 Oblikovanje cen ostalih storitev – naročnina

Družba Amis d.o.o. predlaga Agenciji, da razkrije povprečno ceno za oglaševanje najemnine pisarniških prostorov, ter hkrati predlaga, da se navede način (formulo) za določitev cene najema kvadratnega metra prostora. Družba Amis d.o.o. ugotavlja, da se več kot 95% vseh skupnih lokacij nahaja izven mesta Ljubljane, zaradi česar tudi nasprotuje, da se za referenčno ceno upošteva povprečna cena najem prostora v Ljubljani.

Agencija je pri določitvi cene sledila razmerju med ponudbo in povpraševanjem najema pisarniških prostorov za m², skratka na javno dostopnih informacijah o cenah najemnin, dostopnih na spletnem portalu <http://www.slonep.net/info/cene-nepremicnin/?view=novice&direct=10505>. Tržne cene za najem poslovnega prostora tako znašajo od 5 EUR/m² do 28 EUR/m² odvisno od kraja nahajanja nepremičnine. Cena najemnine m² za mesec september 2009 je tako znašala v povprečju 12 € v Ljubljani. Agencija je izhajala iz ene referenčne cene za celotni slovenski trg predvsem zato, ker trga najema pisarniških prostorov ni segmentirala, hkrati pa ni dovolj podrobnih javno dostopnih podatkov iz katerih bi lahko izhajala. Pri tem pa ni nepomembno, da gre tudi na ruralnih območjih za specifične lokacije, primerne za namestitev telekomunikacijske opreme, kar odtehta lokacijo.

Pripomba družbe Telekom Slovenije d.d. se je nanašala na stroške priključnin in najemnin/zakupnin. Navajajo, da stroške obračunavajo po načelu beleženja neposrednih stroškov.

Agencija temu ne nasprotuje, vendar poudarja le, da je potrebno pri tem slediti stroškovni obveznosti ter obračunavati le »učinkovite« stroške kljub temu, da operater beleži vse svoje nastale stroške.

Glede souporabe sredstev družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da bistveno na tem mestu postane smiselno delitveno razmerje nastalih stroškov. Agencija posebej poudarja, da v kolikor družba Telekom Slovenije d.d. pri zagotavljanju določene storitve stroške že ima, ter se s souporabo alternativnega operaterja ne povečajo, oziroma ji ne nastanejo dodatni stroški, teh stroškov ne sme zaračunavati.

Glede pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. da je pri določitvi cen najemnin za kolokacijske prostore treba razlikovati med najemninami za pisarniške prostore v »surovem« stanju in najemninami tehnoloških prostorov s posebnimi prostorskimi zahtevami Agencija navaja, da vse te tehnološke posebnosti v primeru adaptacije operater tudi plača v obliki izvedbe adaptacije in opreme prostora skupne lokacije. Glede razlikovanja tlorisno in funkcionalno zasedeno površino Agencija utemeljuje, da v kolikor obstaja prostor za postavitve opreme alternativnega operaterja, le ta ni bil zaseden in torej izkoriščen, neizkoriščen pa je bil tudi prostor okoli. S postavitvijo opreme alternativnega operaterja mora torej le ta pokriti stroške zgolj za prostor, ki ga zasede, neizkoriščen prostor okoli pa ne, saj je bil neizkoriščen tudi prej. Agencija posebej poudarja, da je potrebno plačati le tlorisno zasedeno površino.

5.4.9 Ostale pripombe

V preostalih pripombah družba Amis d.o.o. vztraja na pripombah podanih že 11.09.2009 v prvem javnem posvetovanju, ki pa niso bile upoštevane: natančno pojasniti CJC; definirati standard učinkovitega operaterja; občutno previsoki stroški

APEK

priključnin PRD in SRD, nestroškovno naravnani, saj morajo biti nižji od stroškov vključitve na širokopasovnem dostopu.

Agencija pojasnjuje da so CJC skupni in splošni stroški, v LRIC metodologiji pa predstavljajo skupne in splošne stroške v obliki pribitka izračunanega po metodi EPMU. To je najbolj pogosto uporabljena (zaradi svoje preproste uporabe) oblika razporeditve stroškov, kjer v istem razmerju kot alociramo variabilne in fiksne stroške alociramo tudi splošne in skupne stroške. Agencija meni, da definicija standarda učinkovitega operaterja bolj podrobno kot je navedeno ni potrebno, saj sama metodologija definira stopnjo učinkovitosti »LRIC, učinkovito omrežje, učinkoviti stroški vključno s pribitkom splošnih stroškov v obliki +«. Glede stroškov priključnin je Agencija v sami analizi kot obveznost navedla, da se lahko zaračuna le inkrementalni strošek, neučinkovitost, podvajanje stroškov ipd. pa se izloči. Kot zadnji odstavek v analizi pa je navedeno, da bo Agencija cene storitev dostopa primerjala s cenami storitev na drugih trgih (predvsem trg širokopasovnega dostopa) zaradi konsistentnosti pri razporejanju istovrstnih stroškov istovrstnih storitev ter bo, v kolikor bo potrebno, zahtevala prilagoditev cen. Agencija je torej predvidela tudi to kontrolo, z uvedbo enake metodologije tako na trgu 4 kot na trgu 5.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da uporablja Agencija nekatere napačne predpostavke, kar privede do nizkih cen storitev. Meni, da optični model ni moč prevesti v omrežje nove generacije za poslovne naročnike (za rezidenčne je po njihovo vsaj do neke mere ustrezen) le z modeliranjem izkoriščenosti omrežja, življenjske dobe in višine WACC. Navajajo primer nizozemskega regulatorja OPTA. Menijo, da je v modelu uporabljeno preveliko število vgrajenih lokalnih zank za FTTP, preveliko končno število aktivnih linij na primarnem sektorju FTTP omrežja. Hkrati navajajo, da cena za povprečno FTTP lokalno zanko in cena za neosvetljeno optično vlakno na dolžinski meter pripadata različnima metodama pri izračunavanju njunih cen. Cena za poprečno FTTP lokalno zanko izhaja iz poprečenj v stroškovnem modelu, medtem ko cena za neosvetljeno optično vlakno izhaja iz stroškov dolžinskega metra. Telekom Slovenije d.d. meni, da bodo operaterji zanke krajše od povprečja zakupovali po metrih, daljše od povprečja pa na zanko ter da Telekom Slovenije d.d. pri zankah daljših od povprečja ne bo mogel povrniti investicije, ki jo je s temi zankami imel. Prav tako ugotavlja, da iz modela Agencije ni razvidna višina investiranih sredstev v izgradnjo ene lokalne zanke, zato ni mogoča primerljivost glede optimalnega obsega investicijskih sredstev. Družba Telekom Slovenije d.d. želi poudariti, da na segmentu NGN povezav do poslovnih uporabnikov na trgu vlada konkurenca in da ni edini ponudnik, niti ni prevladujoči ponudnik.

Agencija odgovarja, da bo vprašanje poslovne optike na podlagi pripomb Evropske komisije uredila enotno z vso drugo optiko, saj skladno s temi pripombami ni zadostne podlage za diferenciacijo cen, ni pa tudi podlage za delitev upoštevnega trga, saj so neosvetljena optična vlakna uporabna tako za poslovne kot za rezidenčne storitve. Bo pa Agencija specifično vlakna za poslovne uporabnike upoštevala pri oblikovanju prehodnega moratorija za tovrstna optična vlakna.

Analiza upoštevnega trga 5 »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)«

1. Uporabljeni izrazi

Družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah, dopis z dne 11/08- 11.9./78-09 z dne 11.9.2009 ugotavlja, da pri uporabljenih izrazih manjkajo razlage za dostopovne omrežne elemente, kot so MSAN, DSLAM, BRAS, IPIMPLS, VoD in drugo.

Agencija se z pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. strinja in jo bo upoštevala.

2. Postopek analize trga

Družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da so podatki, ki so vključeni v analizi stari že več kot eno leto in ne odražajo stanja v letu 2009, saj v tem letu beležimo veliko dinamiko na trgu zaradi uvedbe dostopovnih omrežij nove generacije.

Agencija poudarja, da kljub opravljeni analizi budno spremlja dogajanje na trgu elektronskih komunikacij in skladno s tem četrtletno zbira in analizira podatke, ki trenutno ne kažejo na tako spremenjeno stanje, da bi le-to vplivalo na drugačno analizo trga in na njene ugotovitve, ter predlagane obveznosti. Agencija na podlagi zbranih podatkov redno na svoji spletni strani objavlja tudi četrtletna poročila, ki so dostopna vsem, ki dostopajo do spletnih strani Agencije, vključno z družbo Telekom Slovenije d.d.

3. Opredelitev upoštevnega trga

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da je Agencija veliko pozornost posvetila analizi zamenljivosti na maloprodajnem in veleprodajnem trgu, na način, ki ne vključuje podatke pomembne za oceno stanja na trgu. V nadaljevanju družba Telekom Slovenije d.d. nadalje pripominja, da v primeru analize zamenljivosti na maloprodajnem trgu, Agencija ne podaja jasne slike, ki bi prikazovala konkurenčne pogoje ter izboljšave, ki so rezultat regulacije na veleprodajnem trgu v obdobju po izdaji OPTM odločbe z dne 16.1.2007. Prikaz stanja na maloprodajnem trgu z upoštevanjem premikov in sprememb bi bistveno jasneje odražala izboljšanje konkurenčnih pogojev, kot je to razvidno iz diagramov v točki 5.1.1 (Zamenljivost na maloprodajnem trgu). Poleg prikaza deležev in gibanja posameznih tehnologij, bi bilo potrebno prikazati tudi gibanja deležev operaterjev, še posebej na reguliranih DSL trgih. Družba Telekom Slovenije d.d. v nadaljevanju podaja diagram, ki prikazuje tržne deleže na maloprodajnem širokopasovnem trgu po operaterjih in tehnologija. Primerjava s podatki iz sredine leta 2007 kaže, da je tržni delež kablinskih operaterjev stabilen, da se je tržni delež DSL znižal za 6.3 %, pri tem pa izboljšalo razmerje med deležem alternativnih operaterjev in družbe Telekom Slovenije d.d. kar je posledica regulacije na trgih 11 in 12. Tržni delež optičnih priključkov se je povečal za 10 %, razmerje deležev med družbo T-2 d.o.o. in družbo Telekom Slovenije d.d. pa je približno enako.

Agencija na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da je v skladu s Smernicami Komisije o analizi trga in oceni znatne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirjem Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve št. 2002/C 165/03 izhajala iz analize maloprodajnega trga, saj povpraševanje po produktih na medoperaterskem trgu izhaja iz povpraševanja na maloprodajnem trgu. To pa seveda ne pomeni, da ima stanje na maloprodajnem trgu odločilen vpliv na oceno konkurenčnosti veleprodajnega (medoperaterskega) trga, kamor sodi predmetni upoštevni trg. Tržni deleži xDSL pri

ugotavljanju substitucije na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu niso več niti predmet analize, še manj pa regulacije obravnavanega upoštevnega trga. Skladno z napisanim Agencija pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. smatra kot napačno in kot tako nerelevantno.

Nadalje družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da je Agencija v delu, ki obravnava zamenljivost na veleprodajnem trgu, analizirala zamenljivost med bakreno zanko in dostopom prek kablanskega omrežja. Družba Telekom Slovenije d.d. smatra, da se kablenska omrežja, po uvedbi novih standardov posodablajo na način, ki omogoča ponujanje širokopasovnih storitev, ki so po hitrosti primerljive z DSL tehnologijo. Tako je danski kablanski operater Ziggo, vse svoje priključke nadgradil po standardu Eurodocsis 3.0, kar mu je omogočilo dvig hitrosti od 15/1.5 Mb/s na 25/4 Mb/s, kar je že primerljivo s tehnologijo VDSL2. V večini evropskih držav je strategija izgradnje NGA zasnovana tudi na tehnologiji FTTN in koaksialnem dostopovnem omrežju. Tržni deleži kablanskih operaterjev v Sloveniji so zelo stabilni in daleč presegajo povprečni delež v EU (v Sloveniji znaša 23 %, v EU pa samo 15 %). Analiza maloprodajnega trga po občinah, po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. kaže, da je v 72 občinah, ki pokrivajo 67% prebivalstva, tržni delež kablanskih operaterjev 30%. Koaksialno dostopovno omrežje je v definicijo trga 5 že vključila večina evropskih držav: Avstrija, Danska, Estonija, Finska, Nemčija, Irska, Latvija, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Švedska in Velika Britanija. Veliko naštetih držav ima tržni delež koaksialnih priključkov nižji od deleža v Sloveniji. Argumenti, na katere se sklicuje Agencija, da največji slovenski kablanski operater UPC še nima standarda DOCSIS 3.0 kar mu ne omogoča zagotavljanje nivoja zasebnosti, kot ga zagotavlja dostop z bitnim tokom izvirajo iz dokumentov z dne 7.10.2008, torej so stari več kot eno leto in zato za odločanje v zvezi z vključitvijo kablanskega omrežja v definicijo trga neprimerni.

Agencija v zvezi s pripombo pripominja, da je predmetna analiza namenjena ugotavljanju stanja na slovenskem trgu. Agencija je pri izdelavi analiz obeh upoštevnihih trgov upoštevala možnost nadgrajevanja in izboljševanja kablanskih omrežij s standardom DOCSIS 3.0, ki omogoča tovrstnim omrežjem nivo varnosti primerljiv tistemu, ki ga zagotavlja fiksni dostop preko bakrenega ali optičnega omrežja. Na podlagi tega je Agencija pri skupini UPC (kot največji skupini kablanskih operaterjev) naknadno poizvedela (dopis št. 38241-5/2009-1/6 z dne 7.10.2008) kolikšen delež njenega kablanskega omrežja je nadgrajen z omenjenim standardom. Pri tem je ugotovila, da skupina UPC v svojem sistemu še nima v celoti implementiranega standarda DOCSIS 3.0, kar pomeni, da navedeno kablansko omrežje v smislu varnosti še ne predstavlja ekvivalenta fiksnemu dostopu preko bakrenega omrežja, kar je pojasnjeno tudi v predmetni analizi. Agencija istočasno poudarja, da kljub opravljeni analizi upoštevnega trga še vedno budno spremlja dogajanje na trgu, ter kot je napisala že v analizi, še posebno obnašanje in ravnanje kablanskih operaterjev, pri čemer pa ugotavlja, da na trgu ni prišlo do takšne spremembe stanja, ki bi bistveno vplivala na drugačno opredelitev upoštevnega trga.

Družba Telekom Slovenije d.d. v nadaljevanju pripominja, da Agencija v primeru optičnih omrežij družbe Telekom Slovenije d.d. poudarja, strategijo postopne zamenjave bakrenih zank z optičnimi, kar ne drži, saj bo imela družba Telekom Slovenije d.d. vsaj petletno obveznost ponujanja bakrene infrastrukture (tako izhaja iz Analize). Ugotovitev Agencije, da družba Telekom Slovenije d.d. svoje bakreno omrežje zamenjuje z optičnim nikakor ne drži. Navedeni argumenti so, kot izhaja iz Analize, osnova in so ključni za neutemeljeno vključitev optike na trg 5. Tudi omejitve v pokritosti z optičnim dostopovnim omrežjem, ki so jih nekateri regulatorji obravnavali kot ključni razlog za izključitev optičnega dostopa, v primeru trga v Sloveniji niso bile upoštevane, čeprav so kot ključni razlog vplivale na izključitev kablanskega omrežja iz

definicije trga. Družba Telekom Slovenije d.d. je prav tako kritičen do načina analize prisotnosti operaterjev po občinah, kjer Agencija poudarja prisotnost po občinah, s poudarkom na številu občin in ne procentu prebivalstva, ki ga občine pokrivajo. Na ta način je analiza nepregledna in tudi zavajajoča, saj je pokritost prebivalstva ključen za oceno razširjenosti določene infrastrukture. Iz pravkar naštetih razlogov se družba Telekom Slovenije d.d. ne strinja z definicijo upoštevne trga, saj iz razmer na trgu izhaja, da je bakreno omrežje povsem zamenljivo s kablenskim omrežjem, optično omrežje pa še ni toliko geografsko razširjeno, da bi se ga lahko vključilo na upoštevni trg. Družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi z geografsko segmentacijo meni, da Agencija priznava, da bi po mnenju Komisije ustrezni dokazi obsegali informacije o razdelitvi tržnih deležev in njihovem spreminjanju skozi čas. Družba Telekom Slovenije d.d. smatra, da bi morala Agencija izvesti analizo tržnih deležev z upoštevanjem pokritosti prebivalstva. Agencija tudi navaja, da bi dokazi o diferenciaciji maloprodajnih in veleprodajnih cen lahko kazali na različne regionalne ali lokalne konkurenčne pritiske. Družba Telekom Slovenije d.d. smatra, da bi analiza, ki jo je opravila Agencija nobenega od navedenih dejstev ne analizira na način, da bi ta prikazal jasno razliko med geografskimi področji. Podatki o penetraciji širokopasovnega dostopa po občinah, za različne dostopovne infrastrukture niso dovolj za oceno realnih razlik na trgu. Že samo dejstvo, da je tržni delež koaksialnih priključkov stabilen v daljšem časovnem obdobju, kljub hitro napredujočem optičnem dostopu, ter da se delež xDSL priključkov na skupnem širokopasovnem trgu zelo hitro znižuje, kaže na močne konkurenčne pritiske novih tehnologij, podatki o deležih posameznih tehnologij na različnih geografskih področjih pa sploh ni raziskan na način, da bi odražal prave konkurenčne razmere. Družba Telekom Slovenije d.d. je v sodelovanju z družbo Analysys Mason izvedel podrobno analizo trga 5 v devetih državah EU, kjer je regulacija trgov že dosegla visok nivo. V navedeno skupino so uvrstili Avstrijo, Dansko, Finsko, Francijo, Italijo, Nizozemsko, Portugalsko, Španijo in Veliko Britanijo. Med vsemi naštetimi državami se je samo nizozemski regulator odločil za naložitev vseh obveznosti (kabelski in optični dostop, multicast storitve, stroškovne cene) v primeru, ko gre za storitve višje kakovosti. V navedeno skupino uvršča produkte s koncentracijo 1 :1 do 1 :20. Storitve nižje kakovosti so iz regulacije izključene. Samo švedski in finski regulator sta se odločila, da na trg vključita optični dostop, pri tem pa finski regulator ni naložil obveznost cenovne kontrole. Za geografsko diferencirane obveznosti se je odločil portugalski regulator, medtem ko španskemu regulatorju podobnega koncepta ni uspelo izpeljati. Komisija je v primeru Španije zahtevala podroben raspored tržnih deležev po različnih geografskih področjih. Španski regulator je regulacijo BSA storitev omejil na produkte s hitrostjo do 30 Mb/s. Britanski regulator se je odločil za določitev podtrgov in naložitev diferenciranih obveznosti. Zanimivo je, da tržni delež BT na konkurenčnih trgih dosega 45%, na drugih pa 77% in 99%. Iz vseh navedenih primerov izhaja, da so regulatorji zelo previdni pri nalaganju obveznosti, da v največji možni meri upoštevajo nacionalne okoliščine in prihodnji razvoj trga, ter vpliv trga 4.

Agencija na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da je pri svojem delu v kar največji meri upoštevala Priporočila Evropske komisije, kjer je le-ta v povezavi z nadgrajevanjem bakrenim dostopnih omrežij z optičnimi vlakni, zavzela stališče tehnološke nevtralnosti. Skladno s tem načelom v novem priporočilu o upoštevni trgih in splošnim aktom o določitvi upoštevni trgov je lahko predmet predhodne regulacije vsa omrežna infrastruktura. Tako produktna definicija upoštevne trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« lahko vključuje tudi širokopasovni dostop preko omrežij naslednje generacije (NGN), kar je v svojih komentarjih na predloženo analizo potrdila tudi Evropska Komisija, dopis št. SG-Grefe (2009) D/5397 z dne 11.9.2009. Naložitev prepovedi ukinitve posamezne lokacije ali posamezne krajevne zanke pred pretekom vsaj 5-ih let od začetka njene uporabe s strani operaterja v nobenem primeru ne pomeni, da strategija družba Telekom Slovenije d.d. ni skrajševanje zank oziroma nadgradnja obstoječih bakrenih zank z

optičnimi, zaradi česar je nadaljnja utemeljitev vključitve dostopa preko optičnega omrežja kot del upoštevnega trga seveda pravilna, utemeljena in nujno potrebna za zagotovitev konkurenčnosti na trgu v prihodnje. Navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. ne držijo, saj Slovenija po razvitosti optičnega omrežja sodi v sam evropski vrh, zaradi česar je posledično tudi ena prvih držav, ki bo regulirala dostop do optičnega omrežja. Zato Agencija meni, da se je družba Telekom Slovenije d.d. svoje sicer obsežne analize lotila z napačne strani, saj se ni omejila na države, ki izstopajo po razvitosti optičnega omrežja. Poleg tega je nujno izpostaviti stališče Evropske komisije, ki ga je že večkrat poudarila v svojih komentarjih v postopkih notifikacije analiz upoštevne trgov posameznih nacionalnih regulatorjev. Tako je Komisija v primeru analiz trgov 4 in 5 portugalskega regulatorja ANACOM v svojem komentarju navedla, da razvoj optičnega omrežja pomembno vpliva na spremembe konkurenčnega okolja, zato je regulatorja pozvala, naj razmisli o naložitvi obveznosti dopustitve dostopa do optičnega omrežja tudi na upoštevne trgu 5. Podobno je Evropska komisija v svojih komentarjih na opravljeno analizo upoštevne trga »Širokopasovni dostop (medoperaterski trg)« nizozemskega regulatorja OPTA pozvala, da budno spremlja dogajanje na trgu v smislu razvoja optičnega omrežja in po potrebi razširi obveznosti tudi na to obliko dostopa. Končno pa se je potrebno zavedati dejstva, da se vsak regulator pri analizah trga in nalaganju obveznosti odloča predvsem na podlagi stanja na nacionalnem trgu, pri čemer služijo primerjave z drugimi državami v poštev le kot dodatna podkrepitev in ne kot glavno vodilo, kot to poskuša napačno prikazati družba Telekom Slovenije d.d.

4. Analiza upoštevne trga o obstoju konkurence

Družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah navaja, da v analizi pogrēša podrobnejšo analizo stanja na maloprodajnem trgu, kar edinole omogoča vpogled v konkurenčne razmere na trgu in je osnova za oceno regulatornih ukrepov na veleprodajnem trgu. V nadaljevanju je družba Telekom Slovenije d.d. pripravila graf, ki prikazuje gibanje maloprodajnih širokopasovnih storitev po operaterjih in tehnologijah, iz katerega je razviden način dostopanja operaterjev in konkurenčne razmere na nacionalnem trgu. Še boljši vpogled v stanje na trgu 5 ponazarja pa po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. predstavlja slika, na kateri je v delež družbe Telekom Slovenije d.d. vključen maloprodajni del (self-supply) in veleprodajni del zasnovan na metodi BSA. Iz slike je tudi razvidno, da na področju, ki ga pokrivajo kabelski operaterji, delež družbe Telekom Slovenije d.d. na trgu 5 znaša 42% in je bistveno nižji od deleža na nacionalnem trgu (53%). Agencija se je v zvezi z analizo tržnih deležev na trgu 5 odločila za ločen prikaz števila xDSL priključkov (Slika 30 v analizi). Graf na sliki prikazuje gibanje števila priključkov na osnovi BSA do tretjega kvartala 2008. Družba Telekom Slovenije d.d. smatra, da je analizo potrebno izvajati na celotnem veleprodajnem trgu xDSL, ki poleg BSA vključuje tudi priključke na osnovi razvezane krajevne zanke. Samo na ta način je možen vpogled v dinamiko trgov 4 in 5, oziroma spremljanje napredovanja operaterjev na investicijski lestvi. Zato graf na sliki, ki jo je družba Telekom Slovenije d.d. predložila v svojih pripombah in prikazuje deleže vseh tehnologij po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. bistveno bolje ponazarja dogodke na trgu. Iz navedenega grafa je tudi razvidno, da se v prvem polletju 2009 deleži operaterjev, ki ponujajo xDSL na osnovi metode BSA celo povečuje. Navedeno dejstvo dokazuje, kako so se razmere v zadnjem letu, ki jih Analiza ne zajema spremenile, kar pa lahko vodi k napačnim ugotovitvam in posledično nalaganju nesorazmernih obveznosti.

Agencija je na pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. glede podrobnejše analize stanja na maloprodajnem trgu odgovarjala že pod točko 2. Istočasno Agencija tudi poudarja, da je predmet analize upoštevni trg, ki vključuje dostop z bitnim tokom, kar družba Telekom Slovenije d.d. z namenom zavajanja verjetno namenoma pozablja. Večanje tržnega deleža

alternativnih operaterjev na maloprodajnem trgu kaže le na učinkovito regulacijo Agencije veleprodajnega trga v preteklosti in na nujnost le-te tudi v prihodnje.

5. Zaključki analize o obstoju konkurence na upoštevni trgu

Družba Telekom Slovenije d.d. se nikakor ne strinja z ugotovitvijo Agencije, da na trgu ni učinkovite konkurence, ter da delež družbe Telekom Slovenije d.d. na trgu znaša 100%. Tržni delež družbe Telekom Slovenije d.d. je bistveno nižji in na nacionalnem trgu znaša 53% ob upoštevanju ponudbe self-supply. Na področjih pokritih s kabelskimi omrežji pa je ta delež samo 42%. Družba Telekom Slovenije d.d. poudarja, da je ocena napredka na trgu možna samo preko ocene stanja na maloprodajnem trgu, saj je cilj regulacije na veleprodajnem trgu ravno sprememba in izboljšanje konkurenčnih razmer na maloprodajnem trgu.

Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. pojasnjuje, da je potrebno tržni delež operaterjev ugotavljati na podlagi vseh tehnologij oziroma oblik dostopa, ki so bile na podlagi ugotavljanja zamenljivosti vključene v upoštevni trg, zaradi česar je tržni delež, kot ga je izračunala Agencija popolnoma pravičen.

6. Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

Družba Amis d.o.o. v okviru pripomb, dopis z dne 11.9.2009, k analizi upoštevne trga 5 nasprotuje tudi na pripombe ter predloge, ki jih je podala k analizi upoštevne trga 4 ter predlaga, da jih Agencija smiselno upošteva.

Družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah ugotavlja, da Agencija na več mestih kot opravičilo za naložitev obveznosti navaja prejem številnih pritožb operaterjev, ne navaja pa število dejansko ugotovljenih kršitev z odločbo. Iz dejanskega stanja nikakor ne izhaja nujnost naložitve številnih obveznosti kot so predlagane v posameznih poglavjih v analizi. Sorazmernost predlaganih obveznosti po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. tako sploh ni ugotovljena. Prav tako se Agencija sklicuje na naložene obveznosti s strani evropskih regulatornih organov (na katere tudi Evropska komisija ni imela pripombe) in v tem išče opravičilo za enako naložitev obveznosti družbi Telekom Slovenije d.d., pri tem se pa ne ukvarja z dejanskim stanjem na trgu, tehničnimi lastnostmi omrežja ter zmožnostmi v družbe Telekom Slovenije d.d., kar še posebej velja pri naložitvi izvedbenih rokov. Obveznosti so tudi iz tega razloga po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. popolnoma nesorazmerne. Družba Telekom Slovenije d.d. iz tega razloga Agencijo poziva, da ponovno prouči predlagane obveznosti v okviru posameznih poglavij, tako z vidika izvedljivosti ter sorazmernosti obveznosti (upoštevajoč breme za družbo Telekom Slovenije d.d. ter cilj, ki se želi s tem doseči).

Agencija na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da ravno številne pritožbe (teh je bilo v zadnjem letu kar 55) operaterjev kažejo na številne probleme in šikaniranje s katerim se le-ti srečujejo na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, ter na nujnost izboljšanja regulacije v prihodnje. Agencija namreč namerava družbi Telekom Slovenije d.d. kar nekaj dodatnih obveznosti naložiti ravno z namenom izboljšanja konkurenčnih razmer na veleprodajnem trgu, ter z namenom omogočanja možnosti ugotavljanja kršitev, za katere bo lažje in hitreje ukrepala v postopkih nadzora. Istočasno Agencija poudarja, da je primere regulatorjev v drugih državah članicah navajala le kot dodatne primere, ki dodatno kažejo na pravilne odločitve Agencije. Pravilnost odločitev Agencije v opravljeni analizi upoštevne trga s predlaganimi obveznostmi je potrdila tudi Evropska komisija, ki v svojem mnenju, dopis št. SG-Greffe (2009) D/5397 z dne 11.9.2009 ni imela pripomb. Poleg tega se Agencija odloča za naložitev obveznosti v postopkih in okvirih, ki so zakonsko predpisani, ter na

podlagi obsežne in podkrepljene argumentacije (tudi z vidika načela sorazmernosti), in se ji zaradi nalaganja obveznosti nikakor ni nikomur dolžna opravičevati.

6.1 Obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Družba Amis d.o.o. pripominja, da je skica nivojev dostopa (na strani 57) napačna, saj manjka nacionalna priključna točka, prav tako uporabljena terminologija ni enotna in sicer pri priključitvi »na nivoju BRAS« oz. »do BRAS« - v analizi se opisujeta obe vrsti medtem, ko je cenovna obveznost določena samo za dostop na nivoju BRAS - prenos do BRAS se zelo razlikuje od prenos na nivoju BRAS (za BRAS gledano v smeri od končnega uporabnika do operaterja) - v primeru dostopa s prenosom do BRAS je BRAS v celoti v upravljanju alternativnega operaterja in njegov strošek, v drugem pa družba Telekom Slovenije d.d. Iz povedanega izhaja, da je treba poleg vključenih nivojev (ki so že na skici), določiti še nacionalno priključno točko, ter je skupno število nivojev priklopa torej štiri: 1. DSLAM, 2. dostop s prenosom do BRAS (priključitev na agregacijsko omrežje z lastnimi BRAS na enakih lokacijah kot se nahajajo BRAS-i družbe Telekom Slovenije d.d. - 8 lokacij), 3. dostop s prenosom na nivoju BRAS (vključitev za BRAS družbe Telekom Slovenije d.d. - regionalno na enakih lokacijah kot se nahajajo BRAS-i družbe Telekom Slovenije d.d. - 8 lokacij), 4. vključitev na nacionalni priključni točki na kateri koli od lokacij kot so BRAS-i družbe Telekom Slovenije d.d. V prvi alineji je tako po mnenju družbe Amis d.o.o. potrebno zagotoviti dostop do omrežja na vseh štirih zgoraj navedenih točkah. Družba Amis d.o.o. opozarja tudi, da se v nadaljevanju analize omemba priklopa na točki 2 izgubi in se omenja zgolj prikllop na točki 3. V skladu z vzpodbujanjem investicij alternativnih operaterjev je treba omogočiti tudi prikllop na točki 2, tako da lahko alternativni operaterji uporabijo lasten BRAS ter izkoristijo povezave, ki jih že zakupujejo za razvezan dostop tudi za širokopasovni dostop ter se tako izognejo dvojnemu plačevanju stroškov za transport prometa iz regijskih središč na eno skupno točko. Ceno za točko »2. Dostop s prenosom do BRAS« se izračuna tako, da se od cene za točko »3. Dostop na nivoju BRAS« za posameznega končnega uporabnika odšteje strošek BRAS v višini 0,68 EUR/mesečno brez DDV (iz Analize, str. 91) - ni potrebna nova tabela za določitev »x« za metodo maloprodajna cena minus. Družba Amis d.o.o. predlaga tudi, da se spremeni zadnji stavek tako, da se navede »ter v zvezi s tem omogočiti dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih tehnologij, ki jih zahteva operater«. Navedeno družba Amis d.o.o. utemeljuje z dejstvom, da ti elementi morda niso nujno potrebni, jih pa rabi operater in ostaja vprašanje ali je to družba Telekom Slovenije d.d. dolžan zagotoviti ali ne. Navedena zahteva, če jo bo operater postavil, se bo v vsakem primeru presojala skozi razumnost zahteve. Prav tako družba Amis d.o.o. dodatno predlaga, da se znotraj obveznosti dostopa do tehničnih vmesnikov, protokolov, ... doda tudi obveznost dostopa do spletnih storitev (web service), za potrebe avtomatiziranja naročanja storitev. Trenutno je možna uporaba preko spletne strani, ki pa avtomatizacije ne omogoča in se tem povzroča dodatne ter povsem nepotrebne stroške. Navedeni predlog naj se po potrebi obravnava znotraj pripomb k bazi podatkov.

Agencija na navedene pripombe odgovarja v nadaljevanju v poglavju, ki se nanaša na obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Družba Telekom Slovenije d.d. v svojih pripombah ugotavlja, da je obveznost dostopa do dostopovnega vozlišča MSAN nepotrebna, saj operaterji ne povprašujejo po tovrstnem dostopu. Poleg tega je izpolnitev navedene obveznosti tehnično neizvedljiva in povezana z dodatnimi stroški. Družba Telekom Slovenije d.d. v svojem omrežju za

dostopovna vozlišča uporablja naprave, ki vse funkcionalnosti izvajajo na drugem nivoju (transportni nivo). Družba Telekom Slovenije d.d. povezav med operaterji na transportnem nivoju ne more ponuditi kot del trga 5 ker tehnološko nima vključenih mehanizmov, ki mu omogočajo transparentnost in enakost obravnavanja med različnimi ponudniki storitev na tem nivoju. V kontekstu obravnavanja so mehanizmi sledeči:

- mehanizmi varovanja širokopasovnega vozlišča pred zlonamernimi dejanji operaterjev,
- mehanizmi varovanja širokopasovnega vozlišča pred ne-zlonamernimi dejanji operaterjev,
- omejevanje prometa in definiranja prometne politike, zagotavljanju tehnološke kvalitete storitev,
- funkcija IPTV storitve z uporabo multicast tehnologije je mogoča le za prvega operaterja z dostopom do širokopasovnega vozlišča, vsem naslednjim operaterjem družba Telekom Slovenije d.d. te storitve ne more omogočiti,
- širokopasovna vozlišča uporabljajo nekatere mehanizme L2.5 kot so na primer IGMP protokol, relay funkcije za DHCP ipd, za katere v tem trenutku družba Telekom Slovenije d.d. ne more verodostojno zagotavljati, da bodo delovale v kontekstu vključevanja operaterjev na nivoju širokopasovnega dostopovnega vozlišča, zaščita pred poplavami in detekcijami lokalnih zank,
- mehanizmi daljinskega nadzora terminalne opreme,
- mehanizmi za avtentikacijo in avtorizacijo uporabnikov.

Dostop do omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. brez zgoraj omenjenih mehanizmov družbi Telekom Slovenije d.d. ne omogoča enakovredno obravnavanje alternativnih operaterjev in s tem družba Telekom Slovenije d.d. ne more prevzeti nikakršne obveznosti za nedelovanje storitev oz. do poslabšanja pogojev, pod katerimi operaterji ponujajo storitve svojim končnim uporabnikom. Družba Telekom Slovenije d.d. poudarja, da tehnična rešitev za ponujanje storitev hitrega dostopa do interneta, kot se uporablja v sedanjem modelu ne bo delovala. Družba Telekom Slovenije d.d. lahko ponudi le tri različne hitrosti vključevanja na širokopasovno dostopovno vozlišče, torej 10M, 100M in 1 GBit/s. Storitve, ki delujejo na čistem transportnem nivoju bodo delovale na enak način in z enako kvaliteto storitve kot delujejo sedaj, za vse ostalo pa veljajo omejitve, ki so opisane zgoraj. Poleg tega bi povezovanje na nivoju širokopasovnega vozlišča zahtevalo dodatne investicije v fizične povezave in Ethernet vmesnike, kar bi dodatno vplivalo na povečanje stroškov po priključku. Dodatne stroške bi povzročale tudi dejavnosti vezane na testiranje in izdelavo tehnične dokumentacije.

Agencija poudarja, da je namen analiz upoštevanih trgov in na njihovi podlagi naloženih ukrepov, ex- ante oziroma predhodna regulacija. Glede na to je jasno, da operaterji še ne povprašujejo po dostopu do MSAN, saj družbi Telekom Slovenije d.d. obveznost dopustitve dostopa do optičnega omrežja do sedaj še ni bila naložena in te oblike dostopa družba Telekom Slovenije d.d. ni prostovoljno ponujala, tako da posledično do tovrstnega povpraševanja ni niti moglo priti. Istočasno Agencija poudarja, da je potrebno pri nalaganju obveznosti upoštevati, da se le-te nalagajo za obdobje dveh let, ko naj bi se opravljala naslednja analiza (razen v primeru, da bi se razmere na trgu bistveno spremenile), zaradi česar je Agencija navedeno obveznost naložila ravno z namenom preprečevanja zapletov na trgu v prihodnosti, ko bodo operaterji dejansko pričeli povpraševati po MSAN. Poleg tega je MSAN naprava, ki je naprednejša od DSLAM-a, zaradi česar omogoča večjo fleksibilnost pri reševanju navedenih problemov. Agencija poudarja, da je bila družbi Telekom Slovenije d.d. obveznost omogočanja storitve IPTV naložena že podlagi odločbe št. 38241-23/2006-6 z dne 16.1.2007, kar pomeni da je imela družba Telekom Slovenije d.d. že dovolj časa, da bi omrežje ustrezno prilagodila za zagotavljanje enakega obravnavanja. Agencija istočasno tudi poudarja, da ima družba Telekom Slovenije d.d. možnost povrnitve stroškov v okviru cene, ki

jo operaterjem zaračunava za dostop do omrežja. Glede na navedeno Agencija slednjo pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. šteje kot neprimerno.

Družba Amis d.o.o. v zvezi s četrto alinejo predlaga, da Agencija, po vzoru analize upoštevne trga 4 določi roke, v katerih je družba Telekom Slovenije d.d. operaterje dolžna seznanjati s posodobitvami omrežja.

Agencija ugotavlja, da se pripomba družbe Amis d.o.o. nanaša na obveznosti predlagane v okviru zagotavljanja enakega obravnavanja. Družba Amis d.o.o. je enako pripombo podala tudi v okviru navedene obveznosti, zato Agencija na pripombo odgovarja v poglavju, ki se nanaša na obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja.

Nadalje **družba Telekom Slovenije d.d.** pripominja, da operaterjem preko operaterskega portala že sedaj omogoča prijavo napak in povratno obveščanje ob odpravi napake. Družba Telekom Slovenije d.d. pripravlja nadgradnjo obstoječega sistema in sicer tako, da bo lahko operater sproti spremljal status posamezne napake.

Družba Amis d.o.o. zgolj ponavlja, kar je navedla znotraj pripomb k upoštevni trgu 4, da bi bilo treba v zvezi z enotnim informacijskim sistemom, za katerega je danes jasno, da je vse prej kot enoten, določiti tudi, da je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna zagotoviti sledljivost ter neizbrisnost posegov, da bo morda na ta način res mogoče govoriti o enotni bazi za vse njene uporabnike. Danes za posameznega uporabnika po katerem poizveduje družba Amis d.o.o. ni mogoče ugotoviti kateri od drugih operaterjev je takšno poizvedbo vložil, kakšen je bil odgovor, na kar se navezuje tudi ugotovitev, da kljub temu, da po posameznem uporabniku poizvedujejo npr. trije operaterji, družba Telekom Slovenije d.d. vsakemu od njih zaračuna poizvedbo, ne glede na to, da strošek v takšnem primeru ne more biti opravičen, niti potreben.

Agencija na pripombe odgovarja, da je že sama v analizi predlagala naložitev vzpostavitve enotnega informacijskega sistema. Glede na to, da je bila tovrstna obveznost družbi Telekom Slovenije d.d. naložena že na podlagi odločbe št. 38241-23/2006-6 z dne 16.1.2007, ter da se je že oblikovala in že večkrat sestala skupina predstavnikov operaterjev za vzpostavitev centralne baze za razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke ter za dostop z bitnim tokom in glede na to, da tudi družba Telekom Slovenije d.d. sama dela na nadgrajevanju obstoječega sistema, Agencija ugotavlja, da bo z vzpostavitvijo centralne baze za razvezan dostop do krajevne zanke in podzanke ter za dostop z bitnim tokom, problematika, ki jo izpostavlja družba Amis d.o.o. ustrezno rešena.

Družba Tušmobil d.o.o. v svojih pripombah, dopis št. 9899/09 – MF z dne 9.9.2009 pozdravlja predlagane obveznosti dopustitve operaterskega dostopa, pri tem pa se v celoti ne strinja s predlaganimi roki. Glede predlaganih rokov za odprave napak in izvedbo novega naročila družba navaja, da je probleme in predloge predstavila že pri pripombah na upoštevni trg 4. Pri postopku prijave napake želi družba Tušmobil d.o.o. opozoriti na težavo reševanja napak direktno pri stranki. Družba Telekom Slovenije d.d., ob prijavi napake zaračunava vsak obisk pri stranki, kljub temu da napaka dejansko ni bila odpravljena. Družba Tušmobil d.o.o. potem ponovno prijavi napako in tehnik družbe Telekom Slovenije d.d. ponovi obisk pri stranki in dejansko reši problem. Seveda tudi za ta ponovni obisk družba Tušmobil d.o.o. prejme račun. V takih primerih družba Tušmobil d.o.o. predlaga, da se zaračuna samo obisk stranke pri katerem je bila dejansko odpravljena napaka.

Družba Telekom Slovenije d.d. predlaga, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem BRO. Rok za odgovor na preveritev je tri (3) delovne dni v primeru, ko družba Telekom Slovenije d.d. razpolaga z vso potrebno tehnično dokumentacijo. V

primeru, ko je za pripravo odgovora na preveritev potrebno izvesti dodatne aktivnosti (ogled na terenu, preveritve, ipd) je rok za odgovor na preveritev pet (5) delovnih dni od prejema preveritve. V posameznih izjemnih primerih se ta rok podaljša za največ tri (3) delovne dni. Družba Telekom Slovenije d.d. bo v primeru podaljšanja tega roka obvestila operaterja. Družba Telekom Slovenije d.d. poizvedb, ki jih mora opraviti na terenu, ne more opraviti v zahtevanem roku. Poleg tega so bili roki v letošnjem letu skrajšani in usklajeni tudi za poizvedbe po RUO. Družba Telekom Slovenije d.d. za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 60% vseh odgovorov na poizvedbe izvesti v 1 dnevu, 80% v 2 dneh in 100% v 5 dneh.

*Podobno kot je **družba Amis d.o.o.** predlagala že v analizi upoštevne trga 4, so po njenem prepričanju postavljeni roki predolgi (kljub občutnemu znižanju roka), sploh ob upoštevanju obstoja informatizirane baze. Družba Amis d.o.o. vsekakor predlaga, da se poenotijo roki po BRO in RUO, prav tako tudi podatki v odgovorih družbe Telekom Slovenije d.d. na poizvedbo. Če ima družba Telekom Slovenije d.d. podatek za razvezavo krajevne zanke, se isti podatek lahko uporabi tudi za širokopasovni dostop in obratno. Tudi se ne sme poslabšati obstoječe stanje. Družba Amis d.o.o. bi morala odgovor na poizvedbo dobiti takoj (15 minut), razen tam kjer je potreba po preveritvi na terenu. Navedeno bi bilo po mnenju družbe Amis d.o.o. treba upoštevati tudi pri pripravi morebitnih lestvic znotraj SLA. Detajlna obrazložitev, ki naj jo upošteva Agencija smiselno znotraj te točke je podana znotraj pripomb k upoštevne trgu 4.*

Agencija v zvezi s tem odgovarja, da je pri določanju rokov poskušala upoštevati tako interese družbe Telekom Slovenije d.d. kot tudi interese alternativnih operaterjev, pri čemer je tehtala med konkurenčnostjo trga in potrebo po sorazmernosti. Istočasno se Agencija tudi zaveda pomembnosti ustrezno določenih rokov in še bolj učinkovito izvajanje le-teh. Poleg tega je bilo v času od pretekle analize upoštevne trga objavljeno Priporočilo o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operatorski dostop in operatorski dostop z bitnim tokom, ki vključuje tudi roke. Agencija je skladno z vsem navedenim določila roke pri razvezanem dostopu in sodostopu. Z namenom zagotovitev učinkovitega izvajanja je Agencija predlagala naložitev obveznosti vzpostavitve lestvic. Glede na pripombe družb Agencija zaključuje, da so bile lestvice optimalno določene. Agencija bo na pripombe družbe Tušmobil d.o.o. odgovarjala v delu, ki se nanaša na obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

***Družba Telekom Slovenije d.d.** nadalje predlaga, se uveljavi enako določilo, ki je za te primere že predvideno v obstoječem RUO. Družba Telekom Slovenije d.d. bo v primeru zavrnitve poizvedbe na posebno zahtevo operaterja, razloge za zavrnitev izkazal tudi z ustrezno tehnično dokumentacijo najkasneje v desetih (10) delovnih dneh od prejema operaterjeve zahteve. V kolikor je bila zavrnitev izvedbe upravičena, bo družba Telekom Slovenije d.d. takšno zahtevo zaračunal operaterju v skladu s cenikom. Glede na dejstvo, da v preteklih dveh letih takih zahtev s strani operaterjev skoraj ni bilo (manj kot 5), predpisan ukrep predstavlja nesorazmerno zahtevo Agencije, saj pomeni nepotrebno obremenitev zaposlenih družbe Telekom Slovenije d.d. Končni uporabnik lahko, kljub zavrnitvi drugega operaterja, še vedno dobi omejen širokopasovni dostop družbe Telekom Slovenije d.d. preko brezžičnih ali multipleksnih EMX sistemov.*

Agencija odgovarja, da je naložitev navedene obveznosti nujna za preprečevanje neutemeljenega zavračanja operatorskega dostopa s strani družbe Telekom Slovenije d.d. in s tem izrivanjem konkurence. S predložitvijo pisne izjave zakonitega zastopnika, da končni uporabnik ne more dobiti storitve širokopasovnega dostopa družbe Telekom Slovenije d.d., skuša Agencija preprečiti situacije, do katerih je prihajalo v preteklosti, ko je družba Telekom Slovenije d.d. neutemeljeno zavračala priključitve končnih uporabnikov in s tem

onemogočala, da bi tem uporabnikom alternativni operaterji zagotavljali storitve, potem pa je tem istim uporabnikom enakovredne storitve ponudila sama. Agencija je pri nalaganju navedene obveznosti zasledovala tudi načelo sorazmernosti. Navedbe družbe Telekom Slovenije d.d. glede nepotrebne obremenitve družbe so neutemeljene in napačne, na kar kažejo tudi pripombe operaterjev podane v postopku javnega posvetovanja, navedene v tem dokumentu.

V nadaljevanju družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da je opredeljeni rok za vzpostavitev v primeru, ko je potreben poseg na terenu, vezan na termin, ki ga s končnim uporabnikom dogovori operater. Prosti termini so ponujeni iz skupnega nabora terminov za širokopasovne storitve na maloprodajnem in operaterskem trgu. Pri tem se izbira termin za vzpostavitev, ki je opredeljen v skladu z razumnim rokom 8 delovnih dni. Družba Telekom Slovenije d.d. nima možnosti vplivanja na to, kdaj operater dogovori termin (ali je to 8. delovni dan ali 15. delovni dan). Glede na to ni možno opredeliti in od družbe Telekom Slovenije d.d. zahtevati porazdelitev izvedbe naročil. Družba Telekom Slovenije d.d. naročilo izvede na termin, ki ga dogovori operater. Termin izvedbe vzpostavitve je trenutno odvisna od družbe Telekom Slovenije d.d. v primeru tipa vzpostavitve, ki ne zahteva posega pri končnem uporabniku in pri katerem se predhodno s strani operaterjev ne določajo termini za izvedbo vključitve oz. termin izvedbe ni določen z datumom izvedbe prenosa telefonske številke. Podatki o izvedbi naročil, ki so bili s strani družbe Telekom Slovenije d.d. posredovani na podlagi poziva, dopis št. 38241-4/2009 in so predvsem v primeru, ko naročila izvaja sam zase posledica tega, da je večji del naročil izveden na način brez posega pri končnem uporabniku. Družba Telekom Slovenije d.d. zaradi zgoraj opisanega ne more zagotoviti predvidene distribucije rokov za vključitve, kot jih predvideva Agencija.

Agencija odgovarja, da mora družba Telekom Slovenije d.d. v primeru izvajanja del na terenu in s tem povezanih rokov striktno upoštevati naložene obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja in obveznosti zagotavljanja preglednosti. To pomeni, da mora alternativnim operaterjem zagotavljati enake pogoje za priključitev ali druga s terenom povezana dela, kot to zagotavlja sama sebi oziroma svojim hčerinskim oziroma povezanim podjetjem. Po drugi strani pa Agencija ugotavlja, da bo vzpostavitev enotnega informacijskega sistema olajšala tudi izpolnjevanje obveznosti zagotavljanja preglednosti.

Družba Telekom Slovenije d.d. predlaga, da ostanejo v veljavi določila rokov v veljavnem BRO. Rok za odpravo napake od prijave napake do odprave napake je tri (3) delovne dni, ki se v primeru težjih napak lahko ustrezno podaljša. O nastanku težjih napak družba Telekom Slovenije d.d. nemudoma znotraj treh (3) delovnih dni od nastanka napake obvesti operaterja. V primeru težjih napak bo družba Telekom Slovenije d.d. določil rok za podaljšanje roka za odpravo napak, pri čemer pa to podaljšanje ne sme trajati več kot dodatnih pet (5) delovnih dni. Družba Telekom Slovenije d.d. vseh napak ne more odpraviti v zahtevanem krajšem roku. Družba Telekom Slovenije d.d. za izvedbo predlaga lestvico z naslednjo porazdelitvijo: 25% vseh napak odpraviti v 1 dnevu, 70% vseh napak odpraviti v 2 dnevih, 85% vseh napak odpraviti v 3 dneh in 100% v 8 dneh. Sedaj veljavni roki so glede na tehnične lastnosti, obseg aktivnosti ter razpoložljive resurse (Agencija zmotno misli, da se z odpravo napak ukvarjajo vsi zaposleni v Skupini Telekom Slovenije) tudi edino opravičljivi in v smislu obveznosti tudi sorazmerni. Prav tako tudi ugotavljamo, da se število napak z povečanjem števila razvezanih zank povečuje, kar prav tako vpliva na čas odprave napak.

Agencija ponovno poudarja, da je pri določanju rokov poskušala upoštevati tako interese družbe Telekom Slovenije d.d. kot tudi interese alternativnih operaterjev, pri čemer je tehtala med konkurenčnostjo trga in potrebo po sorazmernosti. Istočasno se Agencija tudi zaveda

pomembnosti ustrezno določenih rokov in še bolj učinkovito izvajanje le-teh. Poleg tega je bilo v času od pretekle analize upoštevne trga objavljeno Priporočilo o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operaterski dostop in operaterski dostop z bitnim tokom, ki vključuje tudi roke. Agencija je skladno z vsem navedenim določila roke pri razvezanem dostopu in sodostopu. Poleg tega se je rok za odpravo napake skrajšal le za en dan, le-ta pa se lahko v primeru težjih napak podaljša za največ 5 delovnih dni. Istočasno želi Agencija izpostaviti, da družba Telekom Slovenije d.d. ponovno napačno in zavajajoče navaja navedbe Agencije, saj le-ta ni nikjer navedla, da se z odpravo napak ukvarjajo vsi zaposleni v skupini Telekom Slovenije d.d.. Vsekakor se Agencija strinja, da bi bilo preveliko obremenjevanje razpoložljivih virov nesorazmerno, vendar pa pri tem opozarja, da bi družba Telekom Slovenije d.d. morala kot dober gospodarstvenik učinkoviteje razporejati in obremenjevati svoje resurse, ter jih razbremeniti tam, kjer bi morala biti vzpostavljena informatizirana baza podatkov (na nepotrebno obremenitev le-teh je v pripombah, predstavljenih v tem dokumentu, opozorila tudi družba sama) in jih preusmeriti na področja, kjer jih dejansko potrebuje.

Nadalje družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da Agencija predlaga naložitev pogodbenih kazni za primer zamude izvedbe razvezave krajevne zanke, skupne lokacije ter zamude pri odpravljanju napak. Pri tem kot pravno podlago navaja določbo 1. odstavka 26. člena ZEKom, ki Agencijo pooblašča, da naloži dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poltenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Družba Telekom Slovenije d.d. v zvezi s tem opozarja, da je kot dodatne pogoje v najboljšem primeru mogoče razumeti naložitev nekih izvedbenih rokov, ne pa tudi pogodbene kazni. Z naložitvijo pogodbenih kazni bi Agencija prekoračila možnosti, ki jih ponuja 26. člen ZEKom, kar pomeni, da je tako dejanje nezakonito. Kljub napačni uporabi 26. člena ZEKom, pa bi morala Agencija do enakih zaključkov priti pri oceni sorazmernosti ukrepa. Glede na to, da nastopa Agencija tudi v funkciji prekrškovnega organa, ima iz tega naslova možnost, da odloča o prekrških za kršitve ZEKom in na njegovi podlagi izdanih predpisov in na takšen način sankcionira nedisciplinirano ravnanje operaterja. Prav tako družba Telekom Slovenije d.d. opozarja, da je Agencija že sedaj v okviru navedene obveznosti družbi Telekom Slovenije d.d. naložila vključitev pogodbenih kazni. Kot je bilo te večkrat navedeno, Agencija v okviru analize ne ugotavlja učinkov dosedanje regulacije oz. naloženih ukrepov, kar pa velja za obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo. Agencija se znova ne ukvarja z dejanskim stanjem v preteklem obdobju. Agencija v zvezi z pogodbenimi kaznimi ne utemelji potrebe po naložitvi tovrstne obveznosti na podlagi nekih konkretnih ravnanj družbe Telekom Slovenije d.d. Predlagana obveznost vključitve pogodbenih kazni v vzorčno ponudbo je tako povsem nesorazmerna in neutemeljena obveznost. Glede na to, da je Agencija posamezne izvedbene roke še dodatno skrajšala (rok za odgovor na poizvedbo, rok za izvedbo naročila za izvedbo skupne lokacije, ...), je naložitev obveznosti pogodbenih kazni toliko bolj neupravičena.

Družba Amis d.o.o., enako kot je že predlagala v analizi upoštevne trga 4, ponovno predlaga, da se vsaj za primere napačnih odgovorov predvidijo ustrezne pogodbene kazni. Družba Amis d.o.o. predlaga, da v primeru, ko je uporabnik, ki je zaradi napačnega odgovora postal naročnik npr. družbe Telekom Slovenije d.d., ima možnost, da preide k operaterju, s katerim je želel prvotno skleniti naročniško pogodbo ter je v primeru takšne odločitve prosto vseh morebitnih obveznosti, ki so z naročniškim razmerjem povezane (bodisi posredno ali neposredno). V nasprotnem primeru bi bilo treba družbi Telekom Slovenije d.d. za tako izgubljenega naročnika določiti ustrezno denarno kazen, kot kompenzacijo operaterju, ki je naročnika po krivdi družbe Telekom Slovenije izgubil. Obrazložitev navedenega predloga je že podana v predhodnih izvajanjih družbe Amis d.o.o., prav tako pa jo navaja tudi že Agencija v svoji obrazložitvi izbranih obveznosti npr. prvi odstavek na strani 73).

Agencija v zvezi s pripombami družbe Telekom Slovenije d.d. poudarja, da JE naložitev rokov in pogodbenih kazni družbi Telekom Slovenije d.d. skladna z določbo prvega odstavka 26. člena ZEKom, saj le-ta Agenciji dopušča, da naloži dodatne pogoje, s katerimi se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti. Kot je Agencija napisala že v analizi, so določeni primerni roki in pogodbene kazni ukrep, s katerim bo izpolnjevanje obveznosti ustrezno zavarovano. Ta ukrep se zato kaže kot primeren, saj je naravnano v doseganje zakonsko določenih ciljev, poleg tega pa je nujen, saj na drugačen način (torej z morebitnimi milejšimi ukrepi) tega cilja ni mogoče doseči. Agencija poudarja, da je bila potreba po naložitvi obveznosti oblikovanja pogodbenih kazni izpostavljena tudi v Poročilu o načelih in najboljši praksi ERG za razvezan operatorski dostop in operatorski dostop z bitnim tokom. Istočasno Agencija na pripombe družbe Telekom Slovenije d.d. odgovarja, da ravno številne pritožbe operaterjev kažejo na številne probleme in šikaniranje s katerim se le-ti srečujejo na veleprodajnem (medoperaterskem) trgu, ter na nujnost izboljšanja regulacije v prihodnje. Agencija namreč namerava družbi Telekom Slovenije d.d. kar nekaj dodatnih obveznosti naložiti ravno z namenom izboljšanja konkurenčnih razmer na veleprodajnem trgu, ter z namenom omogočanja možnosti ugotavljanja kršitev, za katere bo lažje in hitreje ukrepala v postopkih nadzora. Poleg tega je tudi iz pripomb alternativnih operaterjev na analizo upoštevnega trga, predstavljenih v tem dokumentu, nedvoumno razvidno, da je naložitev pogodbenih kazni nujna za zagotovitev konkurenčnih razmer na trgu. Pogodbene kazni je potrebno obravnavati ločeno od zakonsko predpisanih kazni, ki jih Agencija družbi Telekom Slovenije d.d. naloži v primeru ugotovljenih kršitev, saj znesek pogodbenih kazni prejmejo direktno operaterji, ki so utrpeli škodo zaradi kršitev družbe Telekom Slovenije d.d. in kot take predstavljajo tudi neko odškodnino za nastalo škodo. Poleg tega so bile (kot to pravilno navaja družba Telekom Slovenije d.d.) navedene kazni že vključene v vzorčno ponudbo, kar pa v primeru nadaljnje naložitve tovrstne obveznosti, družbe v nobenem primeru dodatno ne obremenjuje, še posebno pa ne v primeru, da družba spoštuje izvrševanje predpisanih rokov, saj potem le-te zanjo ne predstavljajo niti finančnega bremena. Agencija se strinja tudi s predlogom družbe Amis d.o.o. glede nujnosti zaščite v primeru napačno zavrjene poizvedbe in jo bo upoštevala. Varianta: v primeru napačnega odgovora, da dostop z bitnim tokom ni mogoč, štejejo vsi nadaljnji dnevi do sanacije stanja za zamudo pri realizaciji dostopa z bitnim tokom, torej določitev posebne pogodbene kazni ni potrebna.

Družba Amis d.o.o. iz previdnosti predlaga tudi, da se lestvice, opisane in določene na strani 73, prenesejo v izrek odločbe, saj bodo le tako lahko postale del pravno veljavne obveznosti.

Agencija se strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo bo ustrezno upoštevala.

Družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da Agencija v zvezi s prepovedjo postavljanja nerazumnih pogojev predvsem izpostavlja nepotrebna ali nerazumna zavarovanja terjatev (npr. nerazumne bančne garancije). Ponovno Agencija v okviru analize ne obrazloži pojma nerazumnosti. V zvezi s tem družba Telekom Slovenije d.d. poudarja, da je bančna garancija eden izmed možnih finančnih instrumentov, s katerim je mogoče sankcionirati finančno nedisciplino pogodbene stranke. Pri tem pa je pomembno, da se bančna garancija uporablja z vsemi svojimi elementi. V kolikor Agencija prepoveduje izvedbo naročila storitev s pogojevanjem predložitve bančne garancije in podobno, s tem izkrivi sam namen finančnega instrumenta in je instrument tako v praksi neuporaben. Družba Telekom Slovenije d.d. pa je v primeru nezmožnosti zavarovanja terjatev izpostavljen precejšnjemu tveganju.

Agencija poudarja, da so nerazumne bančne garancije izpostavljene le kot primer in le majhen del predlagane prepovedi oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev.

Agencija se strinja, da je smiselna uvedba zavarovanja plačil za primere, ko do plačil dejansko ni prišlo in to na podlagi nespornih terjatev. Vendar pa Agencija pri tem poudarja, da je družba Telekom Slovenije d.d. v preteklosti predlagala uvedbo zavarovanja plačil na podlagi sklicevanja na odprte terjatve, ki predstavljajo plačila za storitve, ki so med operaterji iz vsebinskih razlogov sporna, nekatere pa se celo nanašajo na postavke, ki jih je Agencija v nadzornih odločbah spremenila oziroma prepovedala zaračunavati. Agencija ugotavlja, da je naložitev predlagane prepovedi oblikovanja oziroma postavljanja nerazumnih pogojev družbi Telekom Slovenije d.d. zaradi izkušenj v preteklosti nujno potrebna za zagotavljanje konkurenčnosti na trgu. Istočasno tudi poudarja, da je namen in cilje nalaganja tovrstne obveznosti obširno utemeljila že v analizi, zato podrobnejša definicija razumnosti ni potrebna.

***Družba Amis d.o.o.** v svojih pripombah opozarja še na eno prakso družbe Telekom Slovenije d.d., ki ni skladna s smislom in namenom regulacije navedenega upoštevne trga. Gre namreč za pogojevanje zagotavljanja storitev s sklenitvijo pogodb s partnerskim podjetjem v primeru izvajanja in zagotavljanja videa na zahtevo (VoD). Navedena storitev bi skladno z odločbo št. 3825-50/2007-3 že morala biti del veljavne BRO, pa je družba Telekom Slovenije d.d. vanjo ni vključila. Pri pogajanjih glede zagotavljanja navedene storitve, pa je družba Amis d.o.o. šele izvedela za komercialne pogoje povezane z dostopom do storitve, za katere lahko ugotovi le, da niso skladno s pogoji, kot jih družba Telekom Slovenije d.d. zagotavlja sama zase, predvsem pa, da je zagotavljanje storitve vezano na sklenitev pogodbe z družbo Planet 9. Družba Amis d.o.o. je že zahtevala vključitev lastnih multicast IPTV streamov v obstoječo programsko shemo, nadomestitev obstoječih multicast streamov (Planet 9) z lastnimi multicast IPTV streami ter prenos bitnega toka do uporabnika za zagotavljanje lastne VoD ponudbe z lastnim programskim vmesnikom. Družba Telekom Slovenije d.d. je navedeno zavrnila, pri čemer razlogi niso opravičljivi ter napovedal, da bo mogoče zahtevam ugoditi šele v mesecu aprilu 2010, uporaba lastnega vmesnika za IPTV pa naj bi bila mogoča do septembra 2009. Pogajanja so še v teku. V izogib navedenim praksam v prihodnje družba Amis d.o.o. predlaga, da se takšni nepošteni prodajni pogoji izrecno omejijo oziroma izključijo neposredno v izreku regulatorne odločbe, prav tako pa naj se doda možnost oblikovanja lastne ponudbe, pod razumnimi pogoji.*

Agencija poudarja, da je družbi Telekom Slovenije d.d. navedeno obveznost naložila v okviru obveznosti enakega obravnavanja, kar pomeni, da mora družba Telekom Slovenije d.d. navedene storitve operaterjem zagotavljati pod enakimi pogoji in na enak način kot jih družba zagotavlja sama sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, po potrebi tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme. Glede na navedeno Agencija poudarja, da se bodo problemi, ki jih v svojih pripombah izpostavlja družba Amis d.o.o. v prihodnje redkeje pojavljali in lažje reševali v postopkih nadzora.

6.2 Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

***Družba Telekom Slovenije d.d.** pripominja, da je zahteva po istem informacijskem sistemu za naročanje in upravljanje storitev, kot ga uporablja maloprodajna enota družbe Telekom Slovenije d.d. v dobesednem pomenu nerazumna in neizvedljiva. Operaterji imajo na voljo spletni vmesnik (operaterski portal) preko katerega naročajo in upravljajo storitve, pri čemer je ta vmesnik podložno vezan na isti informacijski sistem, kot ga družba Telekom Slovenije d.d. uporablja za svoje maloprodajno enoto (Atlantis). Procesno je naročanje enako tako za ostale operaterje kot za maloprodajno enoto družbe Telekom Slovenije d.d., razlika je le v vhodnem sistemu (operaterji uporabljajo spletni portal, maloprodaja družbe Telekom Slovenije d.d. pa prodajni del Atlantisa).*

Družba Amis d.o.o. ponovno opozarja, da je informacijski sistem predmet razpravljanj že dalj časa in so z njim povezane marsikatere težave, s katerimi se soočajo alternativni operaterji. V izogib ponavljanju, družba Amis d.o.o. predlaga, da se družbi Telekom Slovenije d.d. jasno naloži tudi, da mora biti omogočena sledljivost in neizbrisnost opravljenih posegov, ter se v preostalem sklicuje na zgornja izvajanja.

Agencija v zvezi s pripombami poudarja, da je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna v okviru obveznosti enakega obravnavanja operaterje obravnavati enako kot svoje lastne maloprodajne enote oziroma z njo povezane družbe. Pripombe operaterjev kažejo, da družba Telekom Slovenije d.d. navedene obveznosti ne izpolnjuje, zato je naložitev predlagane obveznosti v prihodnje nujna. Agencija je na pripombo družbe Amis d.o.o. odgovarjala že v poglavju, ki se nanaša na obveznost dopustitve operatorskega dostopa.

Družba Telekom Slovenije d.d. navaja, da je trenutno v fazi posodabljanja in prenove lastnega IP/MPLS omrežja. Posodobljeno omrežje je pogoj za ponujanje VPN IP/MPLS storite. Plan posodabljanja je objavljen v Vzorčni ponudbi avgusta 2009. Družba Telekom Slovenije d.d. opozarja, da bodo operaterji, zakupniki storitev v IP/MPLS omrežju morali dosledno sporočiti vse podatke, ki se nanašajo na prometne tokove, in so nujno potrebni za stabilnost, varno delovanje in pravilno načrtovanje IP/MPLS omrežja. Družba Telekom Slovenije d.d. bo vse navedene zahteve zapisala v novi Vzorčni ponudbi.

Družba Tušmobil d.o.o. poleg pripomb glede obveznosti zagotavljanja enakega obravnavanja, ki jih je omenila že pri upoševnem trgu 4 in se nanašajo tudi na upoštevni trg 5, bi družba predvsem izpostavila enako obravnavanje na dodatnih storitvah, kot so IPTV in VPN/MPLS. Družba Tušmobil d.o.o. sme pri širokopasovnem dostopu, za storitev IPTV, uporabljati izključno IPTV video tokove (»stream«) od hčerinske družbe družbe Telekom Slovenije d.d., Planet 9. Pri tem je družba Tuštelekom d.o.o. v celoti odvisna od programske sheme Planeta 9 in njihovega urejanja posameznega TV programa. Družba Tušmobil d.o.o. ima svojo opremo za zajemanje video signalov (»headend«), v katero je vložila veliko sredstev, z namenom zagotavljanja visoke kvalitete IPTV storitve svojim končnim strankam. Težava pri širokopasovnem dostopu, kjer ima družba Tušmobil d.o.o. tudi največ strank je, da družba Telekom Slovenije d.d. ne omogoča pošiljanje lastnih video tokov v njeno omrežje in družba Tušmobil d.o.o. je posledično prisiljena uporabljati IPTV storitev od hčerinskega podjetja Planet 9. Prav tako družbi Tušmobil d.o.o. pri širokopasovnem dostopu ni omogočen dostop do njihove terminalske opreme (»set top box«), kar pomeni, da družba ne more nadzirati, niti spremljati kvaliteto storitve pri končnih strankah. Družba Tušmobil d.o.o. predlaga, da se družbi Telekom Slovenije d.o.o. pri širokopasovnem dostopu, naloži obveznost dopustitve pošiljanja lastnih storitev do končnih strank. VPN/MPLS je inovativna storitev po kateri povprašuje vedno več poslovnih strank. Družba Tušmobil d.o.o. je žal ne more ponuditi poslovnim strankam na omrežju širokopasovnega dostopa, saj jo družba Telekom Slovenije d.d. ne omogoča ostalim operaterjem. Obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja nalaga, da operater s pomembno tržno močjo porablja enakovredne pogoje operatorske dostopa v enakovrednih okoliščinah za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve, ter zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve in istočasne informacije v zvezi z operatorskim dostopom pod enakimi pogoji kot za svoje storitve njegovih partnerskih podjetij. Mnenje družbe Tušmobil d.o.o. glede VPN/MPLS storitve je, da če jo družba Telekom Slovenije d.o.o. iz kakršnihkoli razlogov ne more ponuditi na operatorski ravni, preko širokopasovnega dostopa, jo naj umakne tudi iz svoje maloprodajne ponudbe. Trenutno je situacija takšna, da družba Telekom Slovenije d.d. pospešeno privablja poslovne stranke na omenjeno storitev in jih z raznimi aneksi in popusti veže tudi do dve leti. Ostali operaterji pa lahko po mnenju družbe Tušmobil

APEK

d.o.o. le nemočno opazujejo in čakajo, da bo družba Telekom Slovenije d.d. posodobil omrežje in jim storitev VPNIMPLS omogočil tudi na operaterski ravni.

Družba Amis d.o.o. nadalje omenja, da je specifičen problem zagotavljanje videa na zahtevo, ki v BRO ni vključen in se je družba Amis d.o.o. primorana na povsem komercialni ravni pogajati o pogojih dostopa, ki niso isti kot so zagotovljeni družbi Telekom Slovenije d.d. oz. njeni notranji organizacijski enoti. Družba Amis d.o.o. predlaga tudi boljše obrazložitve pravice do uporabe lastne opreme, predvsem pa v vsakem primeru dopolnitev z obveznostjo ustreznega znižanja veleprodajne cene.

Agencija ponovno pojasnjuje, da je družbi Telekom Slovenije d.d. navedeno obveznost naložila v okviru obveznosti enakega obravnavanja, kar pomeni, da mora družba Telekom Slovenije d.d. navedene storitve operaterjem zagotavljati pod enakimi pogoji in na enak način kot jih družba zagotavlja sama sebi oziroma svojim hčerinskim ali partnerskim podjetjem, po potrebi tudi z omogočanjem namestitve lastne opreme. Glede na navedeno Agencija poudarja, da se bodo problemi, ki jih v svojih pripombah izpostavlja družba Amis d.o.o. v prihodnje redkeje pojavljali in lažje reševali v postopkih nadzora.

Družba Telekom Slovenije d.d. pripominja, da podatke o kakovosti razvezanega dostopa do krajevne zanke in podzanke Agenciji dostavlja enkrat letno. Mesečno posredovanje podatkov je po prepričanju družbe Telekom Slovenije d.d. nesorazmerno stopnjevanje ukrepov. Družba Telekom Slovenije d.d. predlaga, da so poročila četrletna. Pri tem družba opozarja, da podatka o odstotku napačnih odgovorov na prejete poizvedbe ne more posredovati, saj s takimi podatki ne razpolaga.

Družba Amis d.o.o. pripominja, da so podatki s katerimi se bo merila kakovost definirani na strani 80 in družba Amis d.o.o. predlaga, da so ti parametri opredeljeni neposredno v izreku, saj bodo le tako neposredno uporabljivi.

Agencija pojasnjuje, da se podatki, ki jih družba Telekom Slovenije d.d. letno posreduje Agenciji razlikujejo od podatkov, ki bi jih družba Telekom Slovenije d.d. morala posredovati mesečno. Agencija ugotavlja, da četrletno posredovanje podatkov ne bi omogočalo ažurnega spremljanja dogajanja na trgu in posredno ne bi zagotavljalo pravočasnega in sprotnega ukrepanja. Istočasno se Agencija strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo bo ustrezno upoštevala.

Nadalje **družba Telekom Slovenije d.d.** navaja, da je razvoj novih storitev v povezavi z novo generacijo dostopovnih omrežij izredno hiter. S tem v zvezi je potrebno tudi obvezno skrajšati rok za objavo novih storitev, saj se te razvijajo in ponujajo v bistveno krajših časih. Prav tako je uporabljeni pojem nove storitve povsem nedefiniran. Rok 6 mesečne predhodne najave je po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. v praksi popolnoma neuresničljiv, prav tako pa s strani Agencije v obrazložitvi sploh ni utemeljen.

Agencija odgovarja, da je 6 mesečni rok za predhodno najavo ponujanja novih storitev družbi Telekom Slovenije d.d. določila na podlagi dejstva, da družba glede na naravo in način prilagajanja oziroma (nad)gradnje omrežja za nove storitve le te vključuje v svoje plane vsaj v tolikšnem času, če ne že prej, in s temi podatki že razpolaga. V primeru, da družbi Telekom Slovenije d.d. navedena obveznost ne bi bila naložena, bi bili alternativni operaterji postavljeni v neenakovreden položaj, saj se za razliko od družbe Telekom Slovenije d.d. oziroma njene maloprodajne enote, ne bi mogli predhodno pripraviti za ponujanje nove storitve na trgu.

Družba Amis d.o.o. predlaga, da Agencija, po vzoru analize upoštevne trga 4 določi roke, v katerih je družba Telekom Slovenije d.d. operaterje dolžna seznanjati s posodobitvami omrežja.

Agencija se strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo bo ustrezno upoštevala.

Družba Amis d.o.o. v svojih pripombah predlaga, da se določijo pravila glede oblikovanja rezerv. Rezerve morajo biti vnaprej določene ter evidentirane. O uporabi vsake rezervne parice se obvestijo vsi operaterji in naslovni organ skupaj z razlogi za uporabo, tako da se lahko preveri ali ni prišlo do diskriminacije - družba Amis d.o.o. predlaga da se rezerve ukinejo – danes je večina priključkov širokopasovnih, kar pomeni da lahko na vsakem takšnem priključku še dodatna stranka na PSTN v kolikor se razcepnik postavi v OPT. Predvsem pa mora družba Telekom Slovenije d.d. objaviti seznam rezerv po OPT, kar bi mu bilo treba izrecno naložiti znotraj ustrezne obveznosti.

Agencija v zvezi s pripombo odgovarja, da je navedena obveznost za družbo Telekom Slovenije d.d. predstavlja novost in bo služila svojemu namenu, medtem ko bi v primeru še podrobnejše naložitve obveznosti ta lahko predstavljala nesorazmerno breme družbe Telekom Slovenije d.d. v primerjavi s koristmi.

Družba Amis d.o.o. predlaga, da se določi tudi, da navedene obveznosti veljajo smiselno tudi za spremembe uvedenih akcij. Navedeni predlog utemeljujemo s tem, da družba Telekom Slovenije d.d. tik pred iztekom akcije, le-to podaljša, ter o tem prepozno obvesti operaterje (<http://www.telekom.si/operaterii/dostdp-do-interneta/širokopasovni-dostop/>, AKCIJSKA PONUDBA OPERATERJEM). Izrecno pa družba Amis d.o.o. v zvezi z maloprodajnimi akcijami, ki jih je družba Telekom Slovenije d.d. pričela upoštevati tudi na povezanem medoperaterskem trgu šele v mesecu marcu 2009 (pa bi jih morala že od 11.10.2007 dalje!), zahteva podpis posebnega aneksa, s katerim za določeno obdobje operater lahko pridobi pravico, ki izvira iz te akcije (»Ponudba velja, če operater sprejme ponudbo.«). V kolikor operater ne bi sklenil tega aneksa (sprejel ponudbe), akcija zanj ne bi veljala. Družba Amis d.o.o. je prepričana, da je takšno ravnanje napačno in v nasprotju najmanj z načelu enakega obravnavanja ter cenovnih obveznosti. Vsekakor pa bo družba Amis d.o.o. lahko podala bolj konkretne ali utemeljene pripombe, ko bodo znane cenovne obveznosti na obeh trgih, saj je to področje, ki najbolj vpliva na celotno poslovanje družbe Amis d.o.o. (kar izhaja tudi iz večine vloženih pobud za uvedbo postopkov nadzora). Družba Amis d.o.o. pa na tem mestu predlaga tudi, da Agencija neposredno v izrek, bodisi znotraj točke obveznosti enakega obravnavanja, bodisi znotraj naloženih cenovnih obveznosti, izrecno določi kako je družba Telekom Slovenije d.d. dolžna upoštevati na medoperaterski ravni akcije, ki jih ima na povezanem maloprodajnem trgu (nakupi terminalske opreme pod posebnimi pogoji; popusti za članstva; popusti za stalnost; ..). Družba Amis d.o.o. je prepričana, da navedene akcije družbe Telekom Slovenije d.d. za obstoječe in nove naročnike vplivajo tudi na določitev medoperaterskih cen za mesečne obračune zakupnin, ki jih družba Amis d.o.o. plačuje družbi Telekom Slovenije d.d. v povezavi z zakupom omrežja za zagotavljanje storitev dostopa z bitnim tokom, ki bi morale biti ustrezno nižje glede na izbrano akcijo - popusti družbe Telekom Slovenije d.d. (za obrtnike, nogometaše, člane AMZS, invalide in študente) bi se po prepričanju družbe Amis d.o.o. morali upoštevati tako, da bi se medoperaterska mesečna naročnina sorazmerno znižala za vse končne uporabnike družbe Amis d.o.o., ki se jim storitve zagotavljajo preko širokopasovnega dostopa z bitnim tokom in so člani navedenih skupin; maloprodajna cena paketa Trio, ki jo družba Telekom Slovenije d.d. oglašuje kot akcijo, bi morala biti upoštevana pri določitvi medoperaterske cene za primerljiv paket storitev; družba Telekom Slovenije d.d. bi

morala tako kot to počne za lastne končne uporabnike upoštevati trajanje naročniškega razmerja končnih uporabnikov družbe Amis d.o.o., ter glede na lasten program zvestobe znižati medoperatersko mesečno zakupnino glede na število končnih uporabnikov družbe Amis d.o.o., ki so naročniki 18 mesecev ali več; prav tako bi morala družba Telekom Slovenije d.o.o. pri določitvi medoperaterske cene upoštevati lastne akcije, znotraj katerih naročniki določenih paketov SiOL določeno obdobje ne plačujejo mesečnih naročnin, itd.

Agencija na navedene pripombe odgovarja v poglavju, ki se nanaša na obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

***Družba Amis d.o.o.** nadalje predlaga, da se jasneje določi, da se navedene statistike izdelajo neposredno na podlagi informacijskega sistema.*

Agencija se strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo bo ustrezno upoštevala.

6.3 Obveznost zagotavljanja preglednosti

***Družba Tušmobil d.o.o.** se v celoti strinja z naloženimi obveznostmi glede zagotavljanja preglednosti.*

***Družba Telekom Slovenije d.d.** navaja, da morajo v vzorčni ponudbi biti opisani vsi postopki in tehnične rešitve vezani na predlagane obveznosti in zagotovitev vse potrebne informacijske podpore, ki pa se jo je potrebno šele opredeliti, nato razviti, testirati in tudi vzpostaviti. Zato je rok za pripravo vzorčne ponudbe do prvega v naslednjem mesecu od objave odločbe povsem nerazumen. Agencija po mnenju družbe Telekom Slovenije d.d. zmotno ugotavlja, da sprememba BRO glede na predlagane obveznosti, predstavlja le administrativne posege. Spremembe zahtevajo zelo premišljene tehnične rešitve, ki jih Agencija mora verificirati, ter predvsem celo vrsto procesnih sprememb in prilagoditve informacijskih sistemov. Družba Telekom Slovenije d.d. zahteva, da je rok za pripravo vzorčne ponudbe 60 dni od dneva izdaje odločbe. Dopolnitev vzorčne ponudbe prvi dan naslednjega meseca od objave odločbe je absolutno prekratek rok za uveljavitev novega BRO. Roki za implementacijo zahtevanih novih funkcionalnosti informacijskega sistema s strani družbe Telekom Slovenije d.d. ne bodo vezani na rok za objavo vzorčne ponudbe in jih bo družba Telekom Slovenije d.d. zagotovila glede na razpoložljive resurse, kar bo navedla tudi v spremembi vzorčne ponudbe.*

***Družba Amis d.o.o.** na tem mestu postavlja vprašanje glede obdobja med dokončnostjo odločbe ter objavo/uveljavitvijo vzorčne ponudbe - katera pravila v tem času veljajo? Družba Amis d.o.o. je sicer mnenja, da je odločba neposredno uporabljiva tudi v tem vmesnem času, kaj drugega niti ne bi bilo mogoče, glede na to, da prej veljavna odločba ne velja več, ni pa logično, da v tem vmesnem času ne bi veljala prav nobena pravila. Družba Amis d.o.o. predlaga, da se določi tudi veljavnost pravil v tem vmesnem času. Družba Amis d.o.o. predlaga tudi, da naslovni organ izrecno določi, da je dan objave vzorčne ponudbe, ki bo prilagojena veljavni odločbi, hkrati že datum njene veljave. Običaj družbe Telekom Slovenije d.d. je, da ne glede na sicer jasne izreke odločb naslovnega organa, uveljavitev določi vzorčnih ponudb podaljša še za dodatnih 30 dni.*

Agencija poudarja, da bi vsako podaljšanje roka za pripravo in implementacijo dopolnjene vzorčne ponudbe pomenilo nepotrebno zavlačevanje časa, ko bi stopila v veljavo določila spremenjene vzorčne ponudbe, na podlagi česar bi bili prikrajšani predvsem alternativni

operaterji. Spremembe, ki jih bo družba Telekom Slovenije d.d. dolžna implementirati v svojo vzorčno ponudbo so bile naložene predvsem na podlagi ugotovljenega stanja na trgu in z namenom zagotavljanja ter izboljšanja konkurenčnih pogojev na trgu. Poleg tega je družba Telekom Slovenije d.d. bila s predlaganimi obveznostmi seznanjena že v okviru prvega javnega posvetovanja (t.j. 12.8.2009), kar pomeni, da se je lahko nanje pričela pripravljati že vsaj dva meseca pred dejansko naložitvijo obveznosti. Kljub navedenemu pa bo Agencija deloma upoštevala pripombo družbe Telekom Slovenije d.d. in podaljšala rok za dopolnitev vzorčne ponudbe na 45 dni od dneva vročitve odločbe. Agencija se strinja s pripombo družbe Amis d.o.o. in jo bo ustrezno upoštevala.

6.4 Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva

6.4.1 Metoda maloprodajna cena – x

Družba Telekom Slovenije d.d. je podala generalne pripombe na model izračuna maloprodajna cena minus. Prepričana je, da je Agencija ugotavljala benchmark med različnimi veleprodajnimi bitstream produkti v različnih državah. Menijo, da vsi ti produkti vsebujejo le transport prometa med končnim uporabnikom do omrežne točke predaje signala operaterja. Veleprodajni produkti so pomembno različni med seboj glede na dostopovno hitrost, nivo omrežja, tehnologijo. Zastopajo stališče, da so vse aktivnosti na hrbtenici že vključeni v maloprodajno maržo prikazano v benchmarku in jih Agencija v svojih izračunih ne sme še dodatno odšteti. Menijo, da so ti stroški upoštevani dvakrat. Naslednja pripomba, družbe Telekom Slovenije d.d. se nanaša na primerljivost in sicer menijo, da je Slovenija glede na omrežje in število omrežnih priključnih točk veliko bolj primerljiva z Nizozemsko in Belgijo in ne s Španijo in Veliko Britanijo. Agencija bi morala pri tehtanju pravilno utežiti posamezne države, ne pa uporabiti enostavnega povprečja. Na koncu so pojasnili, da večina omrežja družbe Telekom Slovenije d.d. bazira na IP/MPLS, Agencija pa je kot osnovo za izračun izhajala iz ATM omrežja upoštevajoč 25% prihranke IP/MPLS, ne da bi jih podrobno predstavila. Na osnovi vsega navedenega menijo, da je izračun »Retail minus« napačen in netransparenten.

Agencija želi na tem mestu poudariti, da je na predmetnem modelu sodelovala skupaj z strokovnjaki ekonomske stroke Deloitte. Model je zasnovan na podatkih na primerljivih trgih ter iz dostopnih podatkov o maržah za višje prenosne hitrosti. Model je hibridno zasnovan, kar pomeni, da na eni strani zajema tako veleprodajne stroške družbe Telekom Slovenije d.d. (razvezave lokalne zanke kar predstavlja dostopovni del omrežja, strošek MSAN oziroma DSLAM, strošek jedrnega omrežja, strošek BRAS ter strošek dodatnega prenosa za nacionalno dostopovno vozlišče) kakor primerljive maloprodajne marže, aplicirano na maloprodajno ceno družbe Telekom Slovenije d.d. Agencija je zaradi transparentnosti model predstavila družbi Telekom Slovenije d.d. kakor tudi izročila kopijo gradiva celotnega modela z vsemi številskimi podatki. Agencija meni, da sklicevanje na netransparentnost torej ni na mestu. Glede izbire primerljivih držav (glede na število omrežnih priključnih točk) bi Agencija želela le predstaviti dejstvo, da družba Telekom Slovenije d.d. prehaja, v okviru projekta posodobitve omrežja, iz regijskega nivoja z osmimi lokacijami na bistveno večje število regionalnih dostopov. Agencija je tako na eni strani upoštevala obstoječe število omrežnih priključnih točk (Nizozemska, Belgija) kakor tudi *forward looking* pristop, oziroma omrežje z večjim številom omrežnih priključnih točk (Španija, Velika Britanija). Zaradi navedenega je Agencija upoštevala povprečje marž omenjenih držav. Agencija je izhajala iz ATM omrežja zaradi preprostega razloga dostopnosti primerljivih podatkov. Glede na to, da je ATM tehnologija stroškovno dražja, je Agencija upoštevala prihranke (25%) zaradi uporabe IP/MPLS tehnologije. Oceno je potrdil tudi strokovnjaki ekonomske stroke Deloitte.

Družba Amis d.o.o. predlaga Agenciji, da natančneje opredeli od katere maloprodajne storitve se bo po metodi »maloprodajna cena –x« določala veleprodajna cena, cena samostojnega interneta ali cena paketa storitev z bitnim tokom, ki ga bo alternativni operater zakupil pri družbi Telekom Slovenije d.d. Stališče družbe Amis d.o.o. je, da se navedena metoda aplicira na vse vrste prenosov podatkov z bitnim tokom ter ne samo na prenos bitnega toka.

Dodatno družba Amis d.o.o. navaja, da je potrebno družbi Telekom Slovenije d.d. naložiti obveznost prepovedi obstoječih ekskluziv oz. drugih povezanih družb (planet 9) ter možnost oblikovanja lastne ponudbe pod razumnimi pogoji. (omogočiti transport VoD vsebin do končnih uporabnikov tako za lastno enoto TS kot za družbo Amis d.o.o.).

Agencija poudarja, da je obveznost oblikovanja maloprodajne cene minus x nevtralna, se pravi družba Telekom Slovenije d.d. bo morala oblikovati veleprodajne cene mesečnih zakupnin navideznega kanala za širokopasovni dostop po posameznih priključkih po metodi »maloprodajna cena – x«, pri oblikovanju paketov pa mora slediti obveznost prepovedi škarij cen. Za zagotovitev učinkovitosti naložene obveznosti pa bo Agencija preverjala z ustreznimi stroškovnimi kalkulacijami. Skratka družba Telekom Slovenije d.d. bo morala, pri oblikovanju paketov slediti tej obveznosti ter za morebitno preverjanje, njihove cene dokazovati z ustreznimi kalkulacijami. Glede pripombe družbe Amis pa ni jasno, v kakšnem ukrepu naj bi bila zaobsežena, zato je Agencija ni upoštevala.

6.4.2 Točke oziroma nivoji dostopa do omrežja

Družba Amis d.o.o. v svojih pripombah navaja, da je opazila, da je pomotoma izpuščena možnost dostopa do omrežja na regijskem nivoju z lastnim BRAS alternativnega operaterja, zato predlaga, da se določi še to priključno točko. Prav tako predlaga, da si naslovni organ pridobi podatek o projektu posodobitve omrežja družbe Telekom Slovenije d.d., ki predvideva regionalni dostop na 72 lokacijah (sedaj 8 regij). Menijo, da bo večje število regij negativno vplivalo na odločitev operaterjev za prehod na višji novo dostopa na omrežja.

Družbi Telekom Slovenije d.d. je bila že doslej naložena obveznost, da je dolžna nediskriminatorno obveščati o posodobitvah in drugih spremembah omrežja, kar velja tudi za tovrstne spremembe. Agencija te stopnje ni pomotoma izpustila; gre le za to, da vse tehnične rešitve operaterskega dostopa ne morejo biti izrecno predvidene z regulatorno odločbo. Agencija je ta način priklopa predvidela v okviru dostopa do omrežja. Glede na to, da je Agencija modelirala tako grosistične kot maloprodajne stroške takega načina dostopa ni posebej modelirala. Glede na to, da izhajajo stroški iz modela, je način izračuna strošek dostopa do BRAS na način, da se izračuna strošek dostopa na BRAS po retail minus metodi, s tem da se naknadno odšteje strošek BRAS, ki je glede na model naslednji;

Speed	20M / 20M	60M / 60M	100M / 100M
B-RAS Costs	0,68	0,85	1,08

6.4.3 Stroški, upoštevani glede na različne nivoje priklopa

Družba Amis d.o.o. predlaga, da Agencija v odločbi navede katere elementi so upoštevani pri posamezni postavki in predvsem koliko te posamezne postavke znašajo. Družba navaja, da je v interesu pravne varnosti, da je materija čim bolj podrobno

urejena z regulatorno odločbo ter da bo bistveno lažje dokazovati namen in vsebino posamezne odločitve. Posebej poudarja vprašanje priklopa na nacionalno priključno točko.

Agencija ugotavlja, da je obrazložitev elementov ter posameznih stroškov razvidna v analizi drugega javnega posvetovanja in sicer na str. 9. Agencija posebej poudarja, da je regulatorna odločba namenjena prvenstveno naložitvi splošnih obveznosti, šele nato, če se le te ne izpolnjujejo, preko nadzora preverja pravilnost posameznih stroškovnih kalkulacij. Preigrati vse možnosti in jih hkrati predvideti v odločbi je zaradi razvoja trga in oblikovanja storitev nemogoče, v končni fazi pa to tudi ni namen Agencije. Glede nacionalne priključne točke Agencija navaja, da je le ta del omrežja družbe Telekom Slovenije d.d., do nje dostopa alternativni operater, ter je sam ne more zagotoviti. Priključna točka predstavlja zaključeno celoto storitve širokopasovnega dostopa, brez te točke alternativni operater ne bi mogel opravljati storitev. Hkrati je del priključne točke tudi osnovno sredstvo z daljšo dobo koristnosti katerega ne moremo uvrstiti med priključne stroške, ampak ga smiselno uvrščamo med mesečne zakupnine.

6.4.4 Zajem podatkov za modeliranje »minusa«

Družba Amis d.o.o. želi pojasnilo, kateri podatki drugih operaterjev po metodi benchmark so bili uporabljeni ter ali je tako modeliran sistem sploh verodostojen, izračun pa odraz pravega stanja. Družba Amis d.o.o. navaja, da glede na izostanek konkretnih podatkov o višini ocenjenih stroškov ne more preveriti njihove ustreznosti. Družba Amis d.o.o. ponovno opozarja, da je treba jasno definirati, kaj zajema maloprodajna cena minus- od katerega porta (CPE) do katerega (BRAS, PE ROUTER)

Agencija povzema ugotovitve analize, da so dodatne marže izračunane na podlagi primerjalnih (*benchmark*) podatkov, kjer je Agencija iz povprečja marž petih držav EU (Belgija, Nizozemska, Velika Britanija, Španija in Nemčija) upoštevala 29% maržo. Podatke o maržah je pridobila od strokovnjakov družbe Deloitte, tako da s podrobnimi maloprodajnimi stroški glede na posamezno državo ne razpolaga.

6.4.5 Višina diskontnega faktorja (X v %)

Družba Amis d.o.o. navaja, da je razlika med trenutno veljavnim X ter novim predvidenim še vedno previsoka v škodo alternativnega operaterja ter kakšni bodo nadaljnji koraki družbe Telekom Slovenije d.d. ter izid postopka nadzora 0601-129/2007. Družba meni, da Agencija še naprej izhaja iz napačne predpostavke (poenotenje optike in bakra zaradi tehnološke nevtralnosti). Menijo, da je pri določanju faktorja X treba predvsem preverjati ali s tem faktorjem alternativni operater pokrije stroške svoje maloprodaje. Družba Amis d.o.o. ugotavlja tudi, da je maloprodajna cena družbe Telekom Slovenije d.d. interneta 20 M prenizka.

Agencija je izhajala iz upoštevnega trga širokopasovni dostop (medoperaterski trg) kot izhaja iz analize, str. 56. Glede na to, da je na trgu vedno bolj prisotna optika, ter da družba Telekom Slovenije d.d. zamenjuje oziroma nadgrajuje svoje bakreno dostopovno omrežje z optičnim, predstavlja širokopasovni dostop preko optike alternativo bakrenemu dostopu, navedeno je tako razvidno iz maloprodajne ponudbe družbe Telekom Slovenije d.d. ter končno, Agencija je v tem delu sledila tudi smernicam Evropske komisije. Upoštevajoč vse to ter tehnične karakteristike optičnega širokopasovnega dostopa, ki uporabnikom omogoča doseganje izredno visokih prenosnih zmogljivosti je Agencijo vodilo v nov preračun diskontnega faktorja, pri katerem je upoštevala vse navedeno vključno s trendi v Evropski uniji. Ravno to je botrovalo izgradnji hibridnega modela, ki na eni strani stroškovno oceni

grosistične stroške glede na posamezen nivo povezave na drugi pa oceni maloprodajne stroške. Ugotovitev družbe Amis d.o.o., da je treba slediti stroškom alternativnega operaterja je ena od možnosti postavitve modela, Agencija se je odločila, da izgradi model, ki deloma upošteva učinkovite stroške obstoječega operaterja družbo Telekom Slovenije d.d. na drugi strani pa upošteva primerljive maloprodajne stroške - *benchmark* podatke.

6.4.6 Povišanje stroškov jedrnega omrežja

Družba Amis d.o.o. ugotavlja, da je glede na prvotno analizo opazna sprememba stroška jedrnega omrežja, ki se je iz 0,81 € povišala na 1,85 €, razkril pa se je tudi strošek pri hitrosti 60M/60M, ki znaša 13,17 € ter hitrosti 100M/100M, ki znaša 25,24 €. Družba želi, utemeljitev navedenih postavk.

Agencija poudarja, da je strošek jedrnega omrežja za prenosno hitrost 20M v prvi analizi znašal 0,81 € v drugi analizi pa 1,58 € in ne 1,85 € kot je zmotno navedla družba Amis d.o.o. Agencija je pri izračunu izhajala iz všteti stroškov na katere smo aplicirali *benchmark* (*implied cost for application of benchmarks*). Prvotni grosistični strošek razvezave je bil 9,74 € (všteti stroški so v tem primeru znašali 1,93 €), nato je Agencija v okviru analize v drugem javnem posvetovanju, zaradi že obrazloženih argumentov spremenila vhodne podatke (grosistična cena razvezave krajevne zanke za prenosno hitrost 20M je bila znižala na 7,89 €), zaradi česar so se všteti primerjalni stroški zvišali na 3,78 €. Stroški ATM prenosa (*ATM transmission cost*) so glede na model vseskozi enaki in predstavljajo 55,60% omrežnih elementov glede na primerljive/ *benchmark* podatke. Zaradi uporabe bolj učinkovite tehnologije (v našem izračunu smo upoštevali MPLS prenosne tehnologije) smo vkalkulirali še 25% prihranek. MPLS tehnologija je namreč cenejša od tehnologije ATM. Izračun je naslednji; 55,60% od všteti stroškov, ki v prvem primeru znaša 1,93 € (druga analiza 3,78 €), upoštevajoč 25% prihranek znaša 0,81 € (v drugi analizi 1,58 €).

6.4.7 Dopolnilne storitve, ethernet povezava in »backhaul« povezava

Družba Amis d.o.o. poudarja, da je potrebno natančno opredeliti ti dve dopolnilni storitvi.

Na vprašanje je Agencija odgovarjala v okviru pripomb na trg 4.

6.4.8 Ostale pripombe

Družbo Amis d.o.o. zanima kako je bila izločena oziroma ovrednotena funkcionalnost QoS naprav, ki so bile osnova za izračun stroškov zagotavljanja širokopasovnih storitev.

Agencija pri modeliranju stroškovnih cen storitev grosističnega dostopa ni ovrednotila funkcionalnost QoS naprav. Agencija meni, da gre v primeru funkcionalnosti za nudenje storitve samemu sebi (družba Telekom Slovenije d.d. nudi enako funkcionalnost tudi lastnim naročnikom) kot tudi nudenje storitve alternativnim operaterjem. Strošek kot tak mora biti zajet v ustrezni maloprodajni ceni (npr. za poslovne uporabnike) družbe Telekom Slovenije d.d., katere pa so osnova za izračun »retail minusa«.

Družbo Amis d.o.o. zanima, zakaj mora plačevati poizvedbe, če je strošek vzdrževanja baz podatkov IT zajet v izračunu maloprodajna cena minus.

Agencija navaja, da je pri oblikovanju cen ostalih storitev družba Telekom Slovenije d.d. dolžna slediti naloženim cenovnim obveznostim. Skladno s tem se stroški razporejajo glede na mesto nastanka stroška in upoštevajoč regulatorna načela. Dvakratno razporejanje stroškov je nedopustno.

***Družbo Amis d.o.o.** zanima, kako je urejeno zaračunavanje konfiguracij omrežja npr. VOIP, zakupnin za ločena VPN omrežja ter distribucijo TV signalov.*

Agencija poudarja, da velja obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva v skladu z naloženo obveznostjo.

***Družba Amis d.o.o.** poudarja, da ostaja sporen način upoštevanja maloprodajnih marketinških akcij ter da mora Agencija zadevo urediti v izreku odločbe.*

Agencija odgovarja, da je že z naložitvijo enakega obravnavanja uredila tozadevno področje. Dodatno je Agencija v okviru obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva družbi Telekom Slovenije d.d. predpisala stroškovno naravnost, prepoved škarij cen in upoštevanje metode maloprodajna cena minus tudi pri storitvah, ki vključujejo raznorazne popuste, marketinške akcije. Skratka družba Telekom Slovenije d.d. je dolžna raznorazne popuste, akcije na maloprodaji upoštevati pri oblikovanju cene grosističnega širokopasovnega dostopa.

Uskladitev predlaganih obveznosti s pripombami Evropske komisije in zainteresirane javnosti na trgu 4

Agencija je po posvetovanju z Evropsko komisijo in zainteresirano javnostjo prišla do zaključka, da bi bila primerna manjša modifikacija predvidenih ukrepov na trgu 4.

Agencija bo sledila stališču Komisije, da je primerna enotna stroškovna cena optičnih vlaken po metodologiji bottom up LRIC+, hkrati pa bo zaradi načela sorazmernosti upoštevala postopni prehod (glidepath) na stroškovne cene pri nekaterih vrstah optičnih vlaken (t. i. greenfield vlakna). Upoštevala je namreč, da za greenfield optična vlakna do neke mere že obstaja komercialna ponudba, skladno s katero pa so tudi cene alternativnih ponudnikov pogosto več kot desetkrat višje od stroškovne cene po metodologiji LRIC+. Agencija ugotavlja, da so take cene na dolgi rok nevzdržne za zagotovitev konkurenčnega trga po potrebah končnih uporabnikov in da je nujen prehod na cene učinkovitega zagotavljanja storitev. Agencija pa po drugi strani upošteva, da je zaradi obstoječih poslovnih modelov operaterjev, med katerimi so tudi alternativni ponudniki optičnih vlaken, nujen postopen prehod na stroškovne cene, saj v nasprotnem primeru ti operaterji ne bi zmogli ustrezno prilagoditi svojega poslovanja regulaciji, to pa bi nedvomno ogrozilo obstoj nekaterih izmed njih na trgu. Hkrati pa Agencija ugotavlja, da predlagani postopni prehod ne bo bistveno vplival na postopek razvezovanja optičnih vlaken, saj gre po njenih podatkih za manjši delež celotnega trga, ki ne znaša več kot 5% optičnih priključkov.

Posledično bo Agencija do sedaj predvidene ukrepe po javnem posvetovanju spremenila na naslednji način:

- Agencija bo upoštevala pripombe Komisije in določila enotno ceno za razvezan par optičnih vlaken po metodologiji LRIC+, ki znaša 11,88 €;

- posledično cena t.i. *backhaul* optike med omarico in optičnim delilnikom (FTTC) znaša 0,0088 € na meter na mesec za par vlaken. Cena je izračunana v skladu z LRIC+ metodologijo, izpeljana pa je iz cene razvezave optičnega para, ki znaša ob upoštevanju nižjega WACC v višini 13,28% 11,25 €, ter povprečne dolžine optičnega vlakna 1266,69m;
- do sedaj predvideni moratorij za obveznost operaterskega dostopa do *greenfield* optičnih vlaken dve leti od izgradnje (prevzema/kolavdacije) posameznega vlakna se odpravi;
- Agencija definira *greenfield* optična vlakna tako, da ta vključujejo naslednja optična vlakna, zgrajena od 1. januarja 2008:
 - o optična vlakna do objektov, ki pred izgradnjo optičnega omrežja niso bili priključeni na nobeno omrežje družbe Telekom Slovenije d.d.,
 - o optična vlakna do poslovnih uporabnikov, ki so bila zgrajena na individualno zahtevo uporabnika;
- za *greenfield* optična vlakna začne veljati obveznost stroškovne cene po metodologiji LRIC+ dve leti od izgradnje (prevzema/kolavdacije) posameznega vlakna, vendar ne prej kot 1. januarja 2011, do takrat pa cen, po katerih so posamezna vlakna dana v zakup, ni dopustno zviševati;
- *greenfield* optična vlakna bo morala družba Telekom Slovenije d.d. voditi v registru, dostopnem operaterjem in Agenciji, v katerem bo treba neizbrisno zavesti datum izgradnje (prevzema/kolavdacije) takih optičnih vlaken in datum začetka veljavnosti stroškovne cene;
- do uveljavitve stroškovne cene za posamezno *greenfield* optično vlakno velja obveznost postopnega prehoda s komercialno določene na stroškovno ceno, v okviru katere je treba eno leto po začetku uporabe vlakna operaterju, ki do vlakna dostopa, omogočiti znižanje komercialno določene cene, ob upoštevanju lastnih stroškovnih izračunov družbe Telekom Slovenije d.d. in premije za tveganje za posamezen projekt;
- optična vlakna za povezavo od zgradb, v katerih so kolokacijski prostori, do drugih prostorov operaterja na drugih lokacijah morajo temeljiti na stroških, pri čemer je dopustno upoštevati morebitne posebnosti posameznega projekta, vključno z morebitno nižjo utilizacijo cevi v primerjavi z optiko v dostopnem omrežju.

Pripravili:

Tanja Muha

Sonja Mis

po pooblastilu, št. 109-1/2008/12 z dne
22.2.2008

Miha Krišelj,
namestnik direktorja